

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1961 Nr. 119

A. TITEL

*Aanvullende Overeenkomst bij het NAVO-Verdrag nopens de rechtspositie der krijgsmachten, betreffende de in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten, met Protocol van ondertekening;
Bonn, 3 augustus 1959*

B. TEKST

De tekst van Overeenkomst en Protocol is opgenomen in *Trb.* 1960, 37.

C. VERTALING

Aanvullende Overeenkomst bij het Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, met betrekking tot de in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten

Het Koninkrijk België,
Canada,
De Franse Republiek,
De Bondsrepubliek Duitsland,
Het Koninkrijk der Nederlanden,
Het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en
De Verenigde Staten van Amerika.

Overwegende, dat artikel 8, eerste lid onder *b* van het Verdrag inzake de betrekkingen tussen de Drie Mogendheden en de Bondsrepubliek Duitsland — zoals die is gewijzigd bij bijlage I van het op 23 oktober 1954 te Parijs ondertekende Protocol tot beëindiging

van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland — voorziet in het sluiten van nieuwe regelingen tot vaststelling van de rechten en verplichtingen van de krijgsmachten van de Drie Mogendheden en van andere Staten die krijgsmachten op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland hebben;

Overwegende, dat volgens die bepaling de nieuwe regelingen dienen te worden gebaseerd op het Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, ondertekend te Londen op 19 juni 1951, aangevuld met die regelingen die noodzakelijk zijn met het oog op de bijzondere omstandigheden die zich voordoen met betrekking tot de in de Bondsrepubliek Duitsland gelegde krijgsmachten;

Overwegende, dat de Noordatlantische Raad, in overeenstemming met artikel XVIII, derde lid, van het Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, heeft besloten de toetreding van de Bondsrepubliek Duitsland tot dat Verdrag goed te keuren, onder het voorbehoud dat deze toetreding eerst van kracht wordt, nadat alle Staten die partij zijn bij de nieuwe overeenkomsten deze overeenkomsten hebben bekrachtigd of goedgekeurd;

Overwegende, dat het tweede lid van de Preambule van het Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten eveneens voorziet in de mogelijkheid van afzonderlijke overeenkomsten ter aanvulling van dat Verdrag;

Overwegende, dat volgens het Verdrag dat op 3 augustus 1959 te Bonn is ondertekend door de mogendheden die op 23 oktober 1954 te Parijs het Protocol tot beëindiging van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland hebben ondertekend, het Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland, het Financiële Verdrag en de Overeenkomst inzake de belastingregeling voor de krijgsmachten en hun leden, zoals gewijzigd bij dat Protocol, buiten werking zullen treden bij de inwerkingtreding van de nieuwe overeenkomsten;

Verlangende daarmee de Noordatlantische Gemeenschap verder te versterken;

Zijn overeengekomen als volgt:

Artikel 1

Het op 19 juni 1951 te Londen ondertekende Verdrag tussen de Staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten (hierna te noemen „NAVO-Status Verdrag”), wordt voor wat betreft de rechten en verplichtingen van de krijgsmachten van het Koninkrijk België, Canada, de Franse

Republiek, het Koninkrijk der Nederlanden, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de Verenigde Staten van Amerika op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland (hierna te noemen „de Bondsrepubliek”) aangevuld met de bepalingen van deze Aanvullende Overeenkomst.

Artikel 2

1. In deze Overeenkomst wordt verstaan onder:

- a) „een Duitser”: een Duitser volgens het Duitse recht;
- b) „Protocol van ondertekening”: het Protocol van ondertekening bij deze Overeenkomst;
- c) „Krijgsmachtenverdrag”: het Verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland, zoals dat is gewijzigd bij bijlage II van het Protocol inzake de beëindiging van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Parijs op 23 oktober 1954;
- d) „Bondsvoororderingswet”: de Bondsvoororderingswet (Bundesleistungsgesetz) van 19 oktober 1956 (Bundesgesetzblatt 1956, Deel I, blz. 815);
- e) „Wet beperking grondeigendom”: de Wet inzake de beperking van de rechten van de grondeigenaar ten behoeve van militaire verdedigingsdoeleinden (Gesetz über die Beschränkung von Grundeigentum für die militärische Verteidigung — Schutzbereichsgesetz) van 7 december 1956 (Bundesgesetzblatt 1956, Deel I, blz. 899);
- f) „Wet inzake de verwerving van terreinen”: de Wet inzake de verwerving van terreinen ten behoeve van verdedigingsdoeleinden (Gesetz über die Landbeschaffung für Aufgaben der Verteidigung — Landbeschaffungsgesetz) van 23 februari 1957 (Bundesgesetzblatt 1957, Deel I, blz. 134);
- g) „Luchtverkeerswet”: de Luchtverkeerswet (Luftverkehrsgesetz) volgens de tekst van de bekendmaking (Bekanntmachung) van 10 januari 1959 (Bundesgesetzblatt 1959, Deel I, blz. 9).

2. a) Een naaste bloedverwant van een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst, die niet valt onder de definitie, gegeven in artikel I, eerste lid, onder c van het NAVO-Status Verdrag, die financieel of om gezondheidsredenen afhankelijk is van, en ondersteund wordt door, een zodanig lid en die bij een zodanig lid woont en zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevindt met toestemming van de autoriteiten van de krijgsmacht, wordt geacht te zijn en behandeld als een gezinslid in de zin van bovengenoemde bepaling.

b) Indien een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst overlijdt of het grondgebied van de Bondsrepubliek als gevolg van overplaatsing verlaat, worden de gezinsleden van een zodanig lid,

met inbegrip van naaste bloedverwanten als bedoeld in dit lid onder *a*, nog gedurende negentig dagen na dat overlijden of die overplaatsing geacht te zijn en behandeld, als gezinsleden in de zin van artikel I, eerste lid, onder *c* van het NAVO-Status Verdrag, indien zij zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevinden.

Artikel 3

1. In overeenstemming met de krachtens het Noordatlantische Verdrag op de partijen bij dat Verdrag rustende verplichtingen om elkaar hulp te verlenen, werken de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmachten nauw samen ter verzekering van de uitvoering van het NAVO-Status Verdrag en van deze Overeenkomst.

2. De samenwerking als bedoeld in het eerste lid van dit artikel strekt zich in het bijzonder uit

a) tot de bevordering en de waarborging van de veiligheid van de Bondsrepubliek, van de staten van herkomst en van de krijgsmachten, alsmede tot de bescherming van hun eigendommen, en met name tot het verzamelen, uitwisselen en beveiligen van alle inlichtingen die voor deze doeleinden van belang zijn;

b) tot de bevordering en waarborging van de veiligheid van Duitsers, van leden van de krijgsmachten, van leden van de civiele diensten en gezinsleden en van niet tot deze categorieën behorende onderdanen van de staten van herkomst, alsmede tot de bescherming van hun eigendommen.

3. In het kader van de in het eerste en tweede lid bedoelde samenwerking verzekeren de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht door het nemen van passende maatregelen een nauw en wederkerig contact.

4. De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een staat van herkomst nemen alle administratieve maatregelen die nodig zijn voor de uitvoering van het NAVO-Status Verdrag en van deze Overeenkomst en sluiten te dien einde, indien nodig, administratieve of andere overeenkomsten.

5. *a)* Bij de uitvoering van de bepalingen op het gebied van de verzorging, neergelegd in het NAVO-Status Verdrag en in deze Overeenkomst, kennen de Duitse autoriteiten een krijgsmacht en een civiele dienst een zodanige behandeling toe als nodig is voor een bevredigende vervulling van hun taak ten aanzien van de verdediging.

b) Bij het doen gelden van de rechten die hun krachtens de onder *a* bedoelde regelingen zijn toegekend houden de autoriteiten van een krijgsmacht en van een civiele dienst, teneinde te geraken tot een redelijke afweging van hun behoeften en die van de Bondsrepubliek, met de Duitse openbare en particuliere belangen naar behoren rekening.

6. De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht wijzen gemeenschappelijk grensoverschrijdingsposten aan, waar liaison-personeel van de staat van herkomst zal worden gestationeerd. Dit personeel staat de Duitse autoriteiten bij in hun controlewerkzaamheden ter verzekering van de snelle en ongehinderde doortocht van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden en gezinsleden en hun medegevoerde bagage, alsmede van goederen en materialen die door de krijgsmacht of te haren behoeve of voor haar rekening ten gebuike door de krijgsmacht of de civiele dienst, hun leden en gezinsleden worden verzonden.

7. Indien bij de uitvoering van het NAVO-Status Verdrag en deze Overeenkomst noch op plaatselijk, noch op regionaal niveau tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht overeenstemming wordt bereikt, wordt de zaak, tenzij het NAVO-Status Verdrag of deze Overeenkomst een bijzondere procedure voorschrijft, verwezen naar de bevoegde hoogste autoriteit van de Bondsrepubliek en de hogere autoriteit van de krijgsmacht. De Bondsregering of de hogere autoriteit van de krijgsmacht verstrekt onderscheidenlijk aan de Duitse autoriteiten of aan de autoriteiten van de krijgsmacht en de civiele dienst alle in dat geval eventueel nodige instructies.

Artikel 4

1. De uitoefening van rechten en de vervulling van verplichtingen door een staat van herkomst ingevolge het NAVO-Status Verdrag en deze Overeenkomst kunnen met toestemming van de Bondsregering plaatsvinden door andere staten van herkomst, in overeenstemming met tussen de betrokken staten van herkomst te sluiten administratieve overeenkomsten.

2. Tot aan de inwerkingtreding van de in het eerste lid van dit artikel bedoelde administratieve overeenkomsten blijven de overeenkomsten tussen de betrokken staten van herkomst die de uitoefening van rechten en de vervulling van verplichtingen op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze Overeenkomst beheersen, van toepassing op de gebieden waarop zij betrekking hebben, tenzij de betrokken staat van herkomst de andere betrokken staat van herkomst en de Bondsrepubliek in kennis stelt van zijn voornemen de laatstgenoemde overeenkomsten niet langer toe te passen.

Artikel 5

1. Met betrekking tot de legitimatieplicht op het grondgebied van de Bondsrepubliek gelden de volgende bepalingen:

- a) Leden van een krijgsmacht behoeven geen reiswijzer te hebben.
- b) In uniform geklede leden van een krijgsmacht die zich in het verband van een onderdeel onder militair commando verplaatsen,

behoeven hun identiteit niet te bewijzen. Indien het bij uitzondering noodzakelijk is onmiddellijk de identiteit van een eenheid vast te stellen, toont de commandant van de eenheid op verzoek van de Duitse autoriteiten zijn persoonlijk identiteitsbewijs.

c) Leden van een civiele dienst en gezinsleden die geen paspoort of een naar Duits recht gelijkwaardig document bij zich hebben, bewijzen hun identiteit door middel van een door de autoriteiten van de staat van herkomst afgegeven identiteitsbewijs, waarop voorkomen de naam, de geboortedatum en een foto van de houder, een volgnummer of de aanduiding van de autoriteit die het bewijs heeft afgegeven en de hoedanigheid waarin de houder op het grondgebied van de Bondsrepubliek verblijft.

d) Indien bij uitzondering een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid niet in het bezit is van de documenten bedoeld in artikel III van het NAVO-Status Verdrag of in dit artikel, nemen de Duitse autoriteiten genoegen met een tijdelijke schriftelijke verklaring van de autoriteiten van de krijgsmacht, volgens welke de betrokken persoon een lid van de krijgsmacht of van de civiele dienst of een gezinslid is.

De autoriteiten van de krijgsmacht vervangen een zodanige verklaring zo spoedig mogelijk door de documenten, bedoeld in artikel III van het NAVO-Status Verdrag of in dit artikel en stellen de Duitse autoriteiten daarvan op de hoogte.

2. Met betrekking tot grensoverschrijdingen gelden de volgende bepalingen:

a) Individuele of collectieve reiswijzers behelzen als regel in het Duits de gegevens bedoeld in artikel III, tweede lid, onder *b* van het NAVO-Status Verdrag. Reiswijzers waarin bij uitzondering deze gegevens niet in het Duits vermeld staan, worden niettemin door de Duitse autoriteiten als geldig erkend. Reiswijzers worden afgegeven voor één in- of uitreis of voor beide, of zijn geldig gedurende een beperkte periode. De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen de geldigheidsduur van een reiswijzer verlengen. De individuele reiswijzer kan worden vervangen door een op het persoonlijke identiteitsbewijs gestelde aantekening die de datum aangeeft waarop de geldigheid afloopt.

b) De identiteit van een onderdeel dat de grens op een collectieve reiswijzer onder militair commando overschrijdt, wordt aangetoond door zijn commandant die zijn persoonlijk identiteitsbewijs en de collectieve reiswijzer overlegt. Indien de Duitse autoriteiten het bij uitzondering, in verband met bijzondere redenen die door het Duitse grenscontrolepersoneel aan de commandant van de eenheid worden medegedeeld, nodig achten de identiteit van bepaalde leden van een eenheid vast te stellen, legt de commandant van de eenheid de per-

soonlijke identiteitsbewijzen van die leden over. Dit onderzoek mag voor de eenheid geen aanmerkelijke vertraging ten gevolge hebben.

c) De controle van identiteitsbewijzen bij binnenkomst of vertrek via militaire vliegvelden van een krijgsmacht is in beginsel gelijk aan de grenscontrole bij grensoverschrijdingen over land. Bij binnenkomst of vertrek via militaire vliegvelden van leden van een krijgsmacht of een civiele dienst of gezinsleden volstaan de Duitse autoriteiten echter met steekproeven die plaatsvinden na overleg met de autoriteiten van het betrokken vliegveld; een regelmatige controle van de identiteit van zulke personen wordt uitgevoerd door de autoriteiten van de krijgsmacht. De controle van de identiteitsbewijzen van personen niet behorend tot de categorieën bedoeld in de vorige volzin, die het grondgebied van de Bondsrepubliek binnenkomen of verlaten via militaire vliegvelden van een krijgsmacht, wordt uitgevoerd door de Duitse autoriteiten, die door de autoriteiten van de krijgsmacht op de hoogte worden gesteld van de aankomst van die personen. Deze controle vindt plaats bij het betreden of het verlaten van het vliegveld.

Artikel 6

1. Leden van een krijgsmacht of een civiele dienst en gezinsleden zijn niet onderworpen aan de Duitse voorschriften op het gebied van de aanmelding (Meldewesen) en de vreemdelingencontrole (Ausländerpolizei), behalve met betrekking tot de inschrijving in hotels en soortgelijke inrichtingen (Beherbergungsstätten).

2. De autoriteiten van een krijgsmacht houden tot op de dag bijgewerkte lijsten aan van alle leden van de civiele dienst en van alle gezinsleden. De autoriteiten van de krijgsmacht verstrekken de Duitse autoriteiten op een met redenen omkleed verzoek van die autoriteiten in bijzondere gevallen de inlichtingen die vereist zijn ingevolge de in het eerste lid bedoelde voorschriften.

3. De autoriteiten van de krijgsmacht delen de Duitse autoriteiten op hun verzoek het aantal leden van de civiele dienst en het aantal gezinsleden mede.

Artikel 7

Bij toepassing van internationale overeenkomsten of andere op het grondgebied van de Bondsrepubliek van kracht zijnde regelingen betreffende verblijf (Aufenthalt) en vestiging (Niederlassung), voorzover zij betrekking hebben op repatriëring, uitwijzing, verlenging van verblijfsvergunningen of de uitoefening van een beroep, wordt de tijd, doorgebracht op het grondgebied van de Bondsrepubliek als lid van een krijgsmacht of een civiele dienst of als gezinslid, buiten beschouwing gelaten.

Artikel 8

1. Indien een bevoegde Duitse autoriteit voornemens is een van de maatregelen te nemen, waartoe een staat van verblijf bevoegd is ingevolge artikel III, vijfde lid, eerste volzin van het NAVO-Status Verdrag, stelt die autoriteit de bevoegde autoriteit van de betrokken staat van herkomst van dit voornemen in kennis, onder mededeling van de redenen waarop de voorgenen maatregel is gebaseerd en stelt die autoriteit in de gelegenheid binnen een redelijke termijn haar mening hierover kenbaar te maken dan wel zelf de maatregelen te nemen die zij gepast acht. De Duitse autoriteiten nemen het eventueel door de staat van herkomst ingenomen standpunt en de eventueel door de autoriteiten van die staat genomen maatregelen in welwillende overweging.

2. De kennisgeving van het voornemen tot het nemen van een van de maatregelen, bedoeld in artikel III, vijfde lid van het NAVO-Status Verdrag, wordt gedaan door de Minister van Binnenlandse Zaken van het betrokken Land of, indien het Hamburg en Bremen betreft, door de Senator voor Binnenlandse Zaken (Senator für innere Angelegenheiten).

3. Verzoeken om verwijderingen en uitwijzingsbevelen worden slechts gedaan, onderscheidenlijk gegeven, indien de bevoegde Duitse autoriteit van mening is, dat op het tijdstip dat het verzoek of het bevel wordt gedaan, onderscheidenlijk gegeven, het verdere verblijf van de betrokken persoon op het grondgebied van de Bondsrepubliek de openbare orde of veiligheid daadwerkelijk in gevaar brengt.

Artikel 9

1. Een bewijs of andere machtiging, afgegeven door een autoriteit van een staat van herkomst aan een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst, op grond waarvan de houder bevoegd is dienstvoertuigen, -vaartuigen of -luchtvaartuigen te besturen, is geldig voor het besturen van die voertuigen, vaartuigen of luchtvaartuigen binnen het gebied van de Bondsrepubliek.

2. De houder van een rijbewijs, afgegeven in een staat van herkomst, op grond waarvan de houder bevoegd is particuliere motorvoertuigen in die staat te besturen, is bevoegd tot het besturen van zodanige voertuigen op het grondgebied van de Bondsrepubliek, indien hij lid is van een krijgsmacht of een civiele dienst, of een gezinslid is. De Duitse voorschriften betreffende de geldigheidsduur van een zodanig rijbewijs op het grondgebied van de Bondsrepubliek en de ongeldigverklaring ervan door een Duitse administratieve autoriteit zijn niet van toepassing, indien de houder in het bezit is van een verklaring, afgegeven door een autoriteit van de krijgsmacht, waaruit blijkt dat hij lid is van de krijgsmacht of de civiele dienst dan wel een gezinslid is en dat hij voldoende kennis bezit van de Duitse

verkeersvoorschriften. Deze verklaring wordt voorzien van een Duitse vertaling.

3. De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen aan leden van de krijgsmacht en de civiele dienst en aan gezinsleden rijbewijzen — voorzien van een Duitse vertaling — afgeven voor het besturen van particuliere motorrijtuigen, nadat deze autoriteiten zich ervan hebben overtuigd, dat de betrokkenen niet alleen de geschiktheid tot het besturen van motorvoertuigen, doch ook voldoende kennis van de Duitse verkeersvoorschriften bezitten. Zij zien erop toe, dat leerling-bestuurders worden onderricht door een persoon die voldoet aan de voorwaarden, bedoeld in de eerste volzin van dit lid en in het bezit is van een geldig rijbewijs en dat zij wanneer zij op een openbare weg rijden te allen tijde door een zodanige persoon worden vergezeld. Deze is verantwoordelijk voor de besturing van het voertuig en moet in het bezit zijn van een schriftelijke verklaring, afgegeven door de autoriteiten van de krijgsmacht en voorzien van een Duitse vertaling, die hem bevoegd verklaart de leerling-bestuurder les te geven.

4. Een burgervlieg brevet, afgegeven door de autoriteiten van een staat van herkomst aan een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of aan een gezinslid, machtigt de houder binnen de Bondsrepubliek particuliere luchtvaartuigen te besturen indien dit brevet beantwoordt aan de Normen en Aanbevolen Werkwijzen van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie.

5. a) De autoriteiten van een krijgsmacht zien erop toe dat personen die dienstvaartuigen besturen als bedoeld in het eerste lid van dit artikel, bij het bevaren van binnenwateren voldoende kennis bezitten van het te bevaren traject en van de terzake geldende rivierpolitierglementen.

b) De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen bewijzen van bekwaamheid afgeven voor de besturing van andere dan dienst-binnenvaartuigen van de krijgsmacht nadat zij zich er van hebben overtuigd, dat de aanvrager de in dit lid onder a) voorgescreven kennis bezit. De wateren welke mogen worden bevaren worden in het bewijs aangegeven. De in het kader van internationale overeenkomsten toepasselijke voorschriften blijven onverminderd van kracht.

6. a) De autoriteiten van een krijgsmacht trekken rijbewijzen die op het grondgebied van de Bondsrepubliek geldig zijn ingevolge het eerste en het derde lid van dit artikel, of bewijzen bedoeld in het tweede lid, in, indien er gereede twijfel bestaat aangaande de betrouwbaarheid of de geschiktheid van de houder voor het besturen van een motorvoertuig. Zij nemen verzoeken van de Duitse autoriteiten om intrekking van zulke rijbewijzen of bewijzen in welwillende overweging. Rijbewijzen of bewijzen kunnen opnieuw worden afgegeven wegens dringende militaire redenen of om de houder in de ge-

legenheid te stellen het grondgebied van de Bondsrepubliek te verlaten. De autoriteiten van een krijgsmacht stellen de Duitse autoriteiten in kennis van iedere intrekking op grond van deze alinea en van ieder geval waarin na een zodanige intrekking een rijbewijs of bewijs opnieuw is afgegeven.

b) In de gevallen waarin Duitse rechtbanken rechtsmacht uitoefenen op grond van artikel VII van het NAVO-Status Verdrag en de artikelen 17, 18 en 19 van deze Overeenkomst blijven de bepalingen van de Duitse strafwetgeving inzake de intrekking van de rijbevoegdheid van toepassing met betrekking tot rijbewijzen bedoeld in het tweede en het derde lid van dit artikel. Van de intrekking van de rijbevoegdheid wordt melding gemaakt in het rijbewijs, dat in het bezit van de houder wordt gelaten.

7. a) Alinea *a* van het zesde lid van dit artikel is van overeenkomstige toepassing op vliegbrevetten en bewijzen van bekwaamheid als bedoeld in het vierde lid en alinea *b* van het vijfde lid.

b) De autoriteiten van een krijgsmacht nemen rapporten van de Duitse autoriteiten omtrent het niet in acht nemen van luchtverkeersvoorschriften door houders van vliegbrevetten die ingevolge het eerste lid van dit artikel in het gebied van de Bondsrepubliek geldig zijn in welwillende overweging en nemen de noodzakelijke maatregelen.

Artikel 10

1. Motorrijtuigen en aanhangwagens van motorrijtuigen van een krijgsmacht of een civiele dienst, van leden van een krijgsmacht of een civiele dienst of van gezinsleden kunnen door de autoriteiten van die krijgsmacht worden geregistreerd en toegelaten. Met inachtneming van de in het kader van internationale overeenkomsten toepasselijke voorschriften geldt hetzelfde ten aanzien van vaartuigen van een krijgsmacht. Luchtvaartuigen van een krijgsmacht of een civiele dienst, van leden van een krijgsmacht of een civiele dienst, of van gezinsleden worden door de autoriteiten van de staat van herkomst geregistreerd en toegelaten in overeenstemming met de toepasselijke internationale voorschriften.

2. Particuliere motorrijtuigen en aanhangwagens daarvan worden door de autoriteiten van een krijgsmacht slechts geregistreerd en toegelaten, indien ze in overeenstemming met artikel 11 van deze Overeenkomst zijn verzekerd tegen aansprakelijkheid. Deze registratie en toelating wordt door hen ingetrokken of ongeldig verklaard wanneer deze verzekering eindigt.

3. Motorrijtuigen, aanhangwagens, vaartuigen en luchtvaartuigen die overeenkomstig het eerste lid van dit artikel zijn geregistreerd en toegelaten of die worden gebruikt door een krijgsmacht op het grondgebied van de Bondsrepubliek, voeren behalve een registratienummer of een ander passend herkenningsteken een duidelijk nationaliteits-

kenteken. Herkenningstekens op particuliere motorrijtuigen en aanhangwagens moeten duidelijk verschillen van die welke gebruikt worden op dienstvoertuigen en -aanhangwagens. De autoriteiten van een krijgsmacht lichten de Duitse autoriteiten in omtrent het systeem van kentekens dat wordt gebruikt voor de door hen geregistreerde en toegelaten motorrijtuigen, aanhangwagens en vaartuigen. Op een met redenen omkleed verzoek van de Duitse autoriteiten verstrekken de autoriteiten van de krijgsmacht in individuele gevallen de namen en adressen van de personen op wier naam particuliere motorrijtuigen, aanhangwagens of luchtvaartuigen zijn geregistreerd en toegelaten in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel.

4. Het kentekenbewijs van een particulier motorrijtuig of een particuliere aanhangwagen vermeldt het registratienummer, de naam of het handelsmerk van de fabrikant, het fabrieks- of serienummer, de datum van de eerste registratie op het grondgebied van de Bondsrepubliek en de naam en voornamen van de houder. Het bewijs dient te zijn voorzien van een Duitse vertaling. Het bewijs van inschrijving van een particulier luchtvaartuig dient te worden gebaseerd op de Normen en Aanbevolen Werkwijzen van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie. Andere dan dienst-binnenvaartuigen van een krijgsmacht met een waterverplaatsing van vijftien ton of meer voeren aan boord een bewijs van deugdelijkheid, dat kan worden afgegeven door de autoriteiten van de krijgsmacht.

5. De autoriteiten van een krijgsmacht nemen passende veiligheidsmaatregelen met betrekking tot motorrijtuigen, aanhangwagens, vaartuigen en luchtvaartuigen die door hen zijn geregistreerd en toegelaten of in gebruik zijn bij de krijgsmacht op het gebied van de Bondsrepubliek.

Artikel 11

1. Leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst en gezinsleden mogen op het gebied van de Bondsrepubliek particuliere motorrijtuigen, aanhangwagens en luchtvaartuigen slechts gebruiken of laten gebruiken indien de uit dat gebruik voortvloeiende risico's worden gedekt door verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid in overeenstemming met de Duitse wetgeving.

2. Een verzekering tegen wettelijke aansprakelijkheid van door de autoriteiten van een krijgsmacht te registreren en toe te laten motorrijtuigen, aanhangwagens of luchtvaartuigen, kan worden gesloten bij een verzekeringsmaatschappij die in een staat van herkomst bevoegd is tot het verzekeren tegen wettelijke aansprakelijkheid, mits nevens een zodanige maatschappij een op het grondgebied van de Bondsrepubliek tot de uitoefening van het verzekeringsbedrijf gerechtigde verzekeraar of combinatie van verzekeraars de uit de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering voortvloeiende verplichting aanvaardt met betrekking tot schade ontstaan op het gebied van de

Bondsrepubliek. De overeenkomstig de Duitse wetgeving geldende vereisten met betrekking tot de benadeelde derde worden niet aangetaast door de voorwaarden van die verzekering.

3. Voorzover in de staten van herkomst deviezenvoorschriften bestaan dragen deze staten er zorg voor, dat alle betalingen die moeten worden verricht door verzekeraars of combinaties van verzekeraars die op hun grondgebied tot de uitoefening van het verzekeringsbedrijf bevoegd zijn, kunnen geschieden op het grondgebied van de Bondsrepubliek en in de valuta van de Bondsrepubliek.

Artikel 12

1. De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen leden van een civiele dienst en andere personen in dienst bij de krijgsmacht machtigen tot het bezitten en dragen van wapenen in verband met de verantwoordelijkheid van die personen voor de beveiliging van geld of goederen of de omstandigheid dat zij in bijzondere mate gevaar lopen tengevolge van het speciale karakter van hun officiële functie of werkzaamheden.

2. De autoriteiten van de krijgsmacht stellen met betrekking tot het gebruik van wapenen door de personen die daartoe gemachtigd zijn op de voet van het eerste lid van dit artikel, voorschriften vast die in overeenstemming zijn met de Duitse wetgeving inzake noodweer (Notwehr).

3. De personen, gemachtigd op de voet van het eerste lid van dit artikel, mogen uitsluitend vuurwapenen bij zich dragen indien zij in het bezit zijn van een verklaring afgegeven door de autoriteiten van de krijgsmacht, dat zij daartoe gerechtigd zijn. Een dienstidentiteitsbewijs voorzien van een desbetreffende aantekening wordt eveneens als een zodanige verklaring beschouwd.

4. De autoriteiten van de krijgsmacht geven deze verklaringen uitsluitend af aan personen omtrent wier betrouwbaarheid redelijkerwijs geen twijfel bestaat. Zij nemen verzoeken van de Duitse autoriteiten om intrekking van deze verklaringen welwillend in onderzoek en trekken deze verklaringen in, indien is komen vast te staan dat de houder zijn vuurwapen heeft misbruikt of indien redelijkerwijs twijfel bestaat ten aanzien van zijn betrouwbaarheid.

Artikel 13

1. Voorzover niet uitdrukkelijk anders is bepaald, zijn internationale overeenkomsten of andere op het grondgebied van de Bondsrepubliek van kracht zijnde voorschriften betreffende sociale zekerheid, met inbegrip van sociale en medische verzorging, niet van toepassing op de leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst en op gezinsleden. De rechten en verplichtingen van deze personen

op het gebied van sociale zekerheid die zijn ontstaan gedurende een vroeger verblijf op het grondgebied van de Bondsrepubliek blijven echter onaangetast. De omstandigheid dat een persoon behoort tot een van de categorieën als bedoeld in de bovenstaande volzinnen sluit bovendien de mogelijkheid niet uit dat hij premieën betaalt voor de Duitse sociale verzekering (soziale Kranken- und Rentenversicherung) teneinde de verzekering op basis van vrijwilligheid voort te zetten (freiwillige Weiterversicherung), noch de mogelijkheid dat hij rechten voortvloeiend uit een bestaande verzekering verkrijgt en laat gelden.

2. De verplichtingen van een lid van een krijgsmacht of een civiele dienst of van een gezinslid in zijn hoedanigheid van werkgever worden niet aangetast door de bepalingen van dit artikel.

Artikel 14

Indien een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid is vrijgesteld van de verplichting een huwelijksbevoegdheidscertificaat (Ehefähigkeitszeugnis) over te leggen mogen de te betalen leges — waarvan de grootte wordt vastgesteld in overeenstemming met de omvang en de moeilijkheden van de daartoe te verrichten administratieve werkzaamheden — de som van vijftig Duitse marken niet te boven gaan.

Artikel 15

1. De verplichting ingevolge de Duitse wetgeving om aangifte te doen van geboorte en overlijden bij een ambtenaar van de Duitse Burgerlijke Stand geldt niet ten aanzien van de geboorte van een kind van, of de dood van, een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of van een gezinslid; wordt evenwel van een zodanige geboorte of overlijden bij een ambtenaar van de Duitse Burgerlijke Stand aangifte gedaan, dan vindt inschrijving plaats overeenkomstig de voorschriften van de Duitse wetgeving.

2. De verplichting tot aangifte van geboorte en van overlijden blijft bestaan indien het kind of de overledene een Duitser is.

Artikel 16

1. De militaire autoriteiten van een staat van herkomst zijn, in overeenstemming met de in die staat geldende voorschriften, gerechtigd te beschikken over de stoffelijke resten van de leden van de krijgsmacht, van de civiele dienst of van gezinsleden die zijn overleden op het grondgebied van de Bondsrepubliek, alsmede die lijkschouwingen te verrichten die uit medische overwegingen of met het oog op een strafrechtelijk onderzoek noodzakelijk zijn. Verzoeken van Duitse autoriteiten om lijkschouwingen te verrichten worden ingewilligd indien lijkschouwing is toegelaten krachtens de wet van

de staat van herkomst. Bij de lijkschouwing mag een aan een Duitse Rechtbank verbonden arts (Gerichtsarzt) en, in het geval van een lijkschouwing met het oog op een strafrechtelijk onderzoek, een Duitse rechter, aanwezig zijn. In geval een Duitse rechtbank of autoriteit bevoegd is een lijkschouwing te gelasten, zijn de tweede en derde volzin van dit lid van overeenkomstige toepassing indien de militaire autoriteiten van een staat van herkomst belang hebben bij het resultaat van de lijkschouwing.

2. De militaire autoriteiten van een staat van herkomst zijn, indien zij daartoe krachtens de wetgeving van die staat bevoegd zijn, gerechtigd tot het in bezit nemen van de zich binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek bevindende persoonlijke roerende eigendommen van de overledene en deze in de eerste plaats aan te wenden tot betaling van alle volgens het recht van de staat van herkomst bevoorrechte vorderingen en in de tweede plaats tot de voldoening van alle andere op het grondgebied van de Bondsrepubliek ontstane schulden ten aanzien waarvan op dat grondgebied een wettelijke betalingsverplichting bestaat, en daarna over het restant te beschikken overeenkomstig het recht dat ten aanzien van de nalatenschap van de overledene van toepassing is. De bepalingen van dit lid zijn niet van toepassing indien de overledene een Duitser is.

3. De krijgsmachten hebben het recht op overeengekomen terreinen begraafplaatsen aan te leggen en te onderhouden voorzover dit noodzakelijk is bij de vervulling van hun taak ten aanzien van de verdediging.

Artikel 17

1. Indien het, ter beantwoording van de vraag welke autoriteit bevoegd is tot het uitoefenen van rechtsmacht met betrekking tot een strafbaar feit, noodzakelijk is vast te stellen of een feit strafbaar is volgens het recht van een staat van herkomst, schorst de Duitse rechtbank of autoriteit die de zaak behandelt de behandeling en doet daarvan mededeling aan de bevoegde autoriteit van de staat van herkomst. De daarvoor in aanmerking komende autoriteit van de staat van herkomst kan binnen eenentwintig dagen na ontvangst van de mededeling of, zolang die mededeling nog niet heeft plaatsgehad te allen tijde, aan de Duitse rechtbank of autoriteit een officiële verklaring overleggen nopens de vraag of het feit volgens het recht van de staat van herkomst al dan niet strafbaar is. Indien het antwoord bevestigend luidt, dient de verklaring tevens aan te geven op grond van welke bepaling of welke wettelijke grondslag het feit strafbaar is alsmede welke straf daartegen bedreigd is.

2. De Duitse rechtbank of autoriteit neemt haar beslissing in overeenstemming met de verklaring. Bij uitzondering kan deze verklaring echter op verzoek van de Duitse rechtbank of autoriteit door middel van een bespreking tussen de Regering van de Bondsrepubliek

en de diplomatieke vertegenwoordiging van de staat van herkomst in de Bondsrepubliek aan een nader onderzoek worden onderworpen.

3. Indien moet worden vastgesteld of een feit naar Duits recht strafbaar is, is de in het eerste en tweede lid voorgeschreven procedure van overeenkomstige toepassing met betrekking tot dat feit, met dien verstande dat in dat geval de officiële verklaring wordt afgegeven door de hoogste bevoegde autoriteit van de Bondsrepubliek of van het betrokken Duitse Land.

4. De bepalingen van het eerste, tweede en derde lid zijn niet van toepassing tussen de Bondsrepubliek en die staten van herkomst die de Bondsrepubliek ervan in kennis stellen dat zij niet voornemens zijn zich op deze bepalingen te beroepen of de voorrechten ervan aan de Bondsrepubliek te verzekeren.

Artikel 18

1. Indien het in de loop van een strafproces tegen een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst noodzakelijk is vast te stellen of een strafbaar feit is voortgevloeid uit een daad of nalatigheid begaan in de uitoefening van de dienst, is voor deze vaststelling het recht van de betrokken staat van herkomst beslissend. De hoogste bevoegde autoriteit van deze staat van herkomst kan aan de Duitse rechtbank of autoriteit die met de behandeling van deze zaak is belast, daaromtrent een officiële verklaring overleggen.

2. De Duitse rechtbank of autoriteit beslist in overeenstemming met de verklaring. Bij uitzondering kan deze verklaring echter op verzoek van de Duitse rechtbank of autoriteit door middel van een bespreking tussen de Regering van de Bondsrepubliek en de diplomatieke vertegenwoordiging van de staat van herkomst in de Bondsrepubliek aan een nader onderzoek worden onderworpen.

Artikel 19

1. Op verzoek van een staat van herkomst doet de Bondsrepubliek in het kader van artikel VII, derde lid onder *c* van het NAVO-Status Verdrag ten gunste van die staat afstand van het ingevolge het derde lid onder *b* van genoemd artikel aan de Duitse autoriteiten toegekende recht om in gevallen van samenloop van rechtsmacht bij voorrang rechtsmacht uit te oefenen, en wel overeenkomstig het tweede, derde, vierde en zevende lid van dit artikel.

2. Onder voorbehoud van eventuele bijzondere regelingen, getroffen krachtens het zevende lid van dit artikel, stellen de militaire autoriteiten van een staat van herkomst de bevoegde Duitse autoriteiten in kennis van iedere afzonderlijke zaak die onder de afstand van rechtsmacht als bedoeld in het eerste lid valt.

3. Indien de bevoegde Duitse autoriteiten van oordeel zijn dat in verband met de bijzondere omstandigheden van een bepaalde zaak zeer gewichtige belangen van de Duitse rechtspleging de uitoefening van rechtsmacht door de Duitse autoriteiten gebieden, kunnen zij de afstand van rechtsmacht, gedaan ingevolge het eerste lid van dit artikel, herroepen door een verklaring die zij aan de bevoegde militaire autoriteiten overleggen binnen eenentwintig dagen na ontvangst van de kennisgeving bedoeld in het tweede lid, dan wel binnen een kortere termijn die bij een eventueel in het kader van het zevende lid getroffen regeling kan worden vastgesteld. De Duitse autoriteiten kunnen deze verklaring ook vóór de ontvangst van bedoelde kennisgeving afgeven.

4. Indien de bevoegde Duitse autoriteiten op grond van het derde lid van dit artikel de afstand van rechtsmacht in een bepaalde zaak hebben herroepen en besprekingen tussen de betrokken autoriteiten niet tot overeenstemming leiden, kan de diplomatieke vertegenwoordiging van de betrokken staat van herkomst in de Bondsrepubliek bezwaren maken bij de Bondsregering. Naar behoren rekening houdende met de belangen van de Duitse rechtspleging en de belangen van de staat van herkomst brengt de Bondsregering het meningsverschil tot een oplossing met gebruikmaking van haar bevoegdheden op het gebied van de buitenlandse betrekkingen.

5. a) De militaire autoriteiten van een staat van herkomst die afstand van voorrang van rechtsmacht ingevolge het eerste lid van dit artikel heeft gevraagd, kunnen met toestemming van de Duitse autoriteiten bepaalde strafzaken, ten aanzien waarvan rechtsmacht berust bij die staat, voor onderzoek, berechting en uitspraak overdragen aan de Duitse rechtbanken of autoriteiten.

b) De Duitse autoriteiten kunnen, met toestemming van de militaire autoriteiten van een staat van herkomst die afstand van voorrang van rechtsmacht ingevolge het eerste lid van dit artikel heeft gevraagd, bepaalde strafzaken ten aanzien waarvan rechtsmacht bij de Bondsrepubliek berust, voor onderzoek, berechting en uitspraak overdragen aan de militaire autoriteiten van die staat van herkomst.

6. a) Indien een Duitse rechtbank of autoriteit ingevolge artikel VII tweede lid sub b van het NAVO-Status Verdrag bij uitsluiting rechtsmacht uitoefent, wordt op speciaal of algemeen verzoek van de betrokken staat van herkomst aan de in artikel 32 bedoelde verbindingsinstantie een afschrift van elk aan de verdachte uitgereikt stuk toegezonden.

b) De verbindingsinstantie verleent de Duitse rechtbanken en autoriteiten medewerking om de betekening van stukken in strafzaken te vergemakkelijken.

7. Ter uitvoering van de bepalingen van dit artikel en ter vergemakkelijking van een vlotte afdoening van strafbare feiten van

lichtere aard kunnen tussen de militaire autoriteiten van een staat of staten van herkomst en de bevoegde Duitse autoriteiten regelingen worden getroffen. Deze regelingen kunnen mede betrekking hebben op de ontheffing van de verplichting tot kennisgeving en op de termijn, bedoeld in het derde lid van dit artikel, waarbinnen de afstand van rechtsmacht kan worden herroepen.

Artikel 20

1. De militaire autoriteiten van een staat van herkomst kunnen een persoon die niet aan hun rechtsmacht onderworpen is, zonder arrestatiebevel in voorlopige hechtenis stellen,

a) indien die persoon op heterdaad betrapt wordt of achtervolgd wordt en

i) zijn identiteit niet onmiddellijk kan worden vastgesteld, of

ii) er gevaar voor vlucht bestaat; of

b) indien dit door een Duitse autoriteit wordt verzocht; of

c) op verzoek van een autoriteit van een andere staat van herkomst indien die persoon lid is van de krijgsmacht of van de civiele dienst van die staat dan wel een gezinslid van een zodanig lid.

2. Indien er gevaar bestaat voor vertraging en een Duitse openbare aanklager of politiefunctionaris niet tijdig bereikbaar is, kunnen de militaire autoriteiten van een staat van herkomst een persoon die niet aan hun rechtsmacht onderworpen is, zonder arrestatiebevel in voorlopige hechtenis stellen, indien ernstige verdenking (dringender Verdacht) bestaat dat die persoon een strafbaar feit heeft gepleegd of een strafbare poging doet tot het plegen van een strafbaar feit binnen, of gericht tegen, een inrichting van die staat dan wel een feit dat strafbaar is ingevolge artikel 7 van de vierde wet tot wijziging van de strafwetgeving van 11 juni 1957 (Bundesgesetzblatt Deel I, blz. 597) junctis de artikelen 99, 100, 100c, 100d, 100e, 109f, 109g en 363 van het Duitse Wetboek van Strafrecht, of ingevolge wettelijke voorzieningen die in de toekomst eventueel in de plaats van deze bepalingen zullen treden. Deze bepaling is slechts van toepassing, indien de betrokkene voortvluchtig is of zich verborgen houdt of indien gegronde reden bestaat om te vrezen dat hij zich aan strafvervolgning ter zake van het plegen van een strafbaar feit of van een strafbare poging daartoe als bovenbedoeld tracht te onttrekken.

3. In de gevallen bedoeld in het eerste en tweede lid van dit artikel kunnen de militaire autoriteiten, voorzover zulks nodig is, de in voorlopige hechtenis genomen persoon ontwapenen en hem visiteren alsmede alle in zijn bezit zijnde voorwerpen die als bewijsmiddel voor het onderzoek van het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht of beschuldigd kunnen dienen, in beslag nemen.

4. De militaire autoriteiten geven een persoon die overeenkomstig dit artikel in voorlopige hechtenis is genomen alsmede de inbeslaggenomen wapens of andere voorwerpen onverwijld over aan de dichtstbijzijnde Duitse openbare aanklager, politiefunctionaris of rechter of aan de militaire autoriteiten van de staat van herkomst tot welke krijgsmacht of civiele dienst de persoon, hetzij als lid hetzij als gezinslid, behoort.

5. De bepalingen van dit artikel maken geen inbreuk op de grondwettelijke onschendbaarheid van de parlementen van de Bondsrepubliek en de Länder.

Artikel 21

1. Indien een Duitse autoriteit een onderzoek opent of een arrestatie verricht wegens een handeling die strafbaar is ingevolge artikel 7 van de vierde wet tot wijziging van de strafwetgeving van 11 juni 1957 (Bundesgesetzblatt Deel I, blz. 597) of ingevolge wettelijke voorzieningen die in de toekomst eventueel in de plaats van dat artikel zullen treden, stelt de Duitse autoriteit die het onderzoek leidt de militaire autoriteiten van de betrokken staat van herkomst daarvan onverwijld in kennis. Hetzelfde geldt indien een Duitse autoriteit een onderzoek opent of een arrestatie verricht wegens een handeling die op andere wijze gericht is tegen de veiligheid van een staat van herkomst of zijn krijgsmacht.

2. Indien de bevoegde autoriteit van een staat van herkomst op het grondgebied van de Bondsrepubliek een onderzoek opent of een arrestatie verricht wegens een handeling die gepleegd is op dat grondgebied en in verband staat met aangelegenheden die de veiligheid van de Bondsrepubliek raken, stelt die autoriteit de Duitse autoriteiten daarvan onverwijld in kennis.

Artikel 22

1. *a)* Indien rechtsmacht wordt uitgeoefend door de autoriteiten van een staat van herkomst, berust de bewaring van leden van de krijgsmacht of de civiele dienst of van gezinsleden bij de autoriteiten van die staat.

b) Indien rechtsmacht wordt uitgeoefend door de Duitse autoriteiten berust de bewaring van leden van een krijgsmacht of een civiele dienst of van gezinsleden bij de autoriteiten van de staat van herkomst overeenkomstig het tweede en derde lid van dit artikel.

2. *a)* Indien de arrestatie is verricht door de Duitse autoriteiten wordt de gearresteerde persoon overgegeven aan de autoriteiten van de betrokken staat van herkomst, indien deze autoriteiten zulks verzoeken.

b) Indien de arrestatie is verricht door de autoriteiten van een staat van herkomst of indien de gearresteerde persoon aan hen is overgegeven overeenkomstig lid 2a

i) kunnen zij de bewaring te allen tijde overdragen aan de Duitse autoriteiten;

ii) nemen zij een door de Duitse autoriteiten in bepaalde gevallen gedaan verzoek om overdracht van de bewaring in welwillende overweging.

c) In het geval van strafbare feiten, uitsluitend gericht tegen de veiligheid van de Bondsrepubliek, berust de bewaring bij de Duitse autoriteiten overeenkomstig eventueel daartoe met de autoriteiten van de betrokken staat van herkomst te treffen regelingen.

3. Indien de bewaring overeenkomstig het tweede lid van dit artikel bij de autoriteiten van een staat van herkomst berust, blijft zij bij deze autoriteiten berusten tot de invrijheidstelling of vrijpraak door de Duitse autoriteiten, dan wel totdat de tenuitvoerlegging van het vonnis een aanvang neemt. De autoriteiten van de staat van herkomst stellen de gearresteerde persoon ter beschikking van de Duitse autoriteiten voor het onderzoek en het strafproces (Ermittlungs- und Strafverfahren) en nemen daartoe alle passende maatregelen. Zij nemen eveneens alle passende maatregelen om te voorkomen dat onderzoek en strafproces nadelig worden beïnvloed (Verdunkelungsgefahr). Zij houden zo veel mogelijk rekening met elk van de bevoegde Duitse autoriteiten afkomstig verzoek inzake bewaring.

Artikel 23

Indien een persoon in een van de gevallen als bedoeld in artikel 21, eerste lid, wordt gearresteerd heeft een vertegenwoordiger van de betrokken staat van herkomst toegang tot die persoon. Indien een persoon die in een van de gevallen als bedoeld in het tweede lid van dat artikel is gearresteerd, door de autoriteiten van een krijgsmacht in bewaring wordt gehouden, heeft een Duitse vertegenwoordiger een overeenkomstig recht, in dezelfde mate als waarin de staat van herkomst gebruik maakt van het recht van toegang, toegekend in de eerste volzin van dit artikel. De Duitse autoriteiten en de militaire autoriteiten van de staat van herkomst treffen de voor de uitvoering van dit artikel vereiste regelingen. Een vertegenwoordiger van de staat bij welke de bewaring berust kan bij de uitoefening van het recht van toegang tegenwoordig zijn.

Artikel 24

Op verzoek van de Bondsrepubliek of van een staat van herkomst treffen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van die staat regelingen ter vergemakkelijking van de nakoming van de verplichting tot wederzijdse hulp bedoeld in het vijfde lid onder a en het zesde lid onder a van artikel VII van het NAVO-Status Verdrag.

Artikel 25

1. *a)* Indien rechtsmacht in strafzaken wordt uitgeoefend door een Duitse rechtbank of een Duitse autoriteit over een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of over een gezinslid, heeft een vertegenwoordiger van de betrokken staat van herkomst het recht bij de terechtzitting aanwezig te zijn. Indien een vergrijs uitluitend is gericht tegen de veiligheid van de Bondsrepubliek of tegen eigendommen welke zich in de Bondsrepubliek bevinden dan wel tegen een Duitser of tegen een persoon die zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevindt en rechtsmacht op het grondgebied van de Bondsrepubliek wordt uitgeoefend door een rechtbank of een autoriteit van een staat van herkomst, heeft een Duitse vertegenwoordiger het recht de terechtzitting bij te wonen.

b) In het onder *a* bepaalde

i) worden onder de uitdrukking „eigendommen welke zich in de Bondsrepubliek bevinden” niet begrepen eigendommen welke toebehoren aan een krijgsmacht, een civiele dienst, een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of aan een gezinslid;

ii) wordt onder de uitdrukking „een persoon die zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevindt” niet begrepen een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid.

c) Het bepaalde onder *a* is niet van toepassing indien de aanwezigheid van een nationale vertegenwoordiger niet verenigbaar is met die veiligheidseisen van de staat welke rechtsmacht uitoefent die niet tevens veiligheidseisen zijn van de andere staat.

d) De Duitse rechtbanken en autoriteiten enerzijds en de rechtbanken en autoriteiten van de staat van herkomst anderzijds stellen elkander tijdig in kennis van de plaats en de tijd van de terechtzitting.

2. Onder de voorwaarden, omschreven in het eerste lid, heeft een vertegenwoordiger van de staat van herkomst ook het recht verhoren en andere opsporingshandelingen bij te wonen voor zover dit tussen de autoriteiten van die staat en die van de Bondsrepubliek eventueel overeengekomen wordt. Indien dergelijke overeenkomsten worden gesloten, geven deze — onder de in het eerste lid omschreven voorwaarden — aan een Duitse vertegenwoordiger een recht overeenkomend met dat van de vertegenwoordiger van de staat van herkomst en voorzien zij in een procedure met betrekking tot wederkerige kennisgeving.

Artikel 26

1. Indien een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid voor een rechtbank van een staat van herkomst wordt gedagvaard ter zake van een op het grondgebied van de Bondsrepu-

blijk begaan vergriep tegen Duitse belangen wordt de terechtzitting binnen dat grondgebied gehouden,

a) tenzij zulks in strijd is met de wetgeving van de staat van herkomst, of

b) tenzij de autoriteiten van de staat van herkomst in geval van militaire noodzaak of in het belang van een goede rechtsbedeling voornemens zijn de terechtzitting buiten het grondgebied van de Bondsrepubliek te doen plaatsvinden. In dat geval geven zij de Duitse autoriteiten tijdig de gelegenheid hun opvattingen omtrent een zodanig voornemen kenbaar te maken en houden zij rekening met de opvattingen die laatstgenoemden eventueel kenbaar maken.

2. Indien de terechtzitting buiten het grondgebied van de Bondsrepubliek wordt gehouden, stellen de autoriteiten van de staat van herkomst de Duitse autoriteiten in kennis van plaats en datum van de terechtzitting. Een Duitse vertegenwoordiger is gerechtigd de terechtzitting bij te wonen tenzij de voorschriften van het procesrecht van de staat van herkomst zich hiertegen verzetten of zijn aanwezigheid onverenigbaar is met die veiligheidseisen van die staat die niet tevens veiligheidseisen zijn van de Bondsrepubliek. De autoriteiten van de staat van herkomst stellen de Duitse autoriteiten in kennis van de uitspraak en van de uiteindelijke afloop van het proces.

Artikel 27

De artikelen 212 tot en met 212 (b) van het Duitse Wetboek van Strafvordering, die betrekking hebben op de versnelde procedure, zijn niet van toepassing in een strafvervolgung tegen leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of tegen gezinsleden.

Artikel 28

1. De militaire politie van een krijgsmacht is bevoegd te patrouilleren op openbare wegen, in openbare vervoermiddelen, in restaurants en logeergelegenheden (Gaststätten) en in alle andere voor het publiek toegankelijke plaatsen en ten aanzien van leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of gezinsleden die maatregelen te treffen welke noodzakelijk zijn voor de handhaving van orde en tucht. Voorzover zulks noodzakelijk of doelmatig is worden de bijzonderheden inzake de uitoefening van dit recht vastgesteld in overleg tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht, die terzake wederkerig nauw contact zullen onderhouden.

2. Indien de openbare orde en veiligheid in gevaar worden gebracht of verstoord door een incident waarbij leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of gezinsleden zijn betrokken, neemt de militaire politie van een krijgsmacht op verzoek van de Duitse autoriteiten ten aanzien van deze personen de vereiste maatregelen teneinde orde en tucht te handhaven of te herstellen.

Artikel 29

1. De Bondsrepubliek neemt die wettelijke maatregelen welke zij noodzakelijk acht om op haar grondgebied de veiligheid en de bescherming te verzekeren van de krijgsmachten, de civiele diensten en van de leden daarvan. Het voorgaande is eveneens van toepassing op de gewapende strijdkrachten van een staat van herkomst welke in Berlijn zijn gestationeerd, op hun civiele dienst en op de leden daarvan voor wat betreft vergrijpen begaan op het grondgebied van de Bondsrepubliek.

2. Ter uitvoering van artikel VII, elfde lid van het NAVO-Status Verdrag en van het eerste lid van dit artikel verzekert de Bondsrepubliek in het bijzonder

a) de bescherming van militaire geheimen van de staten van herkomst overeenkomstig de bepalingen van het Duitse Wetboek van Strafrecht inzake hoogverraad;

b) de strafrechtelijke bescherming van een krijgsmacht, een civiele dienst en hun leden, welke bescherming tenminste gelijk is aan die welke de Duitse strijdkrachten genieten of zullen genieten, en wel met betrekking tot de volgende onderwerpen:

i) beïnvloeding van een krijgsmacht, een civiele dienst of hun leden met het oogmerk hun bereidheid tot vervulling van de dienst te ondermijnen;

ii) het blootstellen van de krijgsmacht aan smaad;

iii) het aanzetten tot ongehoorzaamheid;

iv) het aanzetten tot desertie;

v) het bevorderen van desertie;

vi) sabotage;

vii) het verzamelen van inlichtingen inzake militaire aangelegenheden;

viii) het doen functioneren van een militaire inlichtingendienst;

ix) het maken van afbeeldingen of beschrijvingen van militaire uitrusting, militaire installaties of inrichtingen dan wel van militaire activiteiten;

x) het maken van luchtfoto's.

3. Voor de toepassing van het tweede lid onder a wordt onder militaire geheimen verstaan feiten, voorwerpen, conclusies en ontdekkingen, in het bijzonder schriftelijke stukken, tekeningen, modellen, formules, of inlichtingen hierover, welke de verdediging betreffen en welke door een dienst van een staat van herkomst, gestationeerd op het grondgebied van de Bondsrepubliek of in Berlijn, in het belang van de veiligheid van die staat of haar krijgsmacht of haar in Berlijn gestationeerde gewapende strijdkrachten, geheim worden gehouden. Hieronder vallen niet voorwerpen over wier geheimhouding de beslissing bij de Bondsrepubliek berust, met inbegrip van inlichtingen over die voorwerpen.

Artikel 30

Teneinde de uitvoering van artikel VII van het NAVO-Status Verdrag en de bepalingen van deze Aanvullende Overeenkomst te vergemakkelijken en een uniforme toepassing ervan te verzekeren, worden op verzoek van een van beide partijen gemengde commissies ingesteld, die bestaan uit een door de Bondsregering te benoemen Duitse vertegenwoordiger en een vertegenwoordiger van de betrokken staat van herkomst. Deze gemengde commissies hebben tot taak vraagstukken te bespreken betreffende de toepassing van de in dit artikel bedoelde bepalingen, welke vraagstukken aan haar worden voorgelegd door de Bondsregering of door de hoogste autoriteit van de betrokken krijgsmacht. De Duitse autoriteiten en autoriteiten van de staat van herkomst nemen eventuele gemeenschappelijke aanbevelingen van een gemengde commissie in welwillende overweging.

Artikel 31

De leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst genieten, voor wat betreft de gratis-admissie en de ontheffing van de verplichting tot zekerheidstelling voor proceskosten, de rechten terzake vastgelegd in overeenkomsten tussen de Bondsrepubliek en de betrokken staat van herkomst. Indien deze personen zich uit hoofde van hun dienst op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevinden, worden zij voor de toepassing van die overeenkomsten geacht aldaar hun vaste verblijfplaats (ständiger Aufenthalt) te hebben.

Artikel 32

1. a) De betekening aan de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of aan gezinsleden van een dagvaarding, een ander document of een gerechtelijke beschikking waarmede een niet-strafrechtelijke procedure voor een Duitse rechtbank of autoriteit ahangig wordt gemaakt, geschiedt door tussenkomst van een verbindingsinstantie, in te stellen of aan te wijzen door iedere staat van herkomst. De Duitse rechtbanken of autoriteiten kunnen de verbindingsinstantie verzoeken voor de betekening van andere documenten in een zodanige procedure zorg te dragen.

b) De verbindingsinstantie bevestigt onverwijld de ontvangst van elk verzoek van een Duitse rechtbank of autoriteit om stukken te betekenen. De betekening is geschied wanneer het te betekenen document is uitgereikt aan de geadresseerde door de commandant van zijn onderdeel of door de vertegenwoordiger van de verbindingsinstantie. De Duitse rechtbank of autoriteit ontvangt onverwijld schriftelijk bericht dat de betekening is geschied.

c) i) Indien de Duitse rechtbank of autoriteit binnen eenentwintig dagen na de dagtekening van de ontvangstbevestiging door de verbindingsinstantie geen schriftelijk bericht heeft ontvangen, dat de

betekening is geschied overeenkomstig het gestelde onder *b*, noch enige mededeling dat het niet mogelijk was de betekening te doen geschieden, zendt de Duitse rechtbank of autoriteit de verbindingsinstantie een ander exemplaar van het verzoek om betekening, onder mededeling dat zeven dagen na ontvangst door de verbindingsinstantie de betekening wordt geacht te zijn geschied. Na verloop van de termijn van zeven dagen wordt de betekening geacht te zijn geschied.

ii) De betekening wordt echter niet geacht te zijn geschied, indien de verbindingsinstantie binnen de termijn van eenentwintig dagen of eventueel van zeven dagen de Duitse rechtbank of autoriteit mededeelt, dat zij er niet in geslaagd is de betekening te doen geschieden. De verbindingsinstantie deelt de Duitse rechtbank of autoriteit mede om welke redenen zij er niet in is geslaagd de betekening te doen geschieden.

iii) In het geval, bedoeld onder ii, kan de verbindingsinstantie de Duitse rechtbank of autoriteit onder opgave van redenen ook om verlenging van de termijn verzoeken. Indien het verzoek om verlenging van de termijn door de Duitse rechtbank of autoriteit wordt ingewilligd zijn de punten i en ii van overeenkomstige toepassing op de verlengde termijn.

2. Indien een Duitse rechtbank of autoriteit een vonnis of een document betekent dat betrekking heeft op het instellen van een rechtsmiddel (Rechtsmittelschrift), wordt, indien de betrokken staat van herkomst hierom in het bijzonder of in het algemeen verzoekt, een afschrift ervan onverwijld aan de verbindingsinstantie toegezonden, behalve ingeval de verbindingsinstantie zelf, overeenkomstig het in het eerste lid onder *a*, tweede volzin, bepaalde, verzocht wordt de betekening te doen geschieden.

Artikel 33

De leden van een krijgsmacht of een civiele dienst of gezinsleden mogen, wanneer zij tengevolge van verplichtingen voortspruitende uit de dienst of door rechtmatige afwezigheid tijdelijk verhinderd zijn een niet-strafrechtelijke procedure waarbij zij partij zijn, bij te wonen, hiervan geen nadeel ondervinden.

Artikel 34

1. De militaire autoriteiten werken naar vermogen mede aan de tenuitvoerlegging van in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraken en andere executoriale titels (vollstreekbare Titel) van Duitse rechtbanken of autoriteiten in niet strafrechtelijke procedures.

2. Een Duitse rechtbank of autoriteit is niet bevoegd een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of een gezinslid te gijzelen, hetzij voor de tenuitvoerlegging van in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraken of andere executoriale titels, hetzij om een schuldenaar te dwingen onder ede te verklaren dat hij een juiste op-

gave van zijn vermogenstoestand heeft verstrekt (Offenbarungseid), hetzij om enige andere reden verband houdend met een niet-strafrechtelijke procedure.

3. De bedragen verschuldigd door een Regering aan een lid van haar krijgsmacht of civiele dienst zijn slechts in zoverre onderworpen aan beslag of een andere vorm van executie op last van een Duitse rechtbank of autoriteit als door de op het grondgebied van de staat van herkomst geldende wetgeving is toegelaten.

4. Wanneer de tenuitvoerlegging van een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak van een Duitse rechtbank of autoriteit in een niet-strafrechtelijke procedure plaats dient te vinden binnen een inrichting van een krijgsmacht, wordt deze tenuitvoerlegging door een Duitse deurwaarder uitgevoerd in tegenwoordigheid van een vertegenwoordiger van de krijgsmacht.

Artikel 35

Indien een in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraak (vollstreckbare Titel) van een Duitse rechtbank of autoriteit moet worden tenuitvoergelegd tegen een schuldenaar aan wie een bedrag verschuldigd is, hetzij uit hoofde van zijn dienstbetrekking bij een krijgsmacht of een civiele dienst op de voet van het bepaalde in artikel 56, hetzij uit hoofde van rechtstreekse leveranties of diensten aan een krijgsmacht of een civiele dienst, gelden de volgende bepalingen:

a) Indien de betaling plaatsvindt door tussenkomst van een Duitse autoriteit, is die autoriteit, indien haar door een instantie die met de tenuitvoerlegging is belast wordt verzocht het bedrag niet aan de schuldenaar maar aan de schuldeiser die beslag heeft gelegd te betalen, gerechtigd aan dat verzoek te voldoen binnen de grenzen van de Duitse wettelijke voorschriften.

b) i) Indien de betaling niet plaatsvindt door tussenkomst van een Duitse autoriteit deponeren de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst op verzoek van een dienst die met de tenuitvoerlegging is belast, van de geldsom die zij erkennen aan de schuldenaar tegen wie de executie plaatsvindt schuldig te zijn, het in het verzoek genoemde bedrag bij de bevoegde dienst, voorzover de wetgeving van die betrokken staat van herkomst dit toelaat. Zulks strekt de krijgsmacht of de civiele dienst tot het gedeponeerde bedrag tegenover de schuldenaar tot bevrijding van haar schuld.

ii) Voorzover de wetgeving van de betrokken staat van herkomst de onder i omschreven procedure niet toelaat nemen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst alle geëigende maatregelen om de dienst die met de tenuitvoerlegging is belast bij de tenuitvoerlegging van in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraken bij te staan.

Artikel 36

1. De betekening door Duitse rechtbanken en autoriteiten aan leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of aan gezinsleden geschiedt niet door middel van openbare kennisgevingen of aankondigingen in de pers.

2. Indien de betekening van een document door een Duitse deurwaarder moet geschieden aan een persoon die zich binnen een inrichting van een krijgsmacht bevindt, neemt de autoriteit van de krijgsmacht die verantwoordelijk is voor het beheer van de inrichting alle maatregelen die noodzakelijk zijn om de Duitse deurwaarder in staat te stellen de betekening te verrichten.

Artikel 37

1. a) Indien een lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst wordt gedagvaard voor een Duitse rechtbank of autoriteit, dragen de militaire autoriteiten, tenzij militaire noodzaak zich hiertegen verzet, er zorg voor dat de betrokkene verschijnt, mits die verschijning ingevolge de Duitse wetgeving verplicht is. De verbindingsinstantie wordt verzocht er voor zorg te dragen dat aan deze dagvaarding gevolg wordt gegeven.

b) Het gestelde onder a is van overeenkomstige toepassing op gezinsleden voorzover de militaire autoriteiten voor hun verschijning kunnen zorgdragen; indien zulks niet het geval is worden gezinsleden overeenkomstig de Duitse wetgeving gedagvaard.

2. Indien personen, voor wier verschijning niet kan worden zorggedragen door de militaire autoriteiten, als getuigen of deskundigen door een rechtbank of een militaire autoriteit van een staat van herkomst worden gedagvaard, dragen de Duitse rechtbanken en autoriteiten, in overeenstemming met de Duitse wetgeving, zorg voor de verschijning van die personen voor de rechtbank of militaire autoriteit van de staat van herkomst.

Artikel 38

1. Indien in de loop van een al dan niet strafrechtelijke procedure voor een rechtbank of autoriteit van een krijgsmacht of van de Bondsrepubliek blijkt dat een staatsgeheim van een der betrokken staten, of van beide, of een inlichting die de veiligheid van een dezer staten, of van beide, zou kunnen schaden, openbaar gemaakt zou kunnen worden, verzoekt de rechtbank of autoriteit, alvorens verdere actie te nemen, de bevoegde autoriteit om schriftelijk haar toestemming te geven tot het openbaar maken van het staatsgeheim of de inlichting. Indien de bevoegde autoriteit bezwaar heeft tegen de openbaarmaking, neemt de rechtbank of autoriteit alle haar ter beschikking staande maatregelen, met inbegrip van die bedoeld in het tweede

lid, om de openbaarmaking te voorkomen, mits daardoor geen inbreuk gemaakt wordt op de grondwettelijke rechten van een der partijen.

2. De bepalingen van de artikelen 172 tot en met 175 van de Duitse Wet op de Rechterlijke Organisatie (Gerichtsverfassungsgesetz), aangaande behandeling met gesloten deuren in al dan niet strafrechtelijke procedures, en de bepalingen van artikel 15 van het Duitse Wetboek van Strafvordering inzake de overdracht van strafzaken aan een rechtbank in een ander ressort, zijn van overeenkomstige toepassing in zaken voor Duitse rechtbanken en autoriteiten, indien de veiligheid van een krijgsmacht of een civiele dienst in gevaar dreigt te worden gebracht.

Artikel 39

De rechten en voorrechten van getuigen en deskundigen worden bepaald door de wetgeving van de rechtbank of autoriteit voor welke zij verschijnen. Indien getuigen of deskundigen lid van een krijgsmacht of een civiele dienst of gezinslid zijn, houdt de rechtbank of autoriteit naar behoren rekening met de rechten en voorrechten die zij zouden hebben voor een rechtbank van de staat van herkomst of, indien zij niet tot deze categorieën behoren, voor een Duitse rechtbank.

Artikel 40

Voorzover in enige bepaling van het NAVO-Status Verdrag of van deze Overeenkomst niet het tegendeel is bepaald, zijn archieven, documenten, als zodanig kenbare dienstpostzendingen en eigendommen van een krijgsmacht niet vatbaar voor onderzoek, inbeslagneming of censuur door de Duitse autoriteiten, tenzij van die immuniteit afstand is gedaan.

Artikel 41

1. De regeling van vorderingen terzake van schade veroorzaakt door een handelen of nalaten van een krijgsmacht, een civiele dienst of van hun leden, of door andere voorvallen waarvoor een krijgsmacht of een civiele dienst wettelijk aansprakelijk is, wordt beheerst door de bepalingen van artikel VIII van het NAVO-Status Verdrag en de aanvullende bepalingen van dit artikel.

2. Geen schadeloosstelling wordt betaald in de volgende gevallen:

a) schade aan openbare wegen, bruggen, bevaarbare waterwegen en andere openbare verkeerswerken, voortvloeiende uit het gebruik daarvan door een krijgsmacht of een civiele dienst voor normale verkeersdoeleinden;

b) verlies van of schade aan eigendommen die zijn opgericht of aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, of van de begroting van de Bondsrepubliek Duitsland of van middelen voor het onderhoud van de krijgsmachten voorzover

dit verlies of die schade werd veroorzaakt gedurende de tijd dat de eigendommen voor gebruik ter beschikking stonden van een krijgsmacht of een civiele dienst.

3. a) De Bondsrepubliek doet afstand van al haar vorderingen op een staat van herkomst terzake van verlies van, of schade aan, eigendommen van de Bondsrepubliek die uitsluitend voor het gebruik van de krijgsmacht of de civiele dienst ter beschikking zijn gesteld. Het vorenstaande is eveneens van toepassing indien deze eigendommen ter beschikking zijn gesteld van de krijgsmachten van verschillende staten van herkomst of worden gebruikt door de krijgsmachten van een of meer staten van herkomst gezamenlijk met de Duitse strijdkrachten. Deze afstand is niet van toepassing op schade die opzettelijk of door grove nalatigheid is veroorzaakt, noch op schade aan de eigendommen van de Duitse Bondsspoorwegen of Duitse Bondsposterijen.

b) De bepalingen van artikel VIII, tweede lid, onder *f* van het NAVO-Status Verdrag zijn niet van toepassing op verlies van of schade aan eigendommen van de Duitse Bondsspoorwegen of Duitse Bondsposterijen noch op schade aan de Bondswegen.

4. De Bondsrepubliek vrijwaart de staten van herkomst voor aanspraken voortvloeiende uit verlies van of schade aan eigendommen van een Land, indien het verlies of de schade werd veroorzaakt vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst.

5. Elke staat van herkomst doet afstand van al zijn vorderingen op de Bondsrepubliek ter zake van verlies van of schade aan eigendommen van die staat van herkomst en veroorzaakt door leden of werknemers van de Duitse strijdkrachten, in de uitoefening van hun dienst of door het gebruik van voertuigen, vaartuigen of luchtvaartuigen van de Duitse strijdkrachten, mits die eigendommen gebruikt worden door de krijgsmacht of de civiele dienst van die staat, en die eigendommen zich bevinden op het gebied van de Bondsrepubliek. Deze afstand is niet van toepassing op schade die opzettelijk of door grove nalatigheid is veroorzaakt.

6. De bepalingen van artikel VIII, vijfde lid van het NAVO-Status Verdrag en van dit artikel zijn niet van toepassing op schade, geleden door leden van een krijgsmacht of een civiele dienst en veroorzaakt door een handelen of nalaten van andere leden van dezelfde krijgsmacht of dezelfde civiele dienst, of door andere voorvallen waarvoor die krijgsmacht of civiele dienst wettelijk aansprakelijk is.

7. De organisaties, bedoeld in artikel 71, tweede lid, worden ter zake van de regeling van de schadevorderingen in overeenstemming met artikel VIII van het NAVO-Status Verdrag en met dit artikel beschouwd als en handelend als integrerende onderdelen van de betrokken krijgsmacht, tenzij wordt overeengekomen dat een zo-

danige organisatie in dit opzicht niet onttrokken zal zijn aan de Duitse rechtsmacht.

8. De aansprakelijkheid van een krijgsmacht of van een civiele dienst wordt niet beïnvloed door de omstandigheid, dat een krijgsmacht of een civiele dienst onttrokken is aan de Duitse voorschriften. Indien de Duitse strijdkrachten dezelfde vrijstellingen genieten, behoeft alleen schadeloosstelling te worden betaald indien en voorzover een schadeloosstelling dient te worden betaald voor schade veroorzaakt door de Duitse strijdkrachten.

9. a) Indien tengevolge van een voorval aan een derde schade is toegebracht die met toepassing van artikel VIII, vijfde lid van het NAVO-Status Verdrag wordt afgewikkeld en er tengevolge van hetzelfde voorval eveneens schade is toegebracht aan de betrokken staat van herkomst, worden, indien de derde aansprakelijk is voor het vergoeden van die schade, de vordering van de staat van herkomst en de vordering van de derde gecompenseerd.

b) De Bondsrepubliek maakt in overeenstemming met administratieve overeenkomsten en op verzoek van een staat van herkomst namens die staat vorderingen geldend tegen in de Bondsrepubliek verblijvende personen, welke vorderingen voortvloeien uit schade die aldaar aan die staat is toegebracht; dit is niet van toepassing op vorderingen uit overeenkomst. De kosten die de Bondsrepubliek bij het geldend maken van vorderingen maakt worden, voorzover zij de algemene administratieve kosten te boven gaan, door de staat van herkomst vergoed.

10. Met betrekking tot vorderingen betreffende schade aan onroerende goederen of verlies van of schade aan roerende goederen — met uitzondering van onroerende of roerende goederen, die eigendom zijn van de Bondsrepubliek of van een Land — die vóór 5 mei 1955 uitsluitend voor het gebruik door een krijgsmacht of een civiele dienst beschikbaar waren gesteld en die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst door de krijgsmacht of de civiele dienst zijn vrijgegeven, wordt de schadeloosstelling voor gelijke delen gedragen door de Bondsrepubliek en de betrokken staat van herkomst.

11. a) Behalve in gevallen waarin het na navraag bij de daarvoor in aanmerking komende krijgsmachten niet mogelijk is vast te stellen wie van hen verantwoordelijk is voor het verlies of de schade, verstrekt de krijgsmacht een verklaring inzake de in artikel VIII, achtste lid van het NAVO-Status Verdrag bedoelde vragen; zij neemt op verzoek van de Duitse autoriteiten een zodanige verklaring opnieuw in beschouwing indien gedurende het onderzoek van een vordering een Duitse autoriteit of een Duitse rechtbank tot het inzicht mocht komen, dat er omstandigheden bestaan die tot een ander oordeel zouden kunnen leiden dan in de verklaring is neergelegd.

b) Indien er een verschil van mening blijft bestaan dat niet kan worden opgelost door middel van nadere besprekingen tussen de twee partijen op hoger niveau, wordt de procedure gevolgd die is neergelegd in artikel VIII, achtste lid van het NAVO-Status Verdrag.

c) De Duitse autoriteiten of rechtbanken nemen hun beslissingen in overeenstemming met de verklaring onderscheidenlijk de beslissing van de arbiter.

12. a) De bepalingen van artikel VIII van het NAVO-Status Verdrag en van dit artikel zijn van toepassing op schade die zijn veroorzaakt of worden geacht te zijn veroorzaakt na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst.

b) Schade die zijn veroorzaakt vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst of die worden geacht voordien te zijn veroorzaakt, worden behandeld in overeenstemming met de regelingen die tot dat tijdstip van toepassing waren.

13. Ter regeling van de tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten te volgen procedure bij de afwikkeling van schadevorderingen worden administratieve overeenkomsten gesloten.

Artikel 42

Teneinde de belangen van de strijdkrachten ter zake van de veiligheid te verzekeren zijn de volgende bepalingen toepasselijk bij de controle op het maken van luchtfoto's:

a) De Duitse autoriteiten stellen de autoriteiten van een krijgsmacht op hun verzoek in kennis van alle aanvragen om een vergunning tot het uitoefenen van een luchtfotografiebedrijf (Grund-erlaubnis) welke zij voornemens zijn in te willigen.

Bij het nemen van een beslissing houden zij van geval tot geval rekening met het standpunt van de krijgsmacht.

b) i) Onder voorbehoud van het bepaalde onder iv van deze alinea zenden de Duitse autoriteiten aan de autoriteiten van een krijgsmacht afschriften van alle aanvragen om vergunning tot het maken van foto's (Aufnahmeerlaubnisse) welke zij voornemens zijn in te willigen.

ii) Indien de autoriteiten van de krijgsmacht binnen tien dagen na ontvangst van een afschrift bezwaren indienen uit overwegingen van geheimhouding of veiligheid en indien overleg tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht niet tot een oplossing leidt, wordt de zaak onverwijld op een hoger niveau verder behandeld. De Duitse autoriteiten geven geen toestemming tot het fotograferen vanuit de lucht van installaties, uitrusting, troepenopstellingen en -verplaatsingen van een krijgsmacht, indien de autoriteiten van die krijgsmacht verklaren dat haar veiligheid daardoor in gevaar zou worden gebracht.

iii) Onder voorbehoud van het bepaalde onder iv van deze alinea geven de Duitse autoriteiten de autoriteiten van een krijgsmacht op verzoek toestemming om de negatieven van luchtfoto's te onderzoeken en nemen zij, in overeenstemming met de autoriteiten van de krijgsmacht, ten aanzien van de negatieven die maatregelen welke noodzakelijk zijn in het belang van de geheimhouding en de veiligheid van installaties, uitrusting, troepenopstellingen of -verplaatsingen van die krijgsmacht.

iv) De uitoefening van de onder i en iii van deze alinea bedoelde rechten van een krijgsmacht is beperkt tot de geografische gebieden, omschreven in met de Duitse autoriteiten te sluiten administratieve overeenkomsten.

c) Niettegenstaande het onder b, sub ii bepaalde kunnen de Duitse autoriteiten na overleg met de autoriteiten van de onder b), sub iv bedoelde krijgsmacht een vergunning verlenen voor het maken van foto's, indien het fotograferen vanuit de lucht moet geschieden ten behoeve van topografische doeleinden in opdracht van een Duitse autoriteit. In dit geval dragen de Duitse autoriteiten er zorg voor, dat de autoriteiten van de krijgsmacht als eersten inzage verkrijgen van de negatieven en dat de maatregelen welke de laatstgenoemde autoriteiten met betrekking tot die negatieven verzoeken ter waarborging van de geheimhouding of de veiligheid van installaties, uitrusting, troepenopstellingen of -verplaatsingen van die krijgsmacht, worden genomen.

Artikel 43

1. De autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten verschaffen elkander alle voor de gemeenschappelijke verdediging van belang zijnde inlichtingen op het gebied van de meteorologie, geodesie, topografie, hydrografie en cartografie en wisselen te dien einde alle noodzakelijke gegevens uit.

2. De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen, na de Duitse autoriteiten daarvan tijdig in kennis te hebben gesteld, in het belang van de gemeenschappelijke verdediging, topografische, geodetische, hydrografische of technische opnemingen of verkenningen verrichten, indien bijzondere redenen van veiligheid of geheimhouding dit noodzakelijk maken of indien de Duitse autoriteiten deze werkzaamheden niet in de vereiste omvang of binnen de vereiste tijd kunnen verrichten. Vertegenwoordigers van de Duitse autoriteiten kunnen bij het verrichten van deze werkzaamheden tegenwoordig zijn, tenzij bijzondere redenen van geheimhouding zich daartegen verzetten. De Duitse autoriteiten maken zondig van de hun door de Duitse wetgeving verleende bevoegdheden gebruik teneinde voor de vertegenwoordigers van de krijgsmacht verlof tot het betreden van terreinen te verkrijgen.

Artikel 44

1. Bij de oplossing van geschillen welke voortvloeien uit contracten die door de Duitse autoriteiten voor rekening van de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst zijn gesloten, werken deze autoriteiten voortdurend nauw samen, onafhankelijk van de vraag of deze geschillen al dan niet tot een rechtszaak aanleiding geven. Het vorenstaande is van overeenkomstige toepassing op geschillen, voortvloeiende uit arbeidsovereenkomsten, het recht inzake de werknemersvertegenwoordiging (Betriebsvertretungsrecht) of de sociale verzekering van burgerwerkkrachten van een krijgsmacht of een civiele dienst en op geschillen welke voortvloeien uit de rechtsgedingen, bedoeld in artikel 62, eerste lid, onder *c*.

De nadere regeling van deze samenwerking wordt vastgelegd in administratieve overeenkomsten.

2. Voorzover de in het eerste lid bedoelde administratieve overeenkomsten betrekking hebben op rechtsgedingen tegen de Bondsrepubliek, zijn zij op de volgende beginselen gebaseerd:

a) De autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst worden onverwijld in kennis gesteld van de indiening van een eis en worden in alle essentiële stadia van de procedure geraadpleegd.

b) De beslissing inzake het al dan niet instellen van beroep wordt slechts genomen in overeenstemming met de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst. Bij gebreke van overeenstemming tekenen de Duitse autoriteiten beroep aan indien een autoriteit van de krijgsmacht of — in voorkomend geval — van de civiele dienst, op het hoogste niveau verklaart, dat zij dit van essentieel belang acht. De autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst maken geen bezwaar tegen het instellen van beroep, indien een autoriteit van de Bondsrepubliek op het hoogste niveau verklaart dat dit voor haar van essentieel belang is. Voorzover de motieven welke ten grondslag liggen aan de verklaring omtrent het belang als bedoeld in de eerste en tweede volzin van dit punt in de loop van de onderhandelingen terzake van het instellen van beroep niet aan de andere partij bekend zijn geworden, worden ze op verzoek medegedeeld.

3. Het bepaalde in het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op rechtsgedingen welke door de Bondsrepubliek aanhangig gemaakt worden, met dien verstande dat de beginselen, vervat in het tweede lid, onder *b* van toepassing zijn op de indiening van een eis.

4. Onafhankelijk van de vraag of ter zake van de geschillen als bedoeld in het eerste lid rechtsgedingen aanhangig zijn, beëindigen de Duitse autoriteiten dergelijke geschillen slechts in overeenstemming met de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst.

5. *a*) De betrokken staat van herkomst neemt alle verplichtingen op zich en geniet alle voorrechten die op de Bondsrepubliek rusten,

onderscheidenlijk aan de Bondsrepubliek toevallen krachtens in kracht van gewijsde gegane rechterlijke uitspraken (vollstreekbare Titel) gedaan in rechtsgedingen ter zake van geschillen als bedoeld in het eerste lid.

b) Indien de krijgsmacht of de civiele dienst tegen het indienen van een eis of het instellen van hoger beroep alleen daarom geen bezwaar maakt omdat een autoriteit van de Bondsrepubliek op het hoogste niveau heeft verklaard zulks van essentieel belang te achten, en op grond van de eis of het hoger beroep extra kosten in het rechtsgeding ontstaan, wordt van geval tot geval overeengekomen of en in hoeverre de als gevolg van dit rechtsgeding vastgestelde verplichtingen ten laste van de staat van herkomst of van de Bondsrepubliek komen.

c) De kosten die voortvloeien uit een rechtszaak en die niet zijn begrepen in de kosten die door de rechtbank zijn vastgesteld, worden door de staat van herkomst betaald, indien de krijgsmacht of de civiele dienst van te voren toestemming heeft gegeven de kosten te maken.

6. a) Geschillen voortvloeiende uit levering van goederen en diensten die op het grondgebied van de Bondsrepubliek uit hoofde van rechtstreeks door de autoriteiten van een krijgsmacht of een civiele dienst gesloten contracten geleverd zijn, worden beslecht door Duitse rechtbanken of door een onafhankelijk scheidsgerecht. Indien de Duitse rechtbanken het geschil moeten beslechten, wordt de eis ingediend tegen de Bondsrepubliek, die in eigen naam in het belang van de staat van herkomst in de zaak optreedt.

Het tweede, vierde en vijfde lid van dit artikel zijn van overeenkomstige toepassing wat betreft de verhoudingen tussen de Bondsrepubliek en de staat van herkomst.

b) De regelingen die tussen de Bondsrepubliek en een staat van herkomst zijn getroffen hebben evenwel voorrang boven de bepalingen vermeld onder a.

Artikel 45

1. Voorzover een krijgsmacht haar oefenprogramma niet kan uitvoeren op de haar voor onbepaalde tijd voor gebruik ter beschikking gestelde onroerende goederen, zonder aan de oefeningsdoeleinden afbreuk te doen, heeft de krijgsmacht het recht om buiten deze goederen manoeuvres en andere oefeningen te houden van een omvang als nodig is ter vervulling van haar verdedigingstaak en die overeenstemt met eventuele opdrachten of aanbevelingen van de Geallieerde Opperbevelhebber in Europa of van enige andere bevoegde autoriteit van de Noordatlantische Verdragsorganisatie. Behoudens het bepaalde in het tweede tot en met het zevende lid wordt de uitoefening van dit recht beheerst door de bepalingen van de Duitse wetgeving met betrekking tot manoeuvres en andere oefeningen.

2. a) Een krijgsmacht neemt alle maatregelen welke noodzakelijk zijn om te verzekeren dat tijdens de manoeuvres of andere oefeningen het aanrichten van schade zoveel mogelijk vermeden wordt en de economische exploitatie van terreinen (Grundstücke) niet in belangrijke mate wordt geschaad.

b) De krijgsmacht maakt gedurende een periode van drie maanden niet opnieuw gebruik van een terrein waaraan tengevolge van een manoeuvre of andere oefening aanzienlijke schade is toegebracht, tenzij de Duitse autoriteiten daarvoor toestemming geven.

c) Indien tengevolge van een manoeuvre of een andere oefening de economische exploitatie van een terrein in belangrijke mate is geschaad, houdt de krijgsmacht op dit terrein geen manoeuvres of andere oefeningen zolang gevreesd moet worden dat daardoor de economische exploitatie van dat terrein verder of opnieuw in belangrijke mate geschaad zal worden.

d) Indien de Duitse autoriteiten bezwaren maken tegen het gebruik van een bepaald terrein omdat het gebruik daarvan op grond van het bepaalde in dit lid onder b of c is verboden, treden zij, op verzoek van de autoriteiten van de krijgsmacht, in onderhandelingen over het gebruik van een ander terrein dat voldoet aan de oefeningseisen van de krijgsmacht. Zij houden bij de onderhandelingen zowel met de Duitse belangen als met de militaire eisen rekening.

e) Bepalingen van de Duitse wetgeving, ingevolge welke eenzelfde terrein (Gelände) slechts in uitzonderingsgevallen meer dan eenmaal in de drie maanden gebruikt mag worden voor meerdaagse oefeningen, zijn niet van toepassing op een krijgsmacht.

3. Voorzover het om militaire redenen onvermijdelijk is dat een krijgsmacht gebruik maakt van een natuurreservaat of een natuurmonument of gedeelten daarvan, treft de Regering van de Bondsrepubliek, indien de rechthebbende niet in dat gebruik toestemt, met de Regering van de staat van herkomst een regeling, waarin het natuurreservaat of het natuurmonument, of gedeelten daarvan, zijn omschreven en waarin, voorzover nodig, de bijzonderheden van het gebruik zijn vastgelegd. De krijgsmacht mag, in overeenstemming met de getroffen regeling, het natuurreservaat, het natuurmonument, of gedeelten daarvan, zonder toestemming van de rechthebbende gebruiken.

4. Indien de Duitse autoriteiten, in plaats van een gebied dat de autoriteiten van de krijgsmacht op het oog hebben voor het houden van een manoeuvre of een andere oefening, een ander gebied voorstellen dat voldoet aan de opleidingseisen van de krijgsmacht, houdt de krijgsmacht de manoeuvre of andere oefening niet op het aanvankelijk beoogde gebied.

5. a) De autoriteiten van een krijgsmacht stellen de Duitse autoriteiten zo spoedig mogelijk in kennis van hun programma's inzake manoeuvres en andere oefeningen.

b) Voor het begin van een manoeuvre of andere oefening leggen de autoriteiten van de krijgsmacht binnen een termijn die in overleg tussen de Bondsregering en de Regeringen van de staten van herkomst wordt vastgesteld aan de Duitse autoriteiten een plan inzake de uitvoering van de manoeuvre of andere oefening voor, vergezeld van de nodige gegevens en toelichtingen en bespreken dit plan met de Duitse autoriteiten, zo deze daarom verzoeken. Dit plan bevat in het bijzonder gegevens omtrent aard, tijdstip van aanvang, duur en plaats van de oefeningen en geeft aan of openbare wegen geheel of gedeeltelijk afgesloten of, op een wijze die met de Duitse wetgeving in strijd is, gebruikt moeten worden en zo dit laatste het geval is, welke veiligheidsmaatregelen zullen worden genomen. Wanneer in verband met de manoeuvre of andere oefening gebruik gemaakt wordt van luchtvaartuigen, bevat het plan ook bijzonderheden omtrent het gebruik hiervan; artikel 46 blijft onverminderd van kracht.

c) Indien de Duitse autoriteiten binnen een terrein, vastgesteld in overleg tussen de Bondsregering en de Regering van een staat van herkomst, geen bezwaren inbrengen tegen het plan, kunnen de autoriteiten van de krijgsmacht er van uitgaan dat er geen bezwaren tegen bestaan.

d) Indien de Duitse autoriteiten bezwaren inbrengen tegen een plan, worden onverwijld pogingen in het werk gesteld om door gezamenlijk overleg tot overeenstemming te geraken. Hierbij wordt zowel met de Duitse belangen als met de militaire eisen rekening gehouden.

e) Indien de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht inzake een plan noch op plaatselijk noch op regionaal niveau binnen een redelijke termijn tot overeenstemming komen, wordt op verzoek van de Duitse autoriteiten of van de autoriteiten van de krijgsmacht het overleg voortgezet tussen de Bondsregering en de Regering van de staat van herkomst, teneinde tot overeenstemming te geraken.

f) Indien de Bondsregering en de Regering van de staat van herkomst inzake een plan niet binnen een redelijke termijn tot overeenstemming komen, kunnen beide regeringen de zaak aan de Secretaris-Generaal van de Noordatlantische Verdragsorganisatie voorleggen met het verzoek zijn advies te willen geven inzake de vraag of de voorgenomen manoeuvre of andere oefening van primair belang is voor de vervulling van de verdedigingstaak van de krijgsmacht en in overeenstemming is met de in het kader van de Noordatlantische Verdragsorganisatie vastgestelde richtlijnen. Met dit advies wordt tijdens de verdere besprekingen tussen de regeringen naar behoren rekening gehouden.

g) De krijgsmacht houdt de manoeuvre of andere oefening overeenkomstig de over het plan bereikte overeenstemming.

6. a) Nadat over een plan overeenstemming is bereikt, stellen de autoriteiten van de krijgsmacht de Duitse autoriteiten zo tijdig in kennis van hun voornemen de manoeuvre of andere oefening te houden, dat de Duitse autoriteiten in staat zijn de manoeuvre of andere oefening ten minste twee weken voor het begin daarvan aan te kondigen.

b) Indien de Duitse autoriteiten om belangrijke redenen, die tijdens de besprekingen over het plan niet waren voorzien, bezwaren maken tegen het houden van een manoeuvre of andere oefening in een bepaald gebied of op een bepaald tijdstip, in het bijzonder omdat de manoeuvre of andere oefening de openbare orde en veiligheid of de openbare gezondheid in gevaar zou brengen of als gevolg van de weersgesteldheid aanzienlijke schade zou veroorzaken, worden onverwijld pogingen in het werk gesteld om door gezamenlijk overleg, waarbij met deze redenen naar behoren rekening wordt gehouden, tot overeenstemming te geraken.

c) De plaatselijke Duitse autoriteiten leggen beperkende voorwaarden die zij ingevolge de Duitse wetgeving in afzonderlijke gevallen kunnen opleggen (artikel 66, eerste lid van de Bondsvorderingswet), voorzover een krijgsmacht daarbij betrokken is, slechts op in overeenstemming met de autoriteiten van de krijgsmacht.

7. Teneinde een doeltreffende coördinatie van de civiele en militaire belangen bij de toepassing van dit artikel te verzekeren, kunnen de Bondsregering en de Regering van een staat van herkomst besluiten tot het instellen van een Permanente Commissie.

Artikel 46

1. Een krijgsmacht heeft het recht manoeuvres en andere oefeningen in het luchtruim te houden van een omvang als nodig is ter vervulling van haar verdedigingstaak en die overeenstemt met eventuele opdrachten of aanbevelingen van de Geallieerde Opperbevelhebber in Europa of van enige andere bevoegde autoriteit van de Noordatlantische Verdragsorganisatie. Behoudens het bepaalde in het tweede tot en met het zesde lid, wordt de uitoefening van dit recht beheerst door de Duitse voorschriften met betrekking tot het gebruik van het luchtruim en van luchtvaartinstallaties en -inrichtingen welke vallen binnen het kader van de Normen en Aanbevolen Werkwijzen van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie.

2. Zonder speciale toestemming van de rechthebbenden en van de Duitse autoriteiten mag een krijgsmacht vliegvelden die haar niet uitsluitend voor haar gebruik beschikbaar zijn gesteld niet tijdelijk bezetten of sluiten. Hetzelfde geldt voor de installaties die bestemd zijn om de luchtverkeersveiligheid te verzekeren.

3. De autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten wijzen gemeenschappelijk gebieden aan waarboven op geringere hoogte gevlogen mag worden dan normaal is toegestaan.

4. De Duitse autoriteiten worden tijdig in kennis gesteld van manoeuvres en andere oefeningen in het luchtruim waarbij het onder controle staande luchtruim betrokken is en waarvoor de normale vliegveiligheidsprocedure niet gevolgd kan worden of die de uitgifte van een navigatiewaarschuwing eisen. De procedure inzake deze kennisgeving richt zich naar de besluiten van de Permanente Luchtvaart-Coördinatie-Commissie of het orgaan dat daarvoor eventueel in de plaats komt.

5. Indien de autoriteiten van een krijgsmacht en de luchtverkeersleidingsautoriteiten niet binnen een redelijke termijn overeenstemming bereiken over bepaalde coördinatiemaatregelen, wordt de gelegenheid voorgelegd aan de Permanente Luchtvaart-Coördinatie-Commissie of het orgaan dat daarvoor eventueel in de plaats komt.

6. De bepalingen van artikel 45 zijn zowel van toepassing op landingen buiten de luchtvaartterreinen als op parachutesprongen of het afwerpen van voorwerpen per parachute op terreinen die niet voor permanent gebruik ter beschikking van een krijgsmacht zijn gesteld.

Artikel 47

1. Terzake van de levering van goederen en diensten doet de Bondsrepubliek aan een krijgsmacht en aan een civiele dienst een behandeling ten deel vallen die niet minder gunstig is dan die welke de Duitse strijdkrachten ontvangen.

2. Met het oog op de maatregelen die eventueel ingevolge het bepaalde in artikel IX van het N.A.V.O.-Status Verdrag, tweede lid, tweede volzin, noodzakelijk blijken, delen de autoriteiten van een krijgsmacht en van een civiele dienst aan de Duitse autoriteiten — indien deze dit verzoeken — hun behoeften op bepaalde gebieden van de bevoorrading mede.

3. Een krijgsmacht of een civiele dienst kan zich de goederen en diensten die hij nodig heeft hetzij rechtstreeks hetzij — na voorafgaande afspraak — door bemiddeling van de bevoegde Duitse autoriteiten verschaffen.

4. Indien de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst zich rechtstreeks goederen en diensten verschaffen,

a) kunnen zij de bij hen gebruikelijke procedure volgen, mits met inachtneming van de in de Bondsrepubliek geldende beginselen met betrekking tot aanschaffingen voor de openbare diensten, welke beginselen zijn neergelegd in de voorschriften inzake de mededinging, preferente inschrijvers en de prijzen die van toepassing zijn op aanschaffingen voor de openbare diensten.

b) stellen zij de Duitse autoriteiten in kennis van de aard en de omvang van de bestelling, de naam van de leverancier en de overeengekomen prijs, tenzij het bestellingen van ondergeschikt belang betreft.

5. Indien de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst zich goederen en diensten verschaffen door bemiddeling van de Duitse autoriteiten

a) delen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst hun behoeften tijdig en in bijzonderheden mede aan de Duitse autoriteiten, onder vermelding met name van de technische specificaties en de bijzondere voorwaarden inzake aflevering en betaling;

b) worden de contracten met betrekking tot goederen en diensten gesloten tussen de Duitse autoriteiten en de leveranciers; de Duitse wettelijke en administratieve voorschriften inzake aanschaffingen voor de openbare dienst zijn van toepassing;

c) staan de Duitse autoriteiten — onverminderd hun uitsluitende bevoegdheid tegenover de leverancier — aan de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst toe, deel te nemen aan het sluiten en uitvoeren van contracten voorzover dit nodig is om hun belangen voldoende tot hun recht te doen komen; in het bijzonder worden geen contracten gesloten of gewijzigd zonder schriftelijke toestemming van de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst; de afname van goederen en diensten geschiedt gemeenschappelijk, tenzij anders overeengekomen is;

d) betaalt de staat van herkomst aan de Bondsrepubliek terug:

i) alle uitgaven die volgens de Duitse wetgeving met betrekking tot aanschaffingen voor de openbare dienst ten laste komen van de Bondsrepubliek, met dien verstande dat uitgaven tengevolge van een buitengerechtigd akkoord alleen worden terugbetaald indien de krijgsmacht in het sluiten van het akkoord heeft toegestemd;

ii) onverplichte betalingen gedaan met toestemming van de krijgsmacht;

iii) uitgaven voortvloeiende uit maatregelen door de Duitse autoriteiten in noodgevallen genomen ter bescherming van de belangen van de krijgsmacht of van de civiele dienst, voorzover deze uitgaven niet ten laste gebracht kunnen worden van de leverancier;

e) stellen de autoriteiten van de krijgsmacht en van de civiele dienst de noodzakelijke geldmiddelen zo tijdig beschikbaar, dat de betalingen op de vervaldagen kunnen plaatsvinden;

f) zijn de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst gerechtigd om op een nader overeen te komen wijze de bescheiden met betrekking tot betalingen verricht door de daartoe bevoegde Duitse instanties te verifiëren;

g) de details van de in dit lid onder *a*, *c*, *d*, *e* en *f* bedoelde procedures worden geregeld bij administratieve overeenkomsten tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst, in het bijzonder ter verzekering van een uitvoering van de aanschaffingsprocedure binnen de gestelde termijn.

Artikel 48

1. *a)* Aan de behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst aan onroerende goederen wordt slechts voldaan in overeenstemming met het NAVO-Status Verdrag en de bepalingen van dit Verdrag.

b) De behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst aan onroerende goederen worden door middel van periodiek in te dienen schema's ter kennis gebracht van de autoriteiten van de Bondsrepubliek. Buiten deze schema's delen de autoriteiten van een krijgsmacht slechts in noodgevallen hun behoeften aan onroerende goederen mede. Deze mededelingen behelzen door de krijgsmacht vastgestelde gedetailleerde gegevens die in het bijzonder betrekking hebben op de bij benadering aangegeven ligging van het gebied, de omvang, het voorgestelde gebruik, de geschatte duur van de behoefte en de data waarop de onroerende goederen ter beschikking moeten worden gesteld.

c) De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst sluiten met de Duitse autoriteiten overeenkomsten inzake de voorziening in hun behoeften aan onroerende goederen. Deze overeenkomsten strekken zich tevens uit tot de toegang tot de onroerende goederen (wegen, spoorwegen of waterwegen) en, bij voorkomende gevallen, tot de kosten bedoeld in artikel 63, vijfde lid onder *b*. De Duitse autoriteiten voeren de ingevolge deze overeenkomsten te treffen maatregelen uit.

d) De Duitse autoriteiten wijzen op verzoek de ondernemingen aan, die verantwoordelijk zijn voor de levering aan een krijgsmacht of een civiele dienst van water, gas en elektriciteit of voor de afvoer van afvalwater, met welke ondernemingen contracten kunnen worden gesloten. Voorzover aan de behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst niet kan worden voldaan door middel van contracten tussen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst en de betrokken ondernemingen, wordt inzake de voldoening aan deze behoeften een overeenkomst gesloten tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst, indien laatstgenoemden zulks verzoeken. De Duitse autoriteiten nemen passende maatregelen om de nakoming van deze overeenkomst te verzekeren, zo nodig door het sluiten van contracten.

2. De Bondsrepubliek waarborgt dat de aan een krijgsmacht of civiele dienst binnen het kader van de bepalingen van het Krijgsmachtenverdrag voor haar gebruik ter beschikking gestelde onroerende goederen die bij de inwerkingtreding van dit Verdrag nog in haar bezit zijn, ter beschikking blijven van de krijgsmacht of de civiele dienst totdat deze goederen op grond van het vijfde lid onder *a* en *b* van dit artikel dienen te worden teruggegeven. Het vorenstaande is niet van toepassing op onroerende goederen bestemd voor openbaar vervoer of voor de hiervoor gebruikte bevoorradingsinrichtingen of voor de postdiensten en de telecommunicatiedienst; deze onroerende goederen worden teruggegeven voorzover niet anders is overeengekomen tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht.

3. *a*) Met betrekking tot de overeenkomstig het eerste lid aan een krijgsmacht of een civiele dienst beschikbaar te stellen onroerende goederen worden speciale schriftelijke overeenkomsten (Überlassungsvereinbarungen) gesloten; deze overeenkomsten bevatten gegevens betreffende de omvang, de aard, de plaats, de toestand en de inventaris van de onroerende goederen, alsmede bijzonderheden betreffende het gebruik ervan. De onroerende goederen worden uitsluitend aan de krijgsmacht of de civiele dienst die de goederen heeft aangevraagd, voor bezetting en gebruik ter beschikking gesteld voorzover niet anders is overeengekomen tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst.

b) Het onder *a* gestelde van dit lid is van overeenkomstige toepassing op onroerende goederen die overeenkomstig het tweede lid ter beschikking blijven van een krijgsmacht of een civiele dienst.

4. Een krijgsmacht of een civiele dienst is verantwoordelijk voor de uitvoering van de herstel- en onderhoudswerkzaamheden die nodig zijn om de ter beschikking gestelde goederen in goede staat van onderhoud te houden, tenzij met betrekking tot de tegen betaling ter beschikking gestelde onroerende goederen in de overeenkomsten gesloten ingevolge het derde lid onder *a*, anders is bepaald.

5. De volgende bepalingen zijn van toepassing op de teruggave van onroerende goederen door een krijgsmacht of een civiele dienst.

a) *i*) De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst controleren voortdurend hun behoeften aan onroerende goederen, teneinde te verzekeren dat het aantal en de omvang van de door hen gebruikte onroerende goederen beperkt worden tot het minimaal vereiste. Bovendien verifiëren zij op verzoek van de Duitse autoriteiten hun behoeften in individuele gevallen. Behoudens eventuele bijzondere overeenkomsten inzake de duur van het gebruik worden onroerende goederen die niet langer nodig zijn of waarvoor andere onroerende goederen die aan de behoeften van de krijgsmacht of de civiele dienst voldoen ter beschikking zijn gesteld, na voorafgaande kennisgeving onverwijld aan de Duitse autoriteiten teruggegeven.

ii) Het gestelde in i is van overeenkomstige toepassing indien een krijgsmacht of een civiele dienst niet meer het gehele onroerende goed nodig heeft en een gedeeltelijke teruggave mogelijk is.

b) Behoudens het gestelde onder a houden de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst naar behoren rekening met verzoeken van de Duitse autoriteiten om teruggave van een speciaal onroerend goed wanneer het, gelet op de gemeenschappelijke verdedigingstaak, duidelijk is dat het Duitse belang bij het gebruik van een dergelijk onroerend goed overheerst.

c) Onroerende goederen die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst voor een bepaalde termijn aan een krijgsmacht of een civiele dienst ter beschikking zijn gesteld, worden na afloop van die termijn teruggegeven, mits deze tijdsduur werd vastgesteld overeenkomstig de verklaringen door de autoriteiten van de krijgsmacht of de civiele dienst verstrekt op het tijdstip dat zij hun behoefte aan onroerende goederen mededeelden; de tijdsduur van het gebruik mag worden verlengd voorzover de eigenaar of andere rechthebbende er in toestemt dan wel vordering is toegestaan ingevolge de Duitse vorderings (Leistungs) wetgeving.

d) Onroerende goederen die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst aan een krijgsmacht of een civiele dienst ter beschikking zijn gesteld en ten aanzien waarvan een autoriteit die belast is met de onteigening krachtens de Wet inzake de verwerving van terreinen een voorlopige bezitstoeuwijzing (vorzeitige Besitzeinweisung) heeft afgegeven, worden teruggegeven indien deze eigendomstoeuwijzing wordt ingetrokken.

e) Voorwerpen die te zamen met onroerende goederen zijn gevorderd en die zich nog in deze onroerende goederen bevinden worden tegelijk met de onroerende goederen teruggegeven, tenzij de eigenaar met een andere regeling instemt.

Artikel 49

1. De programma's betreffende de bouwplannen die noodzakelijk zijn om aan de behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst te voldoen worden overeengekomen tussen de inzake het Bondsbouwprogramma bevoegde Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst.

2. De bouwwerkzaamheden worden in de regel uitgevoerd door de inzake het Bondsbouwprogramma bevoegde Duitse autoriteiten overeenkomstig de geldende Duitse wettelijke bepalingen en administratieve voorschriften en overeenkomstig bijzondere administratieve overeenkomsten.

3. De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst kunnen na overleg met de Duitse autoriteiten bouwwerkzaamheden

met hun eigen personeel uitvoeren of met toepassing van de normale procedures rechtstreeks contracten sluiten met leveranciers voor

a) bouwwerken van geringe omvang; en

b) bij uitzondering in andere gevallen, overeenkomstig bijzondere administratieve overeenkomsten die eventueel gelden op de dag van inwerkingtreding van deze Overeenkomst of die daarna worden gesloten of gewijzigd. Bij de uitvoering van deze werken leven de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst de Duitse bouwvoorschriften na en houden rekening met de beginselen die in de Bondsrepubliek met betrekking tot openbare werken van toepassing zijn en die zijn neergelegd in de voorschriften inzake mededinging, preferente inschrijvers en de prijzen die van toepassing zijn op aanschaffingen voor de openbare dienst.

4. Herstel- en onderhoudswerkzaamheden die noodzakelijk zijn om aan de behoeften van een krijgsmacht of van een civiele dienst te voldoen, worden uitgevoerd door hetzij de Duitse autoriteiten, hetzij, na overleg met die autoriteiten, door de autoriteiten van de krijgsmacht of de civiele dienst. In het laatste geval zijn de bepalingen van het derde lid van overeenkomstige toepassing.

5. De vorm en de omvang van het in het derde en vierde lid bedoelde overleg worden overeengekomen tussen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst en de Duitse autoriteiten.

6. Indien de in het tweede en vierde lid van dit artikel bedoelde werkzaamheden voor rekening van een krijgsmacht of van een civiele dienst worden uitgevoerd door de Duitse autoriteiten,

a) kunnen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst wanneer zij zulks noodzakelijk achten deelnemen aan het ontwerpen van de plannen of zelf de plannen en bestekken verstrekken;

b) wordt de wijze van aanbesteding en, in het geval van onderhandse aanbesteding, het aantal en de namen van de uit te nodigen aannemers, overeengekomen tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of de civiele dienst;

c) geschiedt de gunning eerst nadat de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst hun schriftelijke goedkeuring hebben gegeven;

d) wordt aan de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst toegestaan deel te nemen aan inspecties van bouwwerken en hebben zij toegang tot bouwplannen en alle daarop betrekking hebbende bescheiden en afrekeningen;

e) verstrekken de Duitse autoriteiten, tenzij anders is overeengekomen, aan de aannemers slechts dan een verklaring van een genoegzame uitvoering van belangrijke onderdelen van het werk indien de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst daarmee instemmen; in het bijzonder moeten de Duitse autoriteiten de schriftelijke

lijke goedkeuring van de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst verkrijgen alvorens de aannemer van zijn contractuele verplichtingen te ontslaan;

f) betaalt de staat van herkomst de Bondsrepubliek terug

i) alle uitgaven die volgens de Duitse wetgeving met betrekking tot de aanschaffingen voor de openbare dienst ten laste komen van de Bondsrepubliek, met dien verstande dat uitgaven tengevolge van een buitengerechtigd akkoord alleen worden terugbetaald indien de krijgsmacht in het sluiten van dit akkoord heeft toegestemd;

ii) onverplichte betalingen gedaan met toestemming van de krijgsmacht;

iii) uitgaven voortvloeiende uit maatregelen door de Duitse autoriteiten in noodgevallen genomen ter bescherming van de belangen van de krijgsmacht of van de civiele dienst, voor zover deze uitgaven niet ten laste gebracht kunnen worden van de aannemer;

g) stellen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst de noodzakelijke geldmiddelen zo tijdig beschikbaar dat de betalingen op de vervaltermijnen kunnen plaatsvinden;

h) zijn de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst gerechtigd om op een nader overeen te komen wijze de bescheiden met betrekking tot betalingen verricht door de daartoe bevoegde Duitse instanties te verifiëren:

i) stellen de staten van herkomst de Duitse autoriteiten overeenkomstig administratieve overeenkomsten, schadeloos ten aanzien van bijzondere diensten door de laatstgenoemden in verband met de uitvoering van de bouwwerkzaamheden (bouwplannen, toezicht en inspectie) geleverd.

Artikel 50

Tot de inrichting en inboedel behorende goederen die eigendom zijn van de Bondsrepubliek kunnen binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek van een bij een krijgsmacht of een civiele dienst in gebruik zijnd onroerend goed naar een ander worden overgebracht, met inachtneming van de volgende beperkingen:

a) Voorwerpen van deze aard — met inbegrip van die welke zijn aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, van de begroting van de Bondsrepubliek Duitsland of van middelen voor het onderhoud van de krijgsmachten — die in de bouwkosten van de bij een krijgsmacht of een civiele dienst in gebruik zijnde onroerende goederen waren begrepen, worden slechts met toestemming van de Duitse autoriteiten van zodanige onroerende goederen verwijderd.

b) De toestemming van de Duitse autoriteiten dient eveneens te worden verkregen voordat tot de inrichting en inboedel behorende goederen die bevestigd zijn aan, of speciaal gemaakt zijn voor, een bepaald onroerend goed, worden verwijderd. Het vorenstaande is

niet van toepassing indien zodanige voorwerpen werden aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, van de begroting van de Bondsrepubliek Duitsland of van middelen ter bestrijding van onderhoudskosten; de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst stellen de Duitse autoriteiten echter tijdig van hun voornemen in kennis teneinde laatstgenoemde autoriteiten in voorkomend geval in staat te stellen een andere oplossing voor te stellen.

Artikel 51

1. Roerende goederen die zijn aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, van de begroting van de Bondsrepubliek Duitsland of van middelen ter bestrijding van onderhoudskosten worden, wanneer de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst vaststellen dat zij die goederen niet meer nodig hebben, overgedragen aan de Duitse autoriteiten, te hunner beschikking.

2. In afwijking van het gestelde in het eerste lid kunnen overeenkomsten worden gesloten met betrekking tot de verkoop of andere wijzen van tegeldemaking van deze roerende goederen. De netto-opbrengsten van deze tegeldemaking komen ten bate van de Bondsrepubliek.

3. Roerende goederen als bedoeld in het eerste lid kunnen slechts uit het grondgebied van de Bondsrepubliek worden verwijderd indien zulks noodzakelijk is in verband met de vervulling van de verdedigingstaak van de Noordatlantische Verdragsorganisatie. Onder voorbehoud van het gestelde in het vierde lid wordt de verwijdering beheerst door de volgende bepalingen:

a) Voordat de verwijdering plaatsvindt wordt hiervan aan de Duitse autoriteiten mededeling gedaan; in spoedgevallen vindt de mededeling achteraf plaats.

b) Mededeling aan de Duitse autoriteiten is niet vereist in het geval van

i) verwijdering van voorwerpen met een geringe aanschaffingswaarde;

ii) tijdelijke verwijdering van voorwerpen in verband met manoeuvres of andere handelingen van een krijgsmacht die veelvuldige en herhaalde overschrijdingen van de grenzen van de Bondsrepubliek vereisen.

4. Elke verwijdering van goederen bedoeld in het eerste lid in verband met de verplaatsing van onderdelen van een krijgsmacht, die tot doel heeft de krijgsmacht te verkleinen of geheel terug te trekken wordt geregeld in een bijzondere overeenkomst.

5. Het eerste en tweede lid van dit artikel blijven van kracht in de gevallen dat verwijdering uit het grondgebied van de Bondsrepu-

blik plaatsvindt; zij zijn eveneens van toepassing wanneer de roerende goederen bedoeld in het eerste lid niet meer noodzakelijk zijn voor de vervulling van de verdedigingstaak van de N.A.V.O.

6. Tot de inrichting en inboedel behorende goederen die deel uitmaken van onroerende goederen en zijn aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten of van de begroting van de Bondsrepubliek Duitsland of van middelen ter bestrijding van onderhoudskosten, worden niet uit het grondgebied van de Bondsrepubliek verwijderd.

7. De bijzonderheden worden bij administratieve overeenkomsten geregeld.

Artikel 52

1. Indien een staat van herkomst voornemens is onroerende goederen of andere vermogensbestanddelen die rechtens eigendom zijn van de Bondsrepubliek of van een Land (rechtlich im Eigentum des Bundes oder eines Landes stehend) en die de krijgsmacht of de civiele dienst voor gebruik ter beschikking zijn gesteld, geheel of gedeeltelijk terug te geven, wordt een overeenkomst gesloten tussen de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst en de Duitse autoriteiten met betrekking tot de eventuele op het tijdstip van teruggave bestaande restwaarde van verbeteringen welke de staat van herkomst ten laste van eigen fondsen heeft aangebracht. De Bondsrepubliek betaalt de overeengekomen restwaarde aan de staat van herkomst terug. Het gestelde in de eerste en tweede volzin is eveneens van toepassing op uitrusting en voorraden die de staat van herkomst uit eigen middelen heeft aangeschaft en die ingevolge overeenkomst bij deze onroerende goederen moeten achterblijven.

2. Betaling ingevolge het eerste lid wordt niet verricht tot het bedrag waarvoor ingevolge artikel 41 schadevergoeding voor schade door de staat van herkomst toegebracht aan onroerende goederen of andere vermogensbestanddelen moet worden betaald of zou moeten zijn betaald, indien geen afstand van de vordering tot schadevergoeding was gedaan dan wel indien de staat van herkomst niet van haar aansprakelijkheid voor zodanige vorderingen ingevolge genoemd artikel was bevrijd.

3. Een staat van herkomst is niet verplicht aangebrachte verbeteringen, uitrustingsgoederen of voorraden van onroerende goederen of andere voorwerpen die rechtens eigendom zijn van de Bondsrepubliek of van een Land (rechtlich im Eigentum des Bundes oder eines Landes stehend) te verwijderen. Indien de onroerende goederen of andere voorwerpen rechtens eigendom zijn van een Land, vrijwaart de Bondsrepubliek de staat van herkomst voor de aansprakelijkheid voor alle vorderingen die aan het Land ingevolge de Duitse wetgeving, op grond van de omstandigheid dat deze verwijdering niet plaatsvindt, toekomen.

4. Een staat van herkomst dient geen vordering in met betrekking tot de restwaarde van verbeteringen aangebracht aan goederen bedoeld in het eerste lid of met betrekking tot verbeteringen van goederen die voor het gebruik van de krijgsmacht of de civiele dienst om niet ter beschikking zijn gesteld en die eigendom zijn van rechtspersonen waarin de Bondsrepubliek of een Land financieel deelnemen, indien de verbeteringen zijn bekostigd uit middelen die door de Bondsrepubliek of een Land aan de staat van herkomst ter beschikking zijn gesteld. Het vorenstaande tast de verrekening van de restwaarde van die verbeteringen met de schadeloosstelling voor schade toegebracht tijdens het gebruik van deze goederen door de krijgsmacht of de civiele dienst of bij de verwijdering van deze verbeteringen, niet aan.

Artikel 53

1. Een krijgsmacht en een civiele dienst kunnen binnen onroerende goederen, die voor hun uitsluitend gebruik ter beschikking zijn gesteld, alle noodzakelijke maatregelen nemen ten behoeve van een genoegzame vervulling van hun verdedigingsverplichtingen.

De krijgsmacht kan binnen deze onroerende goederen haar eigen voorschriften op het gebied van de openbare orde en veiligheid toepassen, indien deze voorschriften gelijke of hogere maatstaven inhouden, dan die vervat in de Duitse wetgeving.

2. De eerste volzin van het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op maatregelen met betrekking tot het luchtruim boven de onroerende goederen, mits de maatregelen die het luchtverkeer zouden kunnen hinderen slechts worden genomen in overleg met de Duitse autoriteiten.

De bepalingen van artikel 57, zevende lid blijven van kracht.

3. De krijgsmacht of de civiele dienst draagt er bij de uitvoering van de maatregelen bedoeld in het eerste lid zorg voor, dat de Duitse autoriteiten binnen de onroerende goederen de noodzakelijke maatregelen kunnen nemen teneinde de Duitse belangen te waarborgen.

4. De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst werken samen teneinde een soepele toepassing van de maatregelen bedoeld in het eerste, tweede en derde lid te verzekeren.

De bijzonderheden van deze samenwerking zijn uitgewerkt in het vijfde tot en met het zevende lid van het op dit artikel betrekking hebbende onderdeel van het Protocol van ondertekening,

5. Wanneer onroerende goederen gezamenlijk worden gebruikt door een krijgsmacht of een civiele dienst en de Duitse strijdkrachten of Duitse civiele diensten worden de met betrekking tot dit gebruik nodige regelingen vastgelegd in administratieve overeenkomsten of bijzondere overeenkomsten waarbij zowel met de positie van de Bondsrepubliek als ontvangende Staat als met de verdedigingsver-

plichtingen van de krijgsmacht naar behoren rekening wordt gehouden.

6. Teneinde een krijgsmacht of een civiele dienst in staat te stellen hun verdedigingsverplichtingen op genoegzame wijze te vervullen, nemen de Duitse autoriteiten op verzoek van de krijgsmacht passende maatregelen

a) ter vaststelling van gebieden waarin de rechten van de grondeigenaar kunnen worden beperkt (Schutzbereiche),

b) voor de controle op of de beperking van de bebouwing, de beplanting en het verkeer in de omgeving van onroerende goederen die voor gebruik ter beschikking zijn gesteld van de krijgsmacht.

Artikel 54

1. De Duitse voorschriften ter voorkoming en bestrijding van besmettelijke ziekten bij mensen, dieren en planten, alsmede ter voorkoming van de verbreiding en ter bestrijding van voor planten schadelijke insecten zijn van toepassing op een krijgsmacht of een civiele dienst, voorzover de terzake geldende voorschriften van de krijgsmacht geen gelijke of hogere maatstaven inhouden.

Een krijgsmacht mag binnen de onroerende goederen die voor haar gebruik ter beschikking zijn gesteld haar eigen voorschriften toepassen, mits noch de volksgezondheid (öffentliche Gesundheit) noch de plantenteelt daardoor in gevaar wordt gebracht.

2. De autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten delen elkander terstond mede het uitbreken of vermoedelijk uitbreken, de ontwikkeling en de afloop van een besmettelijke ziekte, alsmede de genomen maatregelen.

3. Indien de autoriteiten van een krijgsmacht het noodzakelijk achten om ten behoeve van de bescherming van de gezondheid maatregelen te treffen in de omgeving van voor haar gebruik ter beschikking gestelde onroerende goederen, sluiten zij terzake van de uitvoering van deze maatregelen overeenkomsten met de Duitse autoriteiten.

4. Indien de Duitse wetgeving de invoer van bepaalde artikelen verbiedt, kunnen deze artikelen met goedkeuring van de Duitse autoriteiten en mits noch de volksgezondheid noch de plantenteelt daardoor in gevaar wordt gebracht, door de autoriteiten van een krijgsmacht worden ingevoerd.

De Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht sluiten overeenkomsten inzake de categorieën artikelen waarvan de invoer door de Duitse autoriteiten in de zin van dit artikel is goedgekeurd.

5. De autoriteiten van een krijgsmacht kunnen met goedkeuring van de Duitse autoriteiten, het onderzoek en de controle van de door hen ingevoerde artikelen uitvoeren.

Zij dragen er zorg voor dat noch de volksgezondheid noch de plantenteelt als gevolg van de invoer van die artikelen in gevaar wordt gebracht.

Artikel 55

1. *a)* Verdedigingswerken die voor de uitvoering van NAVO-plannen ten behoeve van de gemeenschappelijke verdediging noodzakelijk zijn binnen de gebieden voor de verdediging waarvan de autoriteiten van een krijgsmacht verantwoordelijk zijn, worden, overeenkomstig tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de autoriteiten van de Bondsrepubliek bereikte overeenstemming, ontworpen en uitgevoerd.

b) De werken worden door de Duitse autoriteiten in overleg met de autoriteiten van de krijgsmacht uitgevoerd.

Indien echter een bijzondere noodzaak voor geheimhouding of beveiliging aanwezig is, heeft de krijgsmacht het recht, na passend overleg en op plaatsen waarover met de autoriteiten van de Bondsrepubliek overeenstemming is bereikt, deze werken met eigen personeel of met niet-Duitse deskundigen uit te voeren.

2. De autoriteiten van de Bondsrepubliek en de autoriteiten van een krijgsmacht werken samen om te verzekeren dat de maatregelen die nodig zijn om te voldoen aan de verdedigingsbehoefte op een bevredigende wijze en tijdig worden voorbereid en uitgevoerd.

Artikel 56

1. *a)* De Duitse arbeidswetgeving, zoals die geldt voor burgerwerknemers in dienst bij de Duitse strijdkrachten, met uitzondering van de dienstreglementen (Dienstordnungen) en van de tariefregelingen, is van toepassing op de indienstneming van burgerwerknemers bij een krijgsmacht of een civiele dienst, tenzij in deze Overeenkomsten anders is bepaald.

b) Indien iemand solliciteert bij een autoriteit van een krijgsmacht of van een civiele dienst, is uitsluitend hij ervoor verantwoordelijk om, indien zulks wordt geëist, het bewijs te leveren dat hij niet is veroordeeld voor enig strafbaar feit.

Indien de sollicitant geen verklaring van goed gedrag (polizeiliches Führungszeugnis) kan verkrijgen, verstrekken de Duitse autoriteiten hem, overeenkomstig de bepalingen van de Duitse wetgeving, een uittreksel uit het strafregister, indien hij een verklaring toont van de krijgsmacht of de civiele dienst dat hij heeft gesolliciteerd naar een betrekking en indien de afgifte van een dergelijk uittreksel geen wezenlijke Duitse belangen in gevaar brengt.

c) Onverminderd hun aanspraak op beloning hebben de burgerwerknemers geen recht op daadwerkelijke tewerkstelling.

d) Voor overplaatsingen om reden van dienst binnen de Bondsrepubliek is de schriftelijke toestemming van de burgerwerknemer nodig; zulk een toestemming kan op elk moment gegeven worden.

e) Een krijgsmacht heeft het recht niet-Duitse burgerwerknemers bijeen te brengen om burgerlijke dienstorganisaties te formeren.

f) De burgerwerknemers die in dienstbetrekking zijn bij een krijgsmacht of een civiele dienst worden niet geacht in dienstbetrekking te zijn bij de Duitse openbare dienst.

2. Indien een Duitse rechter in arbeidszaken beslist dat een arbeidsovereenkomst niet is geëindigd door opzegging, stelt hij ambtshalve de schadeloosstelling vast die moet worden betaald indien de voortzetting van het dienstverband wordt geweigerd. Het vorenstaande geldt niet alleen voor acties ingesteld om bescherming tegen ontslag te verkrijgen (Kündigungsschutzverfahren), doch ook voor andere acties ingesteld hetzij om een declaratoire uitspraak (Feststellungsklage) te verkrijgen, hetzij om de nakoming van een bepaalde uit de arbeidsovereenkomst voortvloeiende verplichting te eisen (Leistungsklage).

Het bedrag van de schadeloosstelling wordt vastgesteld in overeenstemming met de bepalingen van de Duitse arbeidswetgeving. De arbeidsovereenkomst wordt geacht te zijn beëindigd na een weigering het dienstverband voort te zetten.

Een krijgsmacht of een civiele dienst deelt de betrokkene onverwijld, en in ieder geval niet later dan twee weken na de betekening van de beslissing van de rechter in arbeidszaken, mede of zij verkiest het dienstverband voort te zetten of een schadeloosstelling te betalen.

Indien dez. mededeling niet binnen deze termijn wordt gedaan, wordt de krijgsmacht of de civiele dienst geacht de betaling van de schadeloosstelling te hebben verkozen. De keuze om het dienstverband voort te zetten, sluit de mogelijkheid niet uit om tegen de beslissing in beroep te gaan.

Dit lid is niet van toepassing op leden van ondernemingsraden (Betriebsvertretungen).

3. De Duitse wetgeving betreffende de sociale verzekering, met inbegrip van ongevallenverzekering, werkloosheidsverzekering en kindertoelage, is van toepassing op werknemers in dienst van een krijgsmacht of een civiele dienst.

De Bondsrepubliek is de verzekeraar voor wat de ongevallenverzekering betreft.

4. Duitse burgerwerknemers in dienst van een krijgsmacht of van een civiele dienst worden alleen toegelaten in functies van niet-militaire aard, met inbegrip van burgerbewakingsdiensten.

5. De Duitse autoriteiten stellen in overeenstemming met de autoriteiten van een krijgsmacht of een civiele dienst vast:

a) de arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van lonen, salarissen en indeling in beroepsgroepen, die dienen als grondslag voor afzonderlijke arbeidsovereenkomsten, en sluiten tariefovereenkomsten af;

b) de wijze van uitbetaling.

6. De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst hebben, met betrekking tot de werknemers, het recht van indienstneming, classificatie in overeenstemming met het zevende lid onder a), de tweede tot en met zesde volzin, en het bepaalde onder b), en van plaatsing, opleiding, overplaatsing, ontslag en aanvaarding van dienstopleidingen.

7. a) De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst stellen het aantal en de aard van de benodigde arbeidsplaatsen vast en delen die arbeidsplaatsen in overeenkomstig de krachtens het vijfde lid onder a) vastgestelde beroepsgroepen.

De personen die zulke betrekkingen zullen vervullen, worden door de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst voorlopig ingedeeld in de passende loon- of salarisgroepen. De laatstgenoemde classificatie is onderworpen aan de goedkeuring van de bevoegde Duitse autoriteiten. Een dergelijke goedkeuring zal geacht worden te zijn gegeven, tenzij de Duitse autoriteiten binnen twee weken na de datum van ontvangst van de kennisgeving van de voorlopige classificatie bezwaar maken. Indien een bezwaar is gemaakt wordt de passende classificatie vastgesteld in overleg tussen de autoriteiten van de krijgsmacht of de civiele dienst en de Duitse autoriteiten.

De beloning over de tijd gedurende welke de voorlopige classificatie gold, wordt betaald overeenkomstig de uiteindelijke classificatie; de werknemer moet op het moment van de voorlopige classificatie in deze zin worden ingelicht.

b) De autoriteiten van een krijgsmacht verrichten de classificatie van de leden van de burgerlijke dienstorganisaties. Zij stellen de bevoegde Duitse autoriteiten van die classificatie op de hoogte en houden rekening met alle door laatstgenoemden gedane wijzigingsvoorstellen.

8. Geschillen voortvloeiend uit de arbeidsovereenkomst of uit sociale verzekering zijn onderworpen aan de Duitse rechtspraak. Acties tegen de werkgever worden ingesteld tegen de Bondsrepubliek. Acties namens de werkgever worden ingesteld door de Bondsrepubliek.

9. De Duitse wetgeving betreffende personeelsvertegenwoordiging zoals deze geldt voor de burgerwerknemers van de Duitse krijgsmacht zijn van toepassing op de werknemersvertegenwoordiging van burgerwerknemers bij een krijgsmacht of een civiele dienst, tenzij anders is bepaald in het op dit artikel betrekking hebbende onderdeel van het Protocol van Ondertekening.

10. Indien de Duitse autoriteiten administratief werk verrichten in verband met het in dienst nemen van arbeidskrachten door een krijgsmacht of een civiele dienst en in verband met hun beloning, worden de kosten van dit administratieve werk vergoed door de krijgsmacht ten bedrage van een percentage van het totaal aan lonen en salarissen, met inbegrip van toelagen en gratificaties, dat door bemiddeling van de Duitse autoriteiten wordt betaald. Het percentage wordt gebaseerd op de werkelijke kosten en zal onderwerp zijn van afzonderlijke overeenkomsten tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van elke staat van herkomst waarin tevens de maatstaven voor de raming van dergelijke kosten zullen worden vastgelegd.

Artikel 57

1. Een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden zijn gerechtigd per voertuig, vaartuig en luchtvaartuig de grenzen van de Bondsrepubliek te overschrijden en zich binnen of boven het Bondsgebied te verplaatsen.

2. De exploitatierechten van de Duitse spoorwegen blijven onaangetast. Het gebruik van eigen goederenwagens en personenrijtuigen van een krijgsmacht, alsmede de toelating van eigen locomotieven van de krijgsmacht, wordt beheerst door contracten inzake gebruik of administratieve overeenkomsten gesloten tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse spoorwegautoriteiten.

3. Tenzij in deze Overeenkomst anders is bepaald, zijn de Duitse verkeersvoorschriften van toepassing op een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden.

4. a) Een krijgsmacht mag slechts in geval van militaire noodzaak afwijken van de Duitse wegenrekeersvoorschriften en dan nog slechts met inachtneming van de openbare orde en veiligheid.

b) Tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten worden overeenkomsten gesloten over de aanwijzing en het gebruik van een wegennet voor militair verkeer met motorvoertuigen en aanhangwagens, waarvan de afmetingen, de asdruk, het totaalgewicht of -aantal de door de Duitse wegenrekeersvoorschriften gestelde beperkingen overschrijden. Het verkeer met zodanige voertuigen en aanhangwagens op wegen, niet gelegen binnen het overeengekomen wegennet, is slechts toegestaan in geval van ongevallen, rampen, noodtoestand (Staatsnotstand) of krachtens overeenkomst tussen de genoemde autoriteiten.

5. Onder het voorbehoud dat rekening wordt gehouden met de openbare orde en veiligheid, zijn op de constructie, de uitvoering en de uitrusting van voertuigen, aanhangwagens, binnenvaartuigen en luchtvaartuigen van een krijgsmacht en van een civiele dienst de Duitse voorschriften niet van toepassing, indien die voertuigen, aanhangwagens, binnenvaartuigen en luchtvaartuigen voldoen aan de voorschriften van de staat van herkomst.

6. Een krijgsmacht en een civiele dienst mogen burgerluchtvaartterreinen en andere landingsterreinen, die hun niet voor uitsluitend gebruik ter beschikking zijn gesteld, voor het landen met militaire luchtvaartuigen slechts gebruiken in noodgevallen of in overeenstemming met administratieve of andere overeenkomsten, gesloten met de bevoegde Duitse autoriteiten.

7. De Duitse militaire autoriteiten behartigen de militaire luchtvaartbelangen van de krijgsmachten in de Duitse Commissie voor de coördinatie van de burger- en de militaire luchtvaart, zodra deze Commissie ingevolge de aanbevelingen van de Internationale Burgerluchtvaartorganisatie en van de Commissie voor de Coördinatie van het gebruik van het Europese luchtruim van de NAVO is ingesteld; de Duitse militaire autoriteiten zijn er voor verantwoordelijk dat in deze Commissie een gecoördineerd militair standpunt naar voren wordt gebracht.

Aan vertegenwoordigers van de krijgsmachten wordt, indien dit raadzaam is, voldoende gelegenheid gegeven hun standpunt voor de Commissie uiteen te zetten.

8. Het geheel van de door de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmachten ontwikkelde en toegepaste luchtverkeerscontrole en de daarbij behorende verbindingsmedia worden gecoördineerd voor zover dit vereist is ter verzekering van de luchtverkeersveiligheid en de gemeenschappelijke verdediging.

Artikel 58

1. Een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden zijn gerechtigd gebruik te maken van Duitse openbare en particuliere vervoermiddelen en vervoersdiensten, die voor het openbare vervoer in de Bondsrepubliek bestemd zijn. Tenzij anders is overeengekomen, is de uitoefening van dit recht onderworpen aan de algemeen voor het verkeer geldende voorschriften.

2. a) De tarieven die voor een krijgsmacht en een civiele dienst gelden voor het gebruik van de in het eerste lid bedoelde vervoermiddelen en vervoersdiensten, zijn niet minder gunstig dan die welke gelden voor de Duitse strijdkrachten. Deze tarieven worden door de bevoegde Duitse autoriteiten in overeenstemming met de Duitse verkeerswetgeving vastgesteld of goedgekeurd. De autoriteiten van de krijgsmacht hebben het recht deel te nemen aan de onderhandelingen met de vervoerders inzake de militaire tarieven. Indien zich met betrekking tot vervoersdiensten ten behoeve van een krijgsmacht en haar civiele dienst bijzondere omstandigheden voordoen, waarin de militaire tarieven niet voorzien, herzien de Duitse autoriteiten, na onderhandelingen tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de vervoerders, de militaire tarieven binnen de grenzen van hun wettelijke bevoegdheden op redelijke wijze.

b) De militaire tarieven worden berekend op basis van een vereenvoudigd schema dat rekening houdt met de specifieke aard van het militaire vervoer en dat de praktische toepassing van de tarieven door een krijgsmacht of een civiele dienst vergemakkelijkt.

c) De toepassing van de militaire tariefschalen dient in het geheel genomen voor een krijgsmacht of een civiele dienst niet tot een minder gunstige uitkomst te leiden, dan de toepassing van de openbare tariefschalen, met inbegrip van in aanmerking komende bijzondere tarieven.

3. De Bondsrepubliek neemt verzoeken van een krijgsmacht om oprichting van aanvullende installaties en inrichtingen of verandering in bestaande installaties en inrichtingen in welwillende overweging, indien niet op andere wijze in de behoeften van de krijgsmacht aan vervoer kan worden voorzien.

4. De Duitse autoriteiten nemen binnen het kader van hun bevoegdheden zo nodig gepaste maatregelen om te verzekeren, dat in de behoeften van een krijgsmacht aan ketelwagens en aan slaap- en restauratierijtuigen op redelijke voorwaarden wordt voorzien door contractuele regelingen tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de ondernemingen die zulke diensten op commerciële basis ter beschikking van andere gebruikers stellen.

Artikel 59

1. a) Een krijgsmacht kan veldpostkantoren voor het post- en telegraafverkeer van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden en gezinsleden, instellen en doen functioneren.

b) De veldpostkantoren kunnen met name open of gesloten postzendingen van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden en gezinsleden

i) in het gebied van de Bondsrepubliek invoeren;

ii) verzenden naar bestemmingen buiten het grondgebied van de Bondsrepubliek en naar andere veldpostkantoren binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek;

iii) binnen het gebied van de Bondsrepubliek vervoeren.

c) De postwisseldienst is beperkt tot het verkeer tussen de veldpostkantoren onderling en tussen deze postkantoren en andere postkantoren van de betrokken staat van herkomst.

2. De veldpostkantoren kunnen open of gesloten postzendingen van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden en gezinsleden aan de Duitse Bondsposterijen verzenden of van die posterijen ontvangen. Internationale overeenkomsten die van kracht zijn tussen de Bondsrepubliek en de betrokken staat van herkomst, zijn van toepassing op het postverkeer tussen de veldpostkantoren en de Duitse Bondsposterijen, tenzij tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van

de krijgsmacht bijzondere overeenkomsten worden gesloten inzake de posttarieven of bijzondere diensten. Wisselkantoren worden opgericht met wederzijds goedvinden.

3. Postzendingen, die bij veldpostkantoren ter post worden bezorgd, kunnen met postzegels van de betrokken staat van herkomst worden gefrankeerd.

4. Indien een onderdeel van een krijgsmacht geen eigen veldpostkantoor heeft, kunnen dat onderdeel, zijn civiele dienst en de leden en gezinsleden hiervan gebruik maken van de veldpostdienst van een andere krijgsmacht. Indien een zodanig gebruik van blijvende aard of langere duur moet zijn, worden de Duitse Bondsposterijen daaromtrent zo spoedig mogelijk ingelicht.

Artikel 60

1. Voorzover dit artikel niet anders bepaalt, maken een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden gebruik van de openbare verreberichtgevingdiensten van de Bondsrepubliek. Op dit gebruik zijn de geldende Duitse voorschriften van toepassing, voorzover bij administratieve overeenkomsten niet anders is overeengekomen. Bij de toepassing van deze voorschriften wordt een krijgsmacht geen minder gunstige behandeling toegekend dan de Duitse strijdkrachten genieten.

2. Voorzover zulks voor militaire doeleinden vereist is, kan een krijgsmacht:

a) lijnverbindingen en de daartoe bestemde apparatuur binnen de bij haar in gebruik zijnde onroerende goederen,

b) na raadpleging van de betrokken Duitse autoriteiten, radio-stations voor vaste diensten,

c) installaties ten behoeve van mobiele radio-installaties en peil-installaties,

d) andere radio-ontvangstinrichtingen,

e) tijdelijke inrichtingen voor verreberichtgeving van allerlei aard voor oefeningsdoeleinden, manoeuvres en noodgevallen, aanleggen, in werking brengen en houden en instandhouden.

3. *a)* Een krijgsmacht kan met toestemming van de Duitse autoriteiten buiten de onroerende goederen welke zij gebruikt, lijnverbindingen en de daartoe bestemde apparatuur installeren, in werking brengen en houden en instandhouden indien

i) daarvoor dwingende redenen van militaire veiligheid bestaan, of

ii) de Duitse autoriteiten ofwel niet in staat zijn tot, ofwel afzien van, de beschikbaarstelling van de gevraagde inrichtingen.

b) Bij administratieve overeenkomsten wordt een procedure vastgesteld, die het mogelijk maakt de toestemming van de Duitse autoriteiten snel te verkrijgen.

4. a) Een krijgsmacht kan het gebruik en de instandhouding van inrichtingen voor verreberichtgeving die ingevolge de vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst geldende voorschriften in gebruik genomen zijn, bestendigen.

b) Inrichtingen voor verreberichtgeving welke installatie vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst krachtens toen geldende regelingen werd begonnen doch niet werd voltooid, kunnen binnen een tijdvak van zes maanden na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst in gebruik worden genomen, indien zij op een lijst voorkomen welke bij de inwerkingtreding van deze Overeenkomst aan de Bondsregering overhandigd wordt.

5. a.) Een krijgsmacht is gerechtigd zijn eigen radio- en televisiezendinstallaties in bedrijf te hebben ten behoeve van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden en gezinsleden, met dien verstande dat de uitzendingen van deze militaire installaties de functionering van de Duitse omroep niet buitenmate hindert. Bestaande installaties van deze soort kunnen in werking blijven indien aan deze voorwaarde wordt voldaan. Nieuwe zendinstallaties mogen slechts worden ingericht en in bedrijf gehouden met toestemming van de Duitse autoriteiten.

b) Een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden kunnen radio- en televisie-ontvangtoestellen vrij van rechten en zonder persoonlijke vergunningen installeren en in bedrijf hebben.

6. De bepalingen van het vijfde lid van de bij dit artikel behorende afdeling van het Protocol van Ondertekening zijn van toepassing op radiofrequenties en hun specifieke kenmerkende gegevens.

7. Inrichtingen voor verreberichtgeving, ingericht door een krijgsmacht, kunnen worden aangesloten op het openbare net van de Bondsrepubliek indien zulks technisch en uit oogpunt van bedrijfsvoering mogelijk is. De plaatsen van aansluiting op het openbare net van de Bondsrepubliek worden in gemeenschappelijk overleg bepaald.

8. a) Bij de installatie en het in bedrijf hebben van inrichtingen voor verreberichtgeving neemt een krijgsmacht de bepalingen van het Internationale Verdrag betreffende de verreberichtgeving van Buenos Aires van 1952, of een daarvoor eventueel in de plaats tredende overeenkomst, in acht, alsmede de overige internationale overeenkomsten welke de Bondsrepubliek op het gebied van de verreberichtgeving binden.

b) Een krijgsmacht is evenwel gebonden aan de onder a) genoemde bepalingen voorzover de Duitse strijdkrachten daarvan op grond van voorschriften van de Bondsrepubliek zijn vrijgesteld.

c) Bij het in de toekomst aangaan van internationale overeenkomsten op het gebied van de verreberichtgeving, houden de Duitse autoriteiten, na overleg met een krijgsmacht, voldoende rekening met de behoefte van die krijgsmacht op het gebied van de verreberichtgeving.

9. a) Een krijgsmacht neemt alle maatregelen welke redelijkerwijs van haar verwacht kunnen worden om storingen van de Duitse verreberichtgevingsdiensten door inrichtingen voor verreberichtgeving of andere elektrische installaties van de krijgsmacht te voorkomen of op te heffen.

b) De Duitse autoriteiten nemen, binnen het kader van de Duitse voorschriften, al die maatregelen welke redelijkerwijs van hen verwacht kunnen worden om storing van de verreberichtgevingsdiensten van een krijgsmacht door Duitse inrichtingen voor verreberichtgeving of andere elektrische installaties te voorkomen of op te heffen.

10. De autoriteiten van de betrokken staat van herkomst oefenen volledige controle uit over de in het Bondsgebied liggende kabels, gecodeerd als FK 12 en FK 41, met inbegrip van de daarbij behorende uitrusting.

Artikel 61

1. Onverminderd de vrijstellingen op het gebied van belastingen en in- en uitvoerrechten, voorzien in het NAVO-Status Verdrag, in deze Overeenkomst of in enige andere toepasselijke overeenkomst, dienen de prijzen voor de leverantiën en diensten aan een krijgsmacht of een civiele dienst overeen te stemmen met het in het Bondsgebied geldende prijsniveau. Deze prijzen mogen de voor leverantiën en diensten aan Duitse autoriteiten toelaatbare prijzen niet te boven gaan. Indien goederen gesubsidieerd zijn in het belang van de individuele Duitse verbruiker, kan een krijgsmacht of een civiele dienst geen aanspraak maken op dergelijke subsidies, tenzij die goederen bestemd zijn voor gebruik of verbruik door personen behorende tot de groep burgerwerknemers in de zin van artikel 56.

2. Op de bepalingen van deze Overeenkomst met betrekking tot arbeidslonen en tarieven voor vervoer en voor verreberichtgeving wordt geen inbreuk gemaakt door de bepalingen van het eerste lid.

Artikel 62

1. Wanneer ten behoeve van een krijgsmacht of een civiele dienst vorderingsmaatregelen (Anforderungsverfahren) volgens de Duitse vorderingswetgeving worden genomen, zijn de volgende bepalingen van toepassing:

a) De maatregelen worden genomen door de Duitse autoriteiten, die in overleg met de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst worden aangewezen.

b) De bevoegde Duitse autoriteiten belasten zich, in overeenstemming met administratieve overeenkomsten, met de uitoefening van rechten en de vervulling van verplichtingen die voortvloeien uit de positie van de krijgsmacht of van de civiele dienst als ontvanger van het gevorderde (Leistungsempfänger). De krijgsmacht of de civiele dienst vervult echter zelf die verplichtingen die naar hun aard niet door de Duitse autoriteiten kunnen worden vervuld. De Duitse autoriteiten die de belangen van de krijgsmacht of de civiele dienst behartigen inzake het bedrag der uit te betalen schadeloosstelling aanvaarden voorstellen van degene van wie wordt gevorderd (Leistungspflichtiger) of van de met de vaststelling van de schadeloosstelling belaste autoriteiten slechts in overleg met de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst.

De Duitse autoriteiten dienen zelf geen voorstellen in met betrekking tot de regeling van het bedrag der schadeloosstelling dan nadat een zodanig overleg heeft plaats gehad. De bepalingen van artikel 63 van deze Overeenkomst blijven onverlet.

c) Rechtsgedingen ten behoeve van of tegen de krijgsmacht of de civiele dienst, voortvloeiend uit hun positie als ontvanger van het gevorderde, worden door en in naam van de Bondsrepubliek ingesteld of verdedigd.

2. De bepalingen van het eerste lid zijn niet van toepassing met betrekking tot de Wet beperking grondeigendom en de Wet inzake de verwerving van terreinen.

Artikel 63

1. In de gevallen en in de mate waarin zulks in het tweede tot en met zevende lid is bepaald, worden geen betalingen gedaan voor goederen en diensten waarvan een krijgsmacht of een civiele dienst gebruik maakt voor haar eigen doeleinden of welke hun voor deze doeleinden ter beschikking zijn gesteld.

2. Een krijgsmacht of een civiele dienst kan kosteloos gebruik maken van openbare wegen, hoofdverkeerswegen en bruggen.

3. Een krijgsmacht of een civiele dienst geniet kosteloos de diensten en bijstand van openbare diensten, met inbegrip van de diensten van de Duitse politie, de openbare gezondheidsdienst en de brandweer, alsmede van de meteorologische, topografische en cartografische diensten, in tenminste dezelfde mate als de Duitse strijdkrachten. Hetzelfde geldt voor het gebruik van bevaarbare wateren.

4. a) Voorzover geen andere regelingen zijn of zullen worden getroffen, kan een krijgsmacht of een civiele dienst kosteloos gebruik maken van vermogensbestanddelen die rechtens eigendom zijn van de Bondsrepubliek (rechtlich im Eigentum des Bundes stehend) of van goederen welke zijn of zullen worden aangeschaft of vervaardigd ten laste van de bezettingskosten en van de begroting van de Bondsrepubliek of van fondsen ter bestrijding van onderhoudskosten. Deze

bepaling is niet van toepassing op het gebruik van goederen die in eigendom toebehoren aan of in beheer zijn bij de Duitse Bondsspoorwegen of Bondsposterijen.

b) Voorzover geen andere regelingen zijn of zullen worden getroffen, verzekert de Bondsrepubliek dat de staat van herkomst aan wie goederen die rechtens eigendom zijn van een Land voor gebruik ter beschikking zijn of zullen worden gesteld, gevrijwaard wordt tegen alle aanspraken op schadeloosstelling welke dat Land volgens de Duitse wetgeving eventueel geldend kan maken.

c) Voorzover geen andere regelingen zijn of zullen worden getroffen, wordt de vergoeding voor het gebruik van vermogensbestanddelen die niet begrepen zijn onder *a*, eerste volzin, of onder *b* van dit lid, en die ten laste van de geldmiddelen van de Bondsrepubliek of ten laste van de eigen geldmiddelen van de staat van herkomst zijn of zullen worden herbouwd, verminderd in dezelfde mate als waarin de kosten van de herbouw zich verhouden tot de totale waarde van deze goederen.

d) De vrijstelling van vergoeding voor het gebruik van goederen als bedoeld onder *a* tot en met *c* van dit lid strekt zich echter niet uit tot:

- i) reparatie- en onderhoudskosten;
- ii) lopende openbare lasten welke op een terrein (Grundstück) rusten, voorzover naar Duits recht de Bondsrepubliek tot betaling of vergoeding daarvan verplicht is;
- iii) andere bedrijfskosten.

5. a) De volgende uitgavenposten die voortvloeien uit het feit dat op verzoek van een krijgsmacht of een civiele dienst op grond van de Duitse wetgeving goederen worden aangeschaft of diensten worden verricht, of rechten worden beperkt, overgedragen of ingetrokken, worden niet gedragen door de staat van herkomst:

i) schadeloosstelling verschuldigd ingevolge de Wet inzake de vererving van terreinen met uitzondering van:

aa) schadeloosstelling voor voorlopige inbezitneming (Besitzeinweisungsentschädigung) voorzover het niet betreft handelingen tot verkrijging van terreinen (Landbeschaffungsvorhaben) die worden aangevangen na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst;

bb) vergoedingen voor het gebruik van onroerende goederen die aan een krijgsmacht of aan een civiele dienst beschikbaar zijn gesteld en die niet rechtens eigendom zijn van de Bondsrepubliek of een der „Länder” voorzover het niet betreft onroerende goederen die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst aan een krijgsmacht of aan een civiele dienst voor de oprichting van permanente bouwwerken ter beschikking zijn gesteld;

ii) schadeloosstelling die krachtens de Duitse wetgeving aan de „Länder” betaald moet worden terzake van opgelegde ten aanzien

van grondeigendommen (Schutzbereichenschädigung) voorzover het door de instelling van beperkingen veroorzaakte vermogensnadeel uitsluitend voortvloeit uit de beperking van het economische of een ander gebruik van de goederen.

b) Indien de verwerving van gronden voor een krijgsmacht of voor een civiele dienst andere kosten voor de Bondsrepubliek met zich mede brengt, vinden tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht, voor elk geval afzonderlijk, onderhandelingen plaats waarbij rekening wordt gehouden met alle van belang zijnde factoren en onder voorbehoud van het gestelde in het zesde lid onder c teneinde vast te stellen of en zo ja in hoeverre, de staat van herkomst, te wiens behoefte de gronden moeten worden verworven, deze kosten moet dragen; te dier zake worden overeenkomsten gesloten.

c) Indien — in het geval waarin op verzoek van een krijgsmacht beperkingen ten aanzien van het grondeigendom zijn ingesteld — de schadeloosstelling voor de opgelegde beperkingen moet worden voldaan op een andere wijze dan door middel van periodieke betalingen, kunnen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht voor elk daarvoor in aanmerking komend afzonderlijk geval onderhandelen over een verdeling van de schadeloosstelling, waarbij rekening wordt gehouden met alle van belang zijnde factoren, met inbegrip van de duur van het gebruik door de krijgsmacht van het onroerend goed ten aanzien waarvan de beperkingen zijn ingesteld.

6. a) Van de uitgaven voortvloeiende uit de oprichting door een krijgsmacht of door een civiele dienst van bouwwerken van allerlei aard of uitgaven in verband daarmee, is de staat van herkomst niet aansprakelijk voor de uitgaven veroorzaakt door de ontruiming van terreinen (Räumung).

b) Indien inrichtingen en middelen ten dienste van vervoer en verberichtgeving, de water-, gas- en elektriciteitsvoorziening en de afvoer van afvalwater ingesteld, gewijzigd, versterkt of uitgebreid zijn op verzoek van de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst, mede dienen ter voorziening in Duitse behoeften, worden de kosten van die inrichtingen en middelen — met inbegrip van de kosten van herstel en onderhoud — verdeeld op een wijze die overeenstemt met het aandeel van de Duitse belangen in vergelijking tot de belangen van de staat van herkomst. De bedragen worden in elk afzonderlijk geval in overleg tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht vastgesteld. Deze regeling is eveneens van toepassing op de kosten van onderhoud en herstel van soortgelijke inrichtingen en middelen waaromtrent van Duitse zijde plannen bestaan ze buiten dienst te stellen of af te breken doch die op verzoek van een krijgsmacht of van een civiele dienst in stand moeten worden gehouden.

c) Indien tengevolge van de verwerving van gronden ten behoeve van een krijgsmacht of van een civiele dienst, of als gevolg van bouwwerkzaamheden welke door of ten behoeve van een krijgsmacht of van een civiele dienst worden uitgevoerd, inrichtingen en middelen ten dienste van vervoer en verberichtgeving, de water-, gas- en elektriciteitsvoorziening, of de afvoer van afvalwater, omgelegd of verplaatst moeten worden — hetzij omdat ze niet langer voor openbaar gebruik beschikbaar zijn, hetzij omdat kan worden aangetoond dat verder gebruik niet uitvoerbaar is — draagt de staat van herkomst de kosten die daaruit voortvloeien slechts voorzover de tot dat tijdstip geldende norm niet overschreden wordt.

7. a) Indien militaire of andere bij een krijgsmacht in gebruik zijnde luchtvaartuigen blijvend gestationeerd zijn op burgerluchtvaartterreinen — met inbegrip van burgervliegvelden die niet voor uitsluitend gebruik aan de krijgsmacht ter beschikking zijn gesteld — kunnen voor de gemeenschappelijk gebruikte inrichtingen en middelen vergoedingen worden overeengekomen, die afwijken van de tarieven die volgens de Duitse voorschriften gelden. Deze vergoedingen kunnen na overleg worden voldaan door middel van het leveren van diensten of door leveringen in natura.

b) Voor noodlandingen door militaire of andere bij de krijgsmacht in gebruik zijnde luchtvaartuigen zijn geen vergoedingen verschuldigd.

Artikel 64

De leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of gezinsleden kunnen zelfstandig kosteloos gebruik maken van dienstverlenende instanties, met inbegrip van de diensten van de Duitse politie, openbare gezondheidszorg en brandweer, alsmede van meteorologische, topografische en cartografische diensten en andere openbare diensten en van openbare inrichtingen, in dezelfde mate als andere personen op het gebied van de Bondsrepubliek van deze inrichtingen en diensten kosteloos gebruik kunnen maken. Hetzelfde geldt voor het gebruik van openbare wegen, hoofdstraatwegen, bruggen en bevaarbare wateren.

Artikel 65

1. a) De vrijstelling van invoerrechten, bedoeld in artikel XI, vierde lid van het NAVO-Status Verdrag, wordt niet slechts verleend voor goederen die op het tijdstip van hun invoer eigendom zijn van een krijgsmacht of een civiele dienst doch ook voor goederen die aan een krijgsmacht of een civiele dienst worden geleverd uit hoofde van contracten die de krijgsmacht of de civiele dienst rechtstreeks met niet in de Bondsrepubliek of Berlijn (West) gevestigde personen gesloten heeft. Deze vrijstelling is van toepassing, onverschillig of de goederen worden vervoerd met vervoermiddelen van de krijgsmacht of de civiele dienst dan wel door transportondernemingen.

b) Invoerrechten en accijnzen, met inbegrip van de omzetbelasting bij invoer (Umsatzausgleichsteuer), worden niet geheven van ingevoerde goederen die zich in douane-entrepots (Zollausschlüssen) of onder douanetoezicht (Zollverkehr) bevinden, en aan een krijgsmacht of een civiele dienst geleverd worden uit hoofde van contracten die een officiële aanschaffingsdienst van de krijgsmacht of de civiele dienst heeft gesloten met personen die in de Bondsrepubliek of in Berlijn (West) gevestigd zijn, mits de betaling daarvoor geschiedt in de valuta van de staat van herkomst. Aan deze voorwaarde wordt ook geacht te zijn voldaan, indien de betaling geschiedt in Duitse marken die de krijgsmacht of de civiele dienst heeft verkregen door inwisseling van bedoelde valuta in de Bondsrepubliek bij in onderling overleg aangewezen instellingen, dan wel in Duitse marken die krachtens bijzondere overeenkomst tussen de betrokken regeringen voor dit doel mogen worden gebruikt.

2. De vrijstellingen bedoeld in het eerste lid van dit artikel zijn ook van toepassing ten aanzien van goederen die door een krijgsmacht of een civiele dienst zijn ingevoerd of aangebracht om ze aan hun leden of gezinsleden voor particulier gebruik of verbruik te vervreemden. Tenzij in bepaalde gevallen de autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse autoriteiten anders overeengekomen zijn, mag de vervreemding slechts geschieden door tussenkomst van bepaalde organen van de krijgsmacht of de civiele dienst of van te hunnen dienste staande organisaties, waarvan de namen aan de Bondsregering medegedeeld worden.

3. Een krijgsmacht en een civiele dienst zijn gerechtigd goederen in het Bondsgebied te vervreemden aan personen die geen lid van de krijgsmacht of de civiele dienst of geen gezinslid zijn, in overeenstemming met nadere met de Duitse autoriteiten te sluiten overeenkomsten. De verwerfer van die goederen is verantwoordelijk voor de naleving van de krachtens de Duitse douanewetgeving uit de vervreemding voortvloeiende verplichtingen. De krijgsmacht en de civiele dienst staan de afvoer van de goederen eerst toe, indien de belanghebbende een verklaring van de betrokken Duitse douaneautoriteit overlegt ten bewijze dat hij de nodige regelingen heeft getroffen met de Duitse dienst der douane.

4. Een krijgsmacht en de bevoegde Duitse autoriteiten treffen alle in aanmerking komende maatregelen ter verzekering van een onbelemmerde en snelle behandeling van in- en uitvoerzendingen van de krijgsmacht en de civiele dienst door de Duitse douaneautoriteiten.

5. De douanecontrole van door een krijgsmacht of een civiele dienst in- of uitgevoerde zendingen wordt door de Duitse autoriteiten uitgevoerd met inachtneming van de volgende beginselen:

a) Onverminderd de bepalingen van artikel XI, derde lid, van het NAVO-Status Verdrag en het in dit lid onder b, c en d bepaalde

kunnen zendingen van een krijgsmacht of een civiele dienst door de Duitse douane-autoriteiten worden onderzocht op aantal, soort, merken en gewicht van de afzonderlijke colli.

b) i) De Duitse douane-autoriteiten kunnen de zendingen ook op hun inhoud onderzoeken. Een zodanig onderzoek zal, indien het colli betreft, die met een officieel zegel van een krijgsmacht of van de militaire autoriteiten van een staat van herkomst zijn verzegeld, slechts plaatsvinden in geval van ernstige verdenking. Indien het gaat om andere zendingen, kan het onderzoek ook steekproefsgewijze worden uitgevoerd. De laadruimte van voertuigen die op de wijze bedoeld in de tweede volzin verzegeld zijn, en gesloten colli worden slechts aan een zodanig onderzoek onderworpen in het bijzijn van daartoe aangewezen vertegenwoordigers van de krijgsmacht of van de civiele dienst, tenzij de krijgsmacht of de civiele dienst er in een bepaald geval van afziet zich daarbij te laten vertegenwoordigen.

ii) De omvang van de onderzoeken en de wijze waarop de onderzoeken zullen worden uitgevoerd worden bij bijzondere overeenkomst tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse douane-autoriteiten geregeld. Deze overeenkomsten houden rekening met de verschillende soorten zendingen, de wijze van vervoer, de eigen werkwijze van iedere krijgsmacht en alle andere van belang zijnde factoren. Een krijgsmacht of een civiele dienst kan verzoeken dat het onderzoek niet plaatsvindt aan de grens maar op de plaats van bestemming der zendingen of in de nabijheid daarvan. In die gevallen zijn de Duitse douane-autoriteiten gerechtigd de nodige maatregelen te treffen om te verzekeren dat de zending ongeschonden de plaats van onderzoek bereikt.

c) Indien de Duitse douane-autoriteiten dit verzoeken, worden zendingen die — blijkens door de autoriteiten van een krijgsmacht afgegeven officiële verklaringen — militaire uitrustingsstukken bevatten waarop bijzondere veiligheidsbepalingen van toepassing zijn, onderworpen aan een onderzoek, dat slechts wordt uitgevoerd door speciaal voor dit doel aangewezen vertegenwoordigers van de krijgsmacht. Het resultaat van het onderzoek wordt aan de bevoegde Duitse autoriteit medegedeeld.

d) De bepalingen van dit lid onder *a*, *b* en *c* zijn in beginsel mede van toepassing op zendingen van een krijgsmacht die via militaire luchtvaartterreinen worden in- of uitgevoerd.

De Duitse autoriteiten nemen echter genoegen met van tijd tot tijd uit te voeren controles die plaatsvinden in overleg met de voor het betreffende luchtvaartterrein verantwoordelijke autoriteiten van de krijgsmacht. De autoriteiten van de krijgsmacht oefenen een regelmatige controle op al deze zendingen uit. Douanecontrole in militaire vliegtuigen waarop bijzondere veiligheidsbepalingen van toepassing zijn, wordt slechts uitgevoerd door speciaal daartoe aangewezen vertegenwoordigers van de krijgsmacht.

6. Bij de uitvoer van in het Bondsgebied door een krijgsmacht of een civiele dienst verworven goederen moet aan het douanekantoor een officiële verklaring worden overgelegd gelijk aan die bedoeld in artikel XI, vierde lid van het NAVO-Status Verdrag, behalve voorzover op de voet van het tiende lid van dat artikel van deze eis wordt afgezien.

Artikel 66

1. De leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en de gezinsleden kunnen, naast hun persoonlijke bagage en roerende goederen en hun particuliere motorvoertuigen, ook andere goederen bestemd voor hun persoonlijk of huishoudelijk gebruik of verbruik, vrij van rechten en andere invoerbelastingen invoeren.

Dit voorrecht is niet alleen van toepassing op goederen die aan deze personen in eigendom toebehoren, doch ook op goederen die hun bij wijze van geschenk worden toegezonden of die aan hen worden geleverd uit hoofde van contracten die zij rechtstreeks met niet in de Bondsrepubliek of Berlijn (West) gevestigde personen hebben gesloten.

2. Voor bepaalde door de bevoegde Duitse autoriteiten aangegeven goederen die in het bijzonder voorwerp zijn van overtreding van douanevoorschriften, geldt het in het eerste lid neergelegde voorrecht slechts, indien die goederen door leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of door gezinsleden persoonlijk worden ingevoerd in de door hen medegevoerde bagage, en slechts in hoeveelheden die door de bevoegde Duitse autoriteiten in overeenstemming met de autoriteiten van de krijgsmacht zijn vastgesteld.

3. In twijfelgevallen zijn de Duitse douaneambtenaren gerechtigd overlegging van een schriftelijke verklaring te vorderen, waarin wordt verklaard dat de ingevoerde goederen bestemd zijn voor het persoonlijke of huishoudelijke gebruik of verbruik van de persoon die die goederen invoert. Dit is echter niet van toepassing ten aanzien van goederen waarvan de invoer in overeenstemming met het tweede lid is beperkt. Bedoelde verklaringen worden slechts afgegeven door een beperkt aantal beambten, die daartoe door de autoriteiten van de krijgsmacht speciaal zijn aangewezen en met wier namen en handtekeningen de Duitse autoriteiten in kennis gesteld zijn.

4. De leden van de krijgsmacht, van de civiele dienst en de gezinsleden mogen goederen die vrij van rechten zijn ingevoerd of met belastingvrijstelling zijn verworven onderling vervreemden. Overdracht aan andere personen is hun slechts na kennisgeving aan en goedkeuring van de Duitse autoriteiten toegestaan, voorzover deze autoriteiten geen uitzonderingen van algemene aard hebben toegelaten.

5. a) De douanecontrole op goederen die via post- of vrachtdiensten van een krijgsmacht worden verzonden door of aan de leden van de krijgsmacht, van de civiele dienst of gezinsleden wordt door

de Duitse douane-autoriteiten uitgeoefend op plaatsen aangewezen in overleg tussen die autoriteiten en de bevoegde autoriteiten van de krijgsmacht. Het douane-onderzoek vindt plaats in het bijzijn van vertegenwoordigers van de autoriteiten van de krijgsmacht.

b) Indien het voor de toepassing van de in artikel 69 vervatte voorschriften inzake deviezencontrole noodzakelijk blijkt in de veldpostkantoren van een krijgsmacht brieven en postpakketten verzonden door of aan leden van de krijgsmacht, van de civiele dienst of gezinsleden, aan een onderzoek te onderwerpen, moet de afzender of de ontvanger, dan wel een gemachtigde van een hunner, aanwezig zijn wanneer die brieven of pakketten worden geopend. De omvang van deze onderzoeken en de wijze waarop zij worden uitgevoerd, worden in overleg tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse autoriteiten vastgesteld.

6. De leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of gezinsleden kunnen door hen in de Bondsrepubliek ingevoerde goederen vrij van uitvoerrechten (Ausgangsabgaben) weder uitvoeren. Zij kunnen voorts goederen die hun in eigendom toebehoren en die niet voor de handel bestemd zijn, vrij van economische uitvoerverboden of -beperkingen en van uitvoerrechten, in met hun economische omstandigheden overeenkomende hoeveelheden, uitvoeren. In twijfelgevallen zijn de Duitse douane-autoriteiten gerechtigd overlegging van een schriftelijke verklaring te vorderen, waarin wordt verklaard dat aan deze voorwaarden is voldaan. Deze verklaring wordt afgegeven in overeenstemming met de voorschriften van de laatste volzin van het derde lid.

7. Indien de douanecontrole van leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of van gezinsleden plaatsvindt in een douanekantoor waarbij grensliaisonepersoneel van een krijgsmacht is geplaatst, schakelen de Duitse douanebeambten dit personeel in, indien overtredingen worden geconstateerd of moeilijkheden rijzen in verband met de controle.

Artikel 67

1. Een krijgsmacht is niet onderworpen aan belastingheffing met betrekking tot aangelegenheden die uitsluitend binnen het kader van haar werkzaamheden als zodanig vallen, noch met betrekking tot de voor die werkzaamheden bestemde goederen. Dit is evenwel niet van toepassing op belastingen die voortvloeien uit deelneming van de krijgsmacht aan het Duitse economische leven of betrekking hebben op hiervoor bestemde goederen.

Leveranties en diensten van de krijgsmacht aan haar leden, aan leden van de civiele dienst en aan gezinsleden worden niet beschouwd als deelneming aan het Duitse economische leven.

2. De ontheffing van douanerechten en andere in- en uitvoerrechten op goederen die door een krijgsmacht of civiele dienst worden in- of uitgevoerd of door hen worden verworven uit douane-entrepots of inrichtingen die onder douanecontrole staan, wordt vastgesteld in overeenstemming met artikel XI van het NAVO-Status Verdrag en artikel 65 van dit Verdrag.

3. a) i) Voor leveranties en andere diensten aan een krijgsmacht of een civiele dienst uit hoofde van bestellingen, door een aanschaffingsdienst van de krijgsmacht of de civiele dienst gedaan, en bestemd voor het gebruik of verbruik door de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden of gezinsleden, worden de onder ii) tot en met iv) bedoelde belastingfaciliteiten verleend onder voorwaarde dat de betaling geschiedt in de valuta van de staat van herkomst. Deze voorwaarde wordt geacht te zijn vervuld, indien de betaling geschiedt in Duitse marken die de krijgsmacht of haar gemachtigde heeft verkregen door inwisseling in die valuta in de Bondsrepubliek, of in Duitse marken waarvan het gebruik in het kader van de bepalingen van dit lid is toegestaan op grond van bijzondere overeenkomsten tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de staat van herkomst. Vrijstellingen en restituties van belastingen worden bij de berekening van prijzen in aanmerking genomen.

ii) Leveranties en diensten aan een krijgsmacht of een civiele dienst zijn vrijgesteld van omzetbelasting. Leveranciers ontvangen op hun verzoek de in de Duitse wet op de omzetbelasting voor het geval van uitvoer in uitzicht gestelde restituties. Leveranties aan een krijgsmacht of civiele dienst worden beschouwd als leveranties en gros.

iii) Vervoersdiensten, ten behoeve van een krijgsmacht of een civiele dienst verricht door de Duitse Bondsspoorwegen of door commerciële transportondernemingen, zijn vrijgesteld van vervoersbelasting (Beförderungssteuer). Vrijstelling van vervoersbelasting wordt niet verleend voor vervoersdiensten die voor rekening van of door een leverancier of persoon die diensten verleent in verband met leveranties of diensten aan een krijgsmacht of een civiele dienst worden uitgevoerd hetzij met middelen van transport van de leverancier over lange afstanden (Werkfernverkehr), hetzij door de Duitse Bondsspoorwegen of andere commerciële transportondernemingen.

iv) Voor goederen die uit het niet aan douanetoezicht onderworpen verkeer (zollrechtlich freier Verkehr) geleverd worden aan een krijgsmacht of een civiele dienst, worden de vrijstellingen, restituties of prijsverlagingen verleend, die in de douane-, accijns- en kartelbelastingwetgeving voor het geval van uitvoer in uitzicht zijn gesteld.

b) Het onder a bepaalde is eveneens van toepassing, indien de Duitse autoriteiten aankopen verrichten of bouwwerkzaamheden uitvoeren voor een krijgsmacht of een civiele dienst.

c) De onder *a* en *b* bedoelde faciliteiten worden verleend, mits aan de bevoegde Duitse autoriteiten het bewijs wordt geleverd dat aan de voorwaarden voor de verlening is voldaan. De wijze waarop dit bewijs wordt geleverd wordt in overeenkomsten tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de staat van herkomst vastgelegd.

4. De bijzondere regelingen bedoeld in artikel XI, elfde lid, van het NAVO-Status Verdrag, voor brandstof en smeermiddelen, worden getroffen in overeenstemming met artikel 65, eerste lid onder *b*, en met het derde lid van dit artikel.

Artikel 68

1. Leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst en gezinsleden verliezen geen belastingvoorrechten waarop zij ingevolge eventuele met de Bondsrepubliek gesloten internationale overeenkomsten recht hebben.

2. De verzekeringsbelasting (Versicherungssteuer) moet worden betaald in die gevallen dat de verzekeringspremie wordt betaald aan een op het grondgebied van de Bondsrepubliek gevestigde verzekeraar of een aldaar gemachtigde vertegenwoordiger van een buitenlandse verzekeraar, maar niet indien de premie rechtstreeks aan een buitenlandse verzekeraar wordt betaald. Met betrekking tot de verzekering van eigen motorrijtuigen van leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of van gezinsleden, wordt betaling van verzekeringsbelasting evenmin vereist indien in individuele gevallen de verzekeringspremie die rechtstreeks betaalbaar is aan de buitenlandse verzekeraar, bij uitzondering aan de gemachtigde binnenlandse vertegenwoordiger van een zodanige buitenlandse verzekeraar wordt betaald.

3. Het feit dat leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst en gezinsleden overeenkomstig artikel X, eerste lid van het NAVO-Status Verdrag geen woonplaats binnen het Bondsgebied hebben, houdt niet in dat zij als buitenlandse kopers worden beschouwd in de zin van de wetgeving inzake de omzetbelasting.

4. Gezinsleden worden met betrekking tot de toepassing van artikel X van het NAVO-Status Verdrag op dezelfde wijze behandeld als leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst.

Artikel 69

1. De rechten van de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst, van de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of van gezinsleden om betaalmiddelen en cheques in valuta van de Bondsrepubliek overeenkomstig de voorschriften bedoeld in artikel XIV van het NAVO-Status Verdrag in te voeren, uit te voeren en te bezitten, worden niet aangetast door de bepalingen van het tweede, derde en vierde lid van dit artikel.

2. De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst zijn gerechtigd in te voeren, uit te voeren en te bezitten betaalmiddelen en cheques in andere valuta dan die van de Bondsrepubliek en militaire betalingsbonnen in de valuta van een staat van herkomst.

3. De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst kunnen aan de leden van een krijgsmacht en de civiele dienst en aan gezinsleden verstrekken:

a) betaalmiddelen en cheques in de valuta van

i) de Bondsrepubliek,

ii) de staat van herkomst,

iii) iedere andere staat, voorzover zulks vereist is ten behoeve van goedgekeurde reizen, waaronder verlofreizen zijn begrepen;

b) militaire betalingsbonnen in de valuta van een staat van herkomst;

onder voorbehoud echter dat een systeem volgens hetwelk de leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst of gezinsleden worden betaald in de valuta van de staat van herkomst, slechts wordt ingevoerd door de autoriteiten van de krijgsmacht in samenwerking met de autoriteiten van de Bondsrepubliek.

4. Uitsluitend voorzover zulks is toegestaan krachtens regelingen die door de autoriteiten van een krijgsmacht worden uitgevaardigd en die aan de autoriteiten van de Bondsrepubliek ter kennis zijn gebracht, hebben een lid van de krijgsmacht of van de civiele dienst en zijn gezinsleden recht:

a) tot invoer van betaalmiddelen en cheques in de valuta van de staat van herkomst en militaire betalingsbonnen in de valuta van een staat van herkomst;

b) tot uitvoer van

i) betaalmiddelen en cheques in andere valuta dan die van de Bondsrepubliek indien de desbetreffende leden of gezinsleden die betaalmiddelen of cheques, hetzij hebben ingevoerd, hetzij van de autoriteiten van de krijgsmacht of hun gemachtigden hebben ontvangen;

ii) cheques door een zodanig lid of gezinslid op een financiële instelling of -dienst in de staat van herkomst getrokken;

iii) militaire betalingsbonnen in de valuta van een staat van herkomst.

5. De autoriteiten van een krijgsmacht nemen in samenwerking met de autoriteiten van de Bondsrepubliek passende maatregelen om elk misbruik van de rechten toegekend ingevolge het tweede, derde en vierde lid van dit artikel te voorkomen en om het systeem van buitenlandse deviezenregelingen van de Bondsrepubliek te beveiligen, voorzover dit systeem, met inachtneming van de bepalingen van het tweede, derde en vierde lid van dit artikel, betrekking heeft op een krijgsmacht, een civiele dienst, hun leden en gezinsleden.

Artikel 70

Aan een krijgsmacht of een civiele dienst wordt, overeenkomstig te sluiten bijzondere overeenkomsten, een rente vergoed over tegoeden in Duitse marken die met valuta van de staat van herkomst zijn verworven en die op rekeningen bij de Duitse Bondsbank (Deutsche Bundesbank) als daggeld zijn gedeponoord.

Artikel 71

1. De niet-Duitse niet-commerciële organisaties vermeld in het tweede lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening, worden beschouwd en behandeld als integrerende delen van de krijgsmacht.

2. a) De niet-Duitse niet-commerciële organisaties vermeld in het derde lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening genieten de voorrechten en vrijstellingen die aan de krijgsmacht ingevolge het NAVO-Status Verdrag en dit Verdrag zijn toegekend, voorzover zulks noodzakelijk is voor de vervulling van de doeleinden, omschreven in het derde lid van die afdeling van het Protocol van Ondertekening. De voorrechten en vrijstellingen met betrekking tot de invoer, de leveranties en de diensten ten behoeve van deze organisaties worden echter slechts toegekend indien die invoer, leveranties en diensten worden verkregen door tussenkomst van de autoriteiten van de krijgsmacht of van de civiele dienst, dan wel door tussenkomst van door deze autoriteiten aangewezen aanschaffingsdiensten.

b) De organisaties bedoeld onder a van dit lid hebben niet de bevoegdheden die de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst ingevolge het NAVO-Status Verdrag en deze Overeenkomst genieten.

3. Voor wat betreft hun werkzaamheden als niet-commerciële organisaties, zijn de organisaties vermeld in het tweede en derde lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening niet onderworpen aan de Duitse voorschriften inzake handel en nijverheid (Handel und Gewerbe), voorzover deze voorschriften anders op hen van toepassing zouden zijn. Van deze voorschriften zijn die welke betrekking hebben op veiligheidsmaatregelen niettemin van toepassing onder voorbehoud van het bepaalde in artikel 53.

4. Aan andere niet-Duitse niet-commerciële organisaties kan, in bijzondere gevallen, bij administratieve overeenkomsten dezelfde behandeling worden toegekend als aan de organisaties vermeld in het tweede of derde lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening, indien zij:

a) noodzakelijk zijn om aan de militaire behoeften van een krijgsmacht te voldoen, en

b) handelen naar richtlijnen en onder toezicht van de krijgsmacht.

5. a) Onder voorbehoud van het gestelde in het zesde lid worden de werknemers die uitsluitend in dienst zijn van de organisaties vermeld in het tweede of derde lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening beschouwd en behandeld als leden van een civiele dienst. Zij worden vrijgesteld van belastingheffing in het gebied van de Bondsrepubliek over salarissen en emolumenten die aan hen door de organisaties worden betaald, indien deze salarissen en emolumenten:

i) onderworpen zijn aan belastingheffing in de staat van herkomst of

ii) berekend zijn op basis van de veronderstelling dat geen verplichting tot belastingbetaling zal ontstaan.

b) Het onder a gestelde is eveneens van toepassing op werknemers van organisaties aan welke overeenkomstig het gestelde in het vierde lid, een zelfde behandeling is toegekend als aan de organisaties vermeld in het tweede of derde lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening.

6. Het vijfde lid is niet van toepassing op:

a) statenloze personen,

b) onderdanen van een staat die geen Partij is bij het Noordatlantische Verdrag;

c) Duitsers,

d) personen die hun gewone verblijfplaats in het gebied van de Bondsrepubliek hebben.

Artikel 72

1. De niet-Duitse commerciële ondernemingen vermeld in het eerste lid van de op dit artikel betrekking hebbende afdeling van het Protocol van Ondertekening genieten:

a) de vrijstellingen die aan een krijgsmacht ingevolge het NAVO-Status Verdrag en deze Overeenkomst zijn toegekend inzake douanerechten, belastingen, in- en heruitvoerbeperkingen en douanecontrole voorzover zulks noodzakelijk is voor de vervulling van hun doeleinden;

b) vrijstelling van de Duitse voorschriften inzake handel en nijverheid (Handel und Gewerbe);

c) die voorrechten die eventueel bij administratieve overeenkomsten worden vastgesteld.

2. Het eerste lid is alleen van toepassing indien

a) de onderneming uitsluitend ten dienste staat van de krijgsmacht, de civiele dienst, hun leden of gezinsleden; en

b) de werkzaamheden van de onderneming zijn beperkt tot commerciële transacties die niet door Duitse ondernemingen kunnen wor-

den verricht zonder dat aan de militaire behoeften van de krijgsmacht afbreuk wordt gedaan.

3. Indien de werkzaamheden van een onderneming transacties omvatten die niet in overeenstemming zijn met de voorwaarden vastgesteld in het tweede lid, worden de vrijstellingen en voorrechten bedoeld in het eerste lid toegekend onder voorwaarde dat een duidelijk juridisch of administratief onderscheid wordt gemaakt tussen de werkzaamheden die uitsluitend worden verricht ten behoeve van de krijgsmacht en die waarmede dat niet het geval is.

4. In overeenstemming met de Duitse autoriteiten en onder de voorwaarden omschreven in het tweede en derde lid kunnen aan andere niet-Duitse commerciële ondernemingen alle of enkele vrijstellingen en voorrechten bedoeld in het eerste lid worden toegekend.

5. a) Werknemers van ondernemingen aan wie ingevolge dit artikel vrijstellingen en voorrechten zijn toegekend, genieten, indien zij uitsluitend in dienst zijn bij zulke ondernemingen, dezelfde vrijstellingen en voorrechten als die welke zijn toegekend aan leden van een civiele dienst, tenzij zulke vrijstellingen en voorrechten door de staat van herkomst zijn beperkt.

b) Het onder a gestelde is niet van toepassing op:

- i) statenloze personen;
- ii) onderdanen van een staat die geen Partij is bij het Noord-atlantische Verdrag;
- iii) Duitsers;
- iv) personen die hun gewone verblijfplaats in het gebied van de Bondsrepubliek hebben.

6. Indien de autoriteiten van een krijgsmacht alle of enkele vrijstellingen en voorrechten die aan deze ondernemingen of aan hun werknemers ingevolge dit artikel zijn toegekend intrekken, stellen zij de Duitse autoriteiten hiervan in kennis.

Artikel 73

Technische deskundigen wier diensten nodig zijn voor een krijgsmacht en die op het gebied van de Bondsrepubliek uitsluitend die krijgsmacht dienen hetzij in een adviserende hoedanigheid in technische zaken hetzij ten behoeve van de oprichting, het gebruik of het onderhoud van uitrusting, worden beschouwd en behandeld als leden van een civiele dienst.

Deze bepaling is echter niet van toepassing op:

- a) statenloze personen;
- b) onderdanen van een staat die geen Partij is bij het Noord-atlantische Verdrag;
- c) Duitsers;

d) personen die hun gewone verblijfplaats op het gebied van de Bondsrepubliek hebben.

Artikel 74

1. De artikelen XII en XIII van het NAVO-Status Verdrag zijn eveneens van toepassing op de regelingen die met betrekking tot de douanerechten en belastingen in deze Overeenkomst getroffen zijn.

2. De autoriteiten van een krijgsmacht en van een civiele dienst nemen alle passende maatregelen om misbruiken te voorkomen, die zouden kunnen voortkomen uit de toekenning van voorrechten en vrijstellingen op het gebied van de douanerechten en belastingen.

Zij werken nauw met de Duitse autoriteiten samen bij de voorkoming van overtredingen van douane- en belastingvoorschriften.

3. De bijzonderheden van de toepassing van het eerste en tweede lid van dit artikel, met inbegrip van de ingevolge artikel XII, eerste lid van het NAVO-Status Verdrag in acht te nemen voorwaarden, worden vastgesteld bij administratieve overeenkomsten met de Duitse autoriteiten. Deze overeenkomsten houden met name rekening met de volgende punten:

a) De autoriteiten van een krijgsmacht en van een civiele dienst dragen er in overeenstemming met de Duitse autoriteiten zorg voor dat bepaalde goederen alleen in redelijke hoeveelheden ter beschikking worden gesteld van de leden van de krijgsmacht, van de civiele dienst of van gezinsleden.

b) De samenwerking tussen de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst en de Duitse autoriteiten omvat de uitwisseling van de terzake dienende inlichtingen betreffende de verkooporganisaties van de krijgsmacht en de organisaties en commerciële ondernemingen waarvan de krijgsmacht zich bedient en houden tevens in, voorzover noodzakelijk, de daarin uit te voeren in aanmerking komende inspecties.

4. De autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst delen — voorzover militaire noodzaak zich hiertegen niet verzet — aan de Duitse autoriteiten op hun verzoek de inlichtingen mede, die redelijkerwijze gevraagd kunnen worden en die noodzakelijk zijn om fiscale verplichtingen van personen of ondernemingen die onderworpen zijn aan belastingheffing op het gebied van de Bondsrepubliek, vast te stellen. De Duitse autoriteiten verzoeken de autoriteiten van een krijgsmacht of van een civiele dienst slechts om deze inlichtingen, indien zij de voor de vaststelling van het te heffen belastingbedrag noodzakelijke gegevens niet op andere wijze kunnen verkrijgen, bijvoorbeeld uit officiële verklaringen (Abwicklungsscheine) betreffende de levering van goederen en diensten ten aanzien waarvan belastingfaciliteiten gelden indien zulke verklaringen aan de Duitse belastingautoriteiten (Finanzbehörden) zijn verstrekt, of uit inlich-

tingen die aan deze autoriteiten door andere Duitse autoriteiten kunnen worden gegeven.

De Duitse autoriteiten nemen maatregelen om de openbaarmaking van de inlichtingen aan onbevoegde derden te voorkomen.

Artikel 75

1. a) Behalve in het geval dat de verdachte een Duitser is, is noch artikel 19 van deze Overeenkomst, noch artikel VII, eerste, tweede en derde lid, van het NAVO-Status Verdrag van toepassing op een voor de inwerkingtreding van deze Overeenkomst gepleegd strafbaar feit waarvan een lid van de krijgsmachten wordt beschuldigd, indien vóór dat tijdstip:

i) de strafprocedures met betrekking tot een zodanig strafbaar feit zijn aangevangen of beëindigd door een autoriteit van een krijgsmacht die rechtsmacht uitoefent, of

ii) de vervolging van het strafbaar feit is verjaard door verloop van een bepaalde termijn krachtens de wetgeving van de betrokken staat van herkomst.

b) Indien strafprocedures aanhangig zijn op de datum van de inwerkingtreding van deze Overeenkomst blijven de bepalingen van het Krijgsmachtenverdrag betreffende de uitoefening van rechtsmacht inzake door deze leden gepleegde strafbare feiten op deze procedures tot aan hun beëindiging van toepassing als ware het Krijgsmachtenverdrag nog van kracht, mits de Duitse autoriteiten binnen tien dagen na die datum mededeling van deze aanhangige zaken wordt gedaan.

2. Bij het bepalen van de strafmaat ten aanzien van een strafbaar feit gepleegd vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst houdt de Duitse rechtbank of autoriteit naar behoren rekening met de straf voorzien bij de wetgeving van de staat van herkomst waaraan de verdachte onderworpen was op het moment van het plegen van het strafbare feit, indien blijkt dat deze straf lichter is dan die welke is voorgeschreven bij de Duitse wetgeving.

Artikel 76

Verdedigingswerken waarvan de totstandkoming vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst met de Bondsrepubliek is overgenomen of met de uitvoering waarvan vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst is begonnen, worden volgens de plannen voltooid.

Artikel 77

De Permanente Commissie bedoeld in artikel 17, achtste lid, van het Krijgsmachtenverdrag zet in het belang van de gemeenschappelijke verdediging en de luchtveiligheid voorshands haar werkzaamheden op het gebied van de coördinatie van burger- en militaire luchtvaart voort. Wanneer de Duitse Commissie bedoeld in artikel

57, zevende lid van deze Overeenkomst, alsmede die organisaties die nodig mochten blijken te zijn om de doeltreffende coördinatie tussen de burgerluchtvaart en alle militaire luchtmachten in de Bondsrepubliek te verzekeren, door de Duitse autoriteiten zijn opgericht en in de mogelijkheid verkeren aan de eisen van de krijgsmachten op dit gebied te voldoen, wordt de Permanente Commissie opgeheven na voorafgaand behoorlijk overleg tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de betrokken krijgsmachten.

Artikel 78

1. De Gemengde Commissie ingesteld ingevolge artikel 44, achtste lid, van het Krijgsmachtenverdrag blijft het bevoegde lichaam om te beslissen of een ontslag uit veiligheidsoverwegingen gewettigd was, mits een verzoek overeenkomstig die bepaling door de Commissie vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst werd ontvangen.

2. De beslissingen van de Gemengde Commissie blijven ook na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst van kracht voor Duitse rechtbanken in arbeidszaken.

Artikel 79

1. De belastingfaciliteiten bedoeld in artikel 33, eerste lid en tweede lid, onder *a*, *c* en *d* van het Krijgsmachtenverdrag en in artikel 3 van de Overeenkomst inzake de belastingregeling geldend voor de krijgsmachten en hun leden, zoals die is gewijzigd bij Bijlage V van het Protocol tot beëindiging van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Parijs op 23 oktober 1954, blijven toegekend met betrekking tot leveranties en andere diensten die na de inwerkingtreding van deze Overeenkomst in Duitse markten zijn betaald uit het overschot van de bezettingskosten en de begroting van de Bondsrepubliek of uit het overschot uit de fondsen ter bestrijding van onderhoudskosten, waarover overeenstemming is bereikt voor het tijdvak tot 5 mei 1957.

2. Het eerste lid is eveneens van toepassing op leveranties en andere diensten waarvoor opdracht is verstrekt vóór de inwerkingtreding van deze Overeenkomst en waarvoor betaling is verricht in Duitse markten uit fondsen die door de Bondsrepubliek als wederzijdse verdedigingshulp vóór die datum aan de krijgsmacht ter beschikking zijn gesteld.

Artikel 80

De bepalingen van artikel XV van het NAVO-Status Verdrag zijn van toepassing op deze Overeenkomst, met dien verstande dat verwijzingen in dat artikel naar andere bepalingen van het NAVO-Status Verdrag worden geacht te zijn verwijzingen naar die bepalingen zoals die zijn aangevuld door deze Overeenkomst.

Artikel 81

1. Onder voorbehoud van het gestelde in het tweede lid blijft deze overeenkomst van kracht zolang, overeenkomstig de bepalingen van de Overeenkomst inzake de aanwezigheid van buitenlandse krijgsmachten in de Bondsrepubliek Duitsland van 23 oktober 1954 of een regeling die daarvoor eventueel in de plaats treedt, krijgsmachten in de Bondsrepubliek zijn gelegerd.

2. Deze Overeenkomst treedt buiten werking:

a) indien de Bondsrepubliek het NAVO-Status Verdrag opzegt, zodra die opzegging van kracht wordt overeenkomstig artikel XIX van dat Verdrag;

b) tussen de Bondsrepubliek en een staat van herkomst die het NAVO-Status Verdrag opzegt, zodra die opzegging van kracht wordt.

Artikel 82

Deze Overeenkomst wordt herzien:

a) wanneer de Overeenkomst inzake de aanwezigheid van buitenlandse krijgsmachten in de Bondsrepubliek Duitsland van 23 oktober 1954, overeenkomstig artikel 3, tweede lid, van die Overeenkomst, wordt herzien;

b) op verzoek van een van de Overeenkomstsluitende Partijen na verloop van een tijdvak van drie jaren, te rekenen van de datum van inwerkingtreding af;

c) i) ten aanzien van een of meer bepalingen, indien de bepalingen van het NAVO-Status Verdrag waarmee zij rechtstreeks verband houden worden herzien ingevolge artikel XVII van dat Verdrag;

ii) op elk moment op verzoek van een van de Overeenkomstsluitende Partijen ten aanzien van een of meer bepalingen indien de verdere toepassing daarvan naar de opvatting van de Partij die het verzoek indient, voor die Partij bijzonder bezwaarlijk zou zijn, of indien deze toepassing van die Partij redelijkerwijze niet zou kunnen worden verwacht; in deze gevallen worden niet later dan drie maanden na de indiening van het verzoek besprekingen geopend; indien na drie maanden van besprekingen geen overeenstemming is bereikt, kan elke Overeenkomstsluitende Partij zich wenden tot de Secretaris-Generaal van de Noordatlantische Verdragsorganisatie overeenkomstig de beslissing van de Noordatlantische Raad van 13 december 1956, met het verzoek zijn goede diensten te verlenen en een der in die beslissing genoemde procedures in te leiden; de Overeenkomstsluitende Partijen schenken de grootst mogelijke aandacht aan aanbevelingen die uit deze procedure voortvloeien;

iii) op elk moment op verzoek van een van de Overeenkomstsluitende Partijen ten aanzien van een of meer bepalingen van zuiver technische of administratieve aard.

Artikel 83

1. Deze Overeenkomst dient te worden bekrachtigd of goedgekeurd. De akten van bekrachtiging of goedkeuring worden door de ondertekenende Staten nedergelegd bij de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, die elk der ondertekenende Staten in kennis stelt van de datum van nederlegging.

2. Deze Overeenkomst treedt in werking dertig dagen na de datum waarop de Bondsrepubliek bij de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, overeenkomstig de voorwaarden neergelegd in de beslissing van de Noordatlantische Raad van 5 oktober 1955, haar akte van toetreding tot het NAVO-Status Verdrag heeft nedergelegd.

3. Deze Overeenkomst wordt nedergelegd in het archief van de Regering van de Verenigde Staten van Amerika, die aan iedere ondertekenende Staat gewaarmerkte afschriften daarvan zal toezenden.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekende vertegenwoordigers, daartoe behoorlijk gemachtigd, deze Overeenkomst hebben ondertekend.

GEDAAN te Bonn, de 3de augustus 1959, in de Duitse, Engelse en Franse taal, zijnde de drie teksten gelijkelijk authentiek.

Voor het Koninkrijk België:

(w.g.) BARON DE GRUBEN

Voor Canada:

(w.g.) ESCOTT REID

Voor de Bondsrepubliek Duitsland:

(w.g.) A. H. VAN SCHERPENBERG

Voor de Franse Republiek:

(w.g.) FRANÇOIS SEYDOUX

Voor het Koninkrijk der Nederlanden:

(w.g.) H. VAN VREDENBURCH

Voor de Verenigde Staten van Amerika:

(w.g.) DAVID BRUCE

Voor het Verenigd Koninkrijk van Groot-Britannië en Noord-Ierland:

(w.g.) CHRISTOPHER STEEL

Protocol van Ondertekening bij de Aanvullende Overeenkomst

Bij de ondertekening van de Overeenkomst tot aanvulling van het Verdrag tussen de staten die partij zijn bij het Noordatlantische Verdrag nopens de rechtspositie van hun krijgsmachten, met betrekking tot in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten (hierna te noemen de „Aanvullende Overeenkomst”), bevestigen de ondergetekende vertegenwoordigers van

Het Koninkrijk België,
Canada,
De Bondsrepubliek Duitsland,
De Franse Republiek,
Het Koninkrijk der Nederlanden,
De Verenigde Staten van Amerika
en

Het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland,

dat zij over de volgende protocollen en verklaringen overeenstemming hebben bereikt:

DEEL I

Gemeenschappelijke protocollen en verklaringen betreffende het NAVO-Status Verdrag

Ad artikel I, eerste lid, onder *a*

1. Met het oog op de definitie van „krijgsmacht” beschouwt de Bondsrepubliek het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst als mede van toepassing zijnde op krijgsmachten van een staat van herkomst, die zich tijdelijk op het gebied van de Bondsrepubliek bevinden in overeenstemming met artikel 1, derde lid van het Verdrag inzake het verblijf van vreemde krijgsmachten in de Bondsrepubliek Duitsland van 23 oktober 1954.

2. Militaire attachés van een staat van herkomst in de Bondsrepubliek, de leden van hun staven alsmede ander militair personeel die een diplomatieke of andere speciale status in de Bondsrepubliek genieten, worden niet geacht een „krijgsmacht” te vormen in de zin van het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst, of daarvan deel uit te maken.

3. De regeringen van de staten van herkomst zullen al het mogelijke doen om — behalve in geval van militaire noodzaak — personen die uitsluitend Duitser zijn niet als lid van een krijgsmacht in het gebied van de Bondsrepubliek te stationeren.

4. (a) De volgende financieel zelfstandige organisaties en diensten vormen een integrerend onderdeel van de Amerikaanse krijgsmacht:
- (i) European Exchange System (EES)
 - (ii) Air Forces Europe Exchange (AFEX)
 - (iii) USAREUR Class VI Agency
 - (iv) USAFE Class VI Agency
 - (v) European Motion Picture Service
 - (vi) USAFE Motion Picture Service
 - (vii) USAREUR Special Services Fund
 - (viii) USAREUR Special Services Reimbursable Fund
 - (ix) American Forces Network
 - (x) Dependent Education Group (met inbegrip van scholen voor gezinsleden)
 - (xi) Armed Forces Recreation Center Fund
 - (xii) Association of American Rod and Gun Clubs in Europe
 - (xiii) Stars and Stripes
 - (xiv) Andere financieel zelfstandige organisaties met inbegrip van erkende clubs en messes (authorized clubs and messes).
- (b) De onder (a) punt (xiv) bedoelde organisaties doen aanschaffingen die vrij van belastingen en rechten zijn door tussenkomst van de officieel aangewezen aanschaffingsdiensten van de krijgsmacht, in overeenstemming met de overeengekomen procedures.
- (c) De lijst van de onder (a) vermelde organisaties en diensten kan worden gewijzigd voorzover zulks noodzakelijk is in verband met organisatorische veranderingen.

5. Leden van de in Berlijn gestationeerde strijdkrachten van een staat van herkomst, hun civiele diensten en gezinsleden worden beschouwd en behandeld als leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst of als gezinsleden, wanneer zij zich als verlofganger op het gebied van de Bondsrepubliek bevinden.

Ad artikel V, eerste lid, tweede volzin

1. De autoriteiten van een staat van herkomst kunnen de leden van de krijgsmacht vergunning verlenen tot het dragen van burgerkleding in overeenstemming met de voorschriften van de staat van herkomst.

2. Het bepaalde in het eerste lid is mede van toepassing op Franse detachementen waarin individuele leden van de krijgsmacht (recruten

die zich bij hun onderdelen in de Bondsrepubliek gaan voegen of uit de dienst ontslagenen die naar huis terugkeren) worden ingedeeld, indien de Franse voorschriften dit personeel toestaan in burgerkleding de grens te overschrijden.

Ad artikel VII

1. De Bondsrepubliek beschouwt vergrijpen die worden gestraft langs de weg van een administratieve strafprocedure (Verwaltungsstrafverfahren), en vergrijpen waartegen slechts een geldboete is bedreigd (Ordnungswidrigkeiten), als volgens het recht van de staat van verblijf strafbare vergrijpen in de zin van artikel VII en van de daarmede rechtstreeks samenhangende bepalingen van de Aanvullende Overeenkomst.

2. (a) Met betrekking tot artikel VII, eerste lid, onder b, acht de Bondsrepubliek zich niet bevoegd te beslissen op verzoeken om uitlevering van leden van een krijgsmacht, van een civiele dienst of van gezinsleden.
- (b) De staten van herkomst geven geen gevolg aan verzoeken om uitlevering van Duitsers die zich op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevinden als leden van een krijgsmacht of als gezinsleden.

Ad artikel IX, zesde lid

De Bondsrepubliek is bereid verzoeken om aan gezinsleden faciliteiten op het gebied van reizen en reducties op vervoerkosten te verlenen zeer welwillend te onderzoeken. Dit onderzoek wordt slechts uitgevoerd binnen het raam van de geldende tarieven en indien vergelijkbare omstandigheden bestaan.

Ad artikel XIX

De Bondsregering erkent dat het ongewenst zou zijn de rechtspositie van de krijgsmachten ongeregeld te laten. Zij oefent derhalve het haar volgens artikel XIX toekomende recht tot opzegging slechts uit in verband met dringende redenen en niet dan na overleg met de regeringen van de staten van herkomst. Ingeval van opzegging is de Bondsregering bereid onverwijld onderhandelingen met de regeringen van de staten van herkomst te openen over de sluiting van passende vervangende overeenkomsten. Tot de sluiting van zodanige overeenkomsten zou zij de krijgsmachten een positie garanderen die geen afbreuk doet aan de bestendigheid van hun essentiële legeringsvereisten.

DEEL II

Gemeenschappelijke protocollen en verklaringen betreffende de
Aanvullende Overeenkomst

Ad artikel 1

Indien de Aanvullende Overeenkomst in werking mocht treden vóór het einde van de overgangperiode, bedoeld in artikel 1, tweede lid, en in artikel 3 van het op 27 oktober 1956 tussen de Franse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten verdrag ter regeling van de Saarkwestie, zijn de bepalingen van de Aanvullende Overeenkomst die betrekking hebben op aangelegenheden waartoe, ingevolge hoofdstuk II van het genoemde verdrag tussen de Franse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland, de Duitse bevoegdheid zich niet uitstrekt, in Saarland niet van toepassing vóór het einde van de bovengenoemde periode.

Ad artikel 2

De autoriteiten van de krijgsmachten beperken het aantal naaste bloedverwanten in de zin van artikel 2, tweede lid, onder *a*, die in het grondgebied van de Bondsrepubliek worden toegelaten, zoveel mogelijk.

Ad artikel 4

Bij de toepassing van artikel 4 onderhandelen de Duitse autoriteiten uitsluitend met de autoriteiten van die staat van herkomst die de betreffende rechten en verplichtingen uitoefent, onderscheidenlijk vervult.

Ad artikel 5

Artikel 5, eerste lid, onder *a*, is niet van toepassing op het binnenkomen in of verlaten van het grondgebied van de Bondsrepubliek.

Ad artikel 7

Bij de toepassing van de Duitse voorschriften inzake de dienstplicht wordt de tijd die iemand als lid van een krijgsmacht, van een civiele dienst of als gezinslid op het grondgebied van de Bondsrepubliek doorbrengt, buiten beschouwing gelaten.

Ad artikel 8

1. Uitwijzing kan slechts geschieden in overeenstemming met de bepalingen van de Duitse wetgeving inzake het toezicht van de politie op vreemdelingen (Ausländerpolizeirecht).
2. In hoeverre de bepalingen van de thans van kracht zijnde Duitse Politieverordening inzake vreemdelingen (Ausländerpolizeiverord-

nung) van 22 augustus 1938 inhoudsloos zijn geworden, wordt hieronder aangegeven:

(a) De volgende in de tekst van de verordening voorkomende uitdrukkingen worden als volgt vervangen:

- (i) „Rijksgebied” door „Bondsgebied”;
- (ii) „Rijk” door „Bond”;
- (iii) „Rijksgrens” door „Bongsgrens”;
- (iv) „Districtspolitiebestuur” (Kreispolizeiverwaltung) door de overeenkomstig het recht van een Land ingestelde „Stads- of Districtsbesturen” (Stadt-, Kreisverwaltungen) voorzover zij de functies van het Districtspolitiebestuur hebben overgenomen;
- (v) „Rijksmark” door „Duitse Mark”;
- (vi) „Rijksminister van Binnenlandse Zaken” door „Bondsminister van Binnenlandse Zaken”.

(b) ad artikel 5, eerste lid, onder (a):

De uitdrukking „volksgemeenschap” (Volksgemeinschaft) wordt geacht te zijn geschrapt krachtens artikel II van de Wet nr. 1 van de Controleraad, dat als volgt luidt:

„Geen wettelijke Duitse maatregelen, ongeacht hoe of wanneer zij tot stand zijn gekomen, worden door een rechterlijke of bestuurlijke instantie toegepast, indien deze toepassing onrecht of een ongelijke behandeling tot gevolg zou hebben, hetzij

- (a) door een persoon op grond van zijn betrekkingen met de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiders Partij, haar afdelingen, met deze partij verbonden verenigingen of met door deze partij gecontroleerde organisaties te bevoordelen, hetzij
- (b) door een persoon wegens zijn ras, nationaliteit, religieuze overtuiging of oppositie tegen de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiders Partij of haar leerstellingen te benadelen.”

(c) Ad artikel 5, eerste lid, onder (c):

De wettelijke gronden om castratie te doen uitvoeren (artikel 42a, ten 5° en artikel 42k van het Wetboek van Strafrecht) zijn vervallen krachtens artikel I van de Wet nr. 11 van de Controleraad. Bovendien is castratie niet geoorloofd krachtens het gestelde in artikel 2, tweede lid, eerste volzin, van de Grondwet, die als volgt luidt: „Een ieder heeft recht op het leven en op lichamelijke onschendbaarheid.”

- (d) Ad artikel 5, eerste lid, onder (g):

De uitdrukking „ras” (Rassezugehörigkeit) wordt geacht te zijn vervallen krachtens artikel II van de Wet nr. 1 van de Controleraad (vide onder (b)) en krachtens het gestelde in artikel 3, derde lid, van de Grondwet, dat als volgt luidt:

„Niemand mag nadeel ondervinden van of bevoorrecht worden door zijn geslacht, afstamming, ras, taal, vaderland en herkomst, geloof of godsdienstige of politieke opvattingen.”

- (e) Ad artikel 5, eerste lid, onder (h):

De uitdrukking „zigeuner” wordt geacht te zijn vervallen krachtens artikel II van de Wet nr. 1 van de Controleraad (vide onder (b)) en krachtens artikel 3, derde lid, van de Grondwet (vide onder (d)).

- (f) Ad artikel 7, eerste lid, onder (c):

Ingevolge artikel 16, tweede lid, tweede volzin, van de Grondwet genieten personen die om politieke redenen worden vervolgd, het recht van asiel. Dit recht wordt niet aangetast door artikel 7, eerste lid van de Duitse Politieverordening inzake vreemdelingen. Hetzelfde is van toepassing op buitenlandse vluchtelingen in de zin van de Overeenkomst inzake de rechtspositie van vluchtelingen van 28 juli 1951 (Bundesgesetzblatt 1953, deel II, blz. 559).

- (g) Ad artikel 7, vierde lid en vijfde lid, tweede volzin:

Zowel Duitsers als vreemdelingen kunnen slechts gevangen gehouden worden met inachtneming van de volgende bepalingen van artikel 104, tweede en vierde lid, van de Grondwet:

„2. Over de toelaatbaarheid of het voortdueren van een vrijheidsberoving kan alleen de rechter beslissen. Indien een vrijheidsberoving niet rust op een bevel van een rechter, moet onverwijld een rechterlijke beslissing worden verkregen. De politie kan niemand op eigen gezag langer dan tot het einde van de dag na die van de arrestatie bij zich in arrest houden. Bijzonderheden worden bij de wet geregeld.

4. Een bloedverwant of een vertrouwensman van de gearresteerde persoon moet onverwijld in kennis gesteld worden van elke rechterlijke beslissing inzake vrijheidsberoving of verlenging daarvan”.

- (h) Ad artikel 7, vijfde lid:
Het gestelde onder (f) en (g) is van toepassing.
- (i) Ad artikel 9, tweede en vierde lid:
Arrestatie voorafgaand aan uitwijzing is eveneens slechts toegestaan in overeenstemming met artikel 104, tweede en vierde lid, van de Grondwet (vide onder (g)).
- (j) Ad artikel 11, eerste lid, laatste volzin, tweede lid, laatste volzin, en vijfde en zesde lid:
Deze bepalingen worden geacht te zijn vervallen of niet meer van toepassing te zijn krachtens het gestelde in artikel 19, vierde lid, van de Grondwet dat als volgt luidt: „Ieder wiens recht door het openbare gezag wordt geschonden, heeft het recht van beroep op de rechter. Indien geen andere rechter bevoegd is, kan beroep op de gewone rechter worden gedaan”.
Dezelfde bepalingen zijn vervat in de wetten van de Länder inzake administratieve rechtspraak (bijvoorbeeld voor de Länder behorende tot de voormalige Britse bezettingszone — Verordening nr. 165 van het Britse Militair Gezag inzake Rechtsmacht van Administratieve Rechtbanken in de Britse zone — Verordnungsblatt, British Zone 1948, blz. 263).
- (k) Ad artikel 11, vierde lid:
De werking van deze bepaling is beperkt voorzover — ingevolge artikel 19, vierde lid van de Grondwet (vide onder (j)) — het beroep kan worden gedaan op de Administratieve Rechtbank tegen weigering van de opschortende werking van een klacht.
- (l) Ad artikel 14:
De bepaling is inhoudsloos door het verstrijken van de tijd.
- (m) Ad artikel 15, eerste lid:
In verband met deze bepaling dient rekening te worden gehouden met het gestelde in artikel 116, eerste lid, van de Grondwet, dat als volgt luidt:
„Tenzij anders bij de wet wordt bepaald, is een Duitser in de zin van de Grondwet een ieder die de Duitse nationaliteit bezit, of die is toegelaten in het gebied van het Duitse Rijk, zoals dat bestond op 31 december 1937, als vluchteling of verdrevene van Duitse herkomst (Volkszuehörigkeit) of als de echtgenoot of afstammeling van een zodanige persoon”.

(n) Ad artikel 17, tweede lid:

De machtiging om verordeningen met kracht van wet of van algemene administratieve voorschriften uit te vaardigen is krachtens artikel 129, derde lid, van de Grondwet niet meer van kracht.

3. De bepalingen van de Duitse wetgeving betreffende uitwijzing en in het bijzonder artikel 5, eerste lid, van de Politieverordening inzake vreemdelingen is slechts van toepassing indien de daar vermelde gronden voor uitwijzing niet onverenigbaar zijn met de bepalingen van het NAVO-Status Verdrag en van de Aanvullende Overeenkomst.

Ad artikel 12

De uitdrukking „Duitse wetgeving inzake noodweer (Notwehr)” in artikel 12, tweede lid, wordt uitgelegd overeenkomstig de volgende Duitse interpretatie van artikel 53 van het Duitse Wetboek van Strafrecht:

(a) Artikel 53 van het Duitse Wetboek van Strafrecht luidt als volgt:

„Niet strafbaar is hij die een feit begaat dat door noodweer geboden wordt”.

Noodweer is die verdediging die noodzakelijk is om een onmiddellijk dreigende wederrechtelijke aanranding van zichzelf of een ander af te wenden.

Noodweererces is niet strafbaar indien de dader de grenzen van verdediging heeft overschreden als gevolg van een hevige gemoedsbeweging, vrees of schrik.

(b) Bij de interpretatie van artikel 53 van het Duitse Wetboek van Strafrecht heeft de jurisprudentie sinds lang enige vaste beginselen ontwikkeld, die als volgt kunnen worden samengevat:

(i) Onder „aanranding” wordt begrepen iedere handeling die gericht is op schending van eens anders rechtsgoederen.

(ii) De aard van de rechtsgoederen die door de aanranding worden bedreigd doet niet ter zake.

Een aanranding kan niet slechts gericht zijn tegen lijf of leven doch ook tegen alle wettelijk beschermde belangen, zoals vrijheid, eerbaarheid, eer, eigendom, bezit of jachtrechten.

(iii) De te verdedigen beschermde belangen behoeven niet toe te behoren aan de verdediger ervan; zij kunnen ook toebehoren aan een ander. In het laatstbedoelde geval spreekt men van hulp in geval van nood (Nothilfe).

- (iv) Iedere aanranding die de aangerande niet gehouden is te dulden, wordt beschouwd als een wederrechtelijke aanranding. Mitsdien is noodweer niet alleen geoorloofd tegenover een dader aan wie schuld kan worden verweten, doch ook tegen een ontoerekeningsvatbare, een geesteszieke, een kind of iemand die handelt in onvermijdbare dwaling.
- (v) Een aanranding wordt beschouwd als een dreigende aanranding indien zij onmiddellijk dreigende is of aan de gang is of voortduurt; een toekomstige of beëindigde aanranding wordt niet beschouwd als een dreigende aanranding. Of een aanranding al dan niet dreigend is, wordt bepaald door de objectieve feiten en niet door het subjectieve oordeel van de persoon die in noodweer handelt.
- (vi) Een aanranding wordt geacht voort te duren en is derhalve dreigende totdat het gevaar dat daaruit voortvloeit ten aanzien van de bedreigde wettelijk beschermde belangen, hetzij volledig voorbij is hetzij — omgekeerd — totdat de aanranding heeft geresulteerd in een onherstelbaar verlies van een zodanig belang. Bijvoorbeeld, indien een dief vlucht met een gestolen voorwerp of een stroper met het gestroopte wild, is noodweer geoorloofd gedurende de onmiddellijke achtervolging en zolang het voorwerp in kwestie, uit het oogpunt van de dader, niet in veiligheid is gebracht.
- (vii) Noodweer moet noodzakelijk zijn om een aanranding af te wenden. Deze noodzakelijkheid wordt van geval tot geval vastgesteld door toepassing van objectieve maatstaven. In beginsel wordt de mate van geoorloofde noodweer bepaald door de ernst en de hardnekkigheid van de aanranding en door de middelen die de aangerande persoon voor zijn verdediging ter beschikking staan.
- (viii) Een wettelijk beschermd belang van de aanrander wordt geacht zonder noodzaak te zijn aangetast, indien de door de aanranding bedreigde persoon in staat is de aanranding te ontwijken zonder van zijn eigen belangen afstand te doen.
- (ix) In het algemeen is het niet noodzakelijk dat de waarde van de wettelijk beschermde belangen van de aangerande persoon worden afgewogen tegen het verlies dat de aanrander zou kunnen lijden (beginsel van evenredigheid). Dit beginsel is echter onder-

worpen aan beperkingen. Het doden van een dief is niet een vereiste (noodzakelijke) daad van verdediging indien de voorwerpen die de aangerande persoon dreigt te verliezen slechts van geringe waarde zijn (over dit beginsel bestaat verschil van mening).

- (x) Het is voldoende dat de noodweer wordt vereist om een aanranding van de eigen of eens anders persoon af te wenden. Het is niet noodzakelijk dat de aanranding is gericht tegen een bloedverwant in de zin van artikel 52, tweede lid van het Duitse Wetboek van Strafrecht.
- (xi) Slechts voorzover een verdedigingshandeling is gericht tegen de aanrander, wordt een verdedigingshandeling beschouwd als noodweer ter afwering van een wederrechtelijke aanranding. Handelingen die rechtsgoederen van derden die er niet bij betrokken zijn schenden worden niet door noodweer als zodanig gedekt. Onder bepaalde omstandigheden kunnen de daders van zodanige handelingen ongestraft blijven op grond van overmacht (Notstand).

Ad artikel 19

1. Het verzoek om afstand van het recht van de Bondsrepubliek om bij voorrang rechtsmacht in strafzaken uit te oefenen, bedoeld in artikel 19, eerste lid, wordt door die staten van herkomst die reeds besloten hebben gebruik te maken van de afstand van dat voorrangrecht, gedaan bij het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst. De Bondsrepubliek doet ten gunste van die staten afstand van haar voorrangrecht bij het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst. Indien een staat van herkomst na het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst besluit gebruik te maken van de afstand van het voorrangrecht, verzoekt die staat hierom eerst nadat met de Bondsregering overeenstemming is bereikt omtrent de noodzakelijke overgangsregelingen.

2. (a) Onder voorbehoud van een zorgvuldig onderzoek naar elk afzonderlijk geval en naar de resultaten van een zodanig onderzoek, kunnen essentiële belangen van de Duitse rechtspleging, in de zin van artikel 19, derde lid, de uitoefening van rechtsmacht door de Duitse autoriteiten in het bijzonder in de volgende gevallen noodzakelijk maken:

- (i) delicten, waarvan in eerste en laatste aanleg wordt kennisgenomen door het Bondsgerechtshof (Bundesgerichtshof), of delicten die door de Procureur-Generaal (Generalbundesanwalt) bij het Bondsgerechtshof vervolgd kunnen worden;

- (ii) delicten die de dood van een mens veroorzaken, diefstal met geweldpleging of bedreiging, verkrachting, voorzover niet gepleegd tegen een lid van een krijgsmacht, van een civiele dienst of een gezinslid;
 - (iii) poging tot zodanige delicten of deelneming daaraan.
- (b) De betrokken autoriteiten werken met betrekking tot de onder (a) genoemde delicten zeer nauw samen van de aanvang van het voorbereidende onderzoek af, teneinde de in artikel VII, zesde lid, van het NAVO-Status Verdrag bedoelde wederzijdse hulp te verlenen.

Ad artikel 22.

De staten van herkomst behouden het recht de gearresteerde, hetzij in een eigen inrichting voor de bewaring van arrestanten, hetzij bij haar krijgsmacht in bewaring te houden. Teneinde een soepele vervulling van hun verplichtingen ingevolge artikel 22, derde lid, tweede volzin, te verzekeren, houden de autoriteiten van de staten van herkomst de gearresteerde voorzover mogelijk in bewaring in de nabijheid van de standplaats van de Duitse autoriteit die de zaak behandelt, zonder dat echter de verplichting bestaat de gearresteerde buiten het eigen gebied van de krijgsmacht onder te brengen.

Ad artikel 26, eerste lid, onder (b)

De uitdrukking „militaire noodzaak” kan ook worden toegepast op gevallen waarin het delict werd gepleegd door een persoon die zich in verband met oefeningen of manoeuvres tijdelijk op het grondgebied van de Bondsrepubliek ophield.

Ad artikel 31.

1. De artikelen 17 tot en met 24 van het Haagse Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering van 17 juli 1905 worden in de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de Franse Republiek beschouwd als een overeenkomst in de zin van artikel 31, tot het tijdstip waarop het Haagse Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering van 1 maart 1954 in werking treedt.

2. Met betrekking tot de aansprakelijkheid voor fouten begaan door ambtenaren in functie, geldt zowel tussen de Bondsrepubliek en de Franse Republiek als tussen de Bondsrepubliek en het Koninkrijk België het volgende:

De aansprakelijkheid van de staat (Bund of Land) of van een publiekrechtelijk lichaam voor schade geleden door een lid van Belgische of Franse krijgsmacht, van hun civiele diensten of door hun gezinsleden als gevolg van fouten, door personen die in de Bondsrepubliek in Duitse openbare dienst zijn als zodanig begaan, wordt beheerst door de voor Duitse onderdanen (Inländer) geldende voorschriften.

Ad artikel 41

1. Artikel 41 is niet van toepassing op aanspraken wegens schade die voortvloeit uit contracten of daaraan verwante rechtsverhoudingen.

2. (a) (i) Ingeval van schade aan openbare wegen en van schade aan eigendommen van de Bondsrepubliek — met uitzondering van schade aan eigendommen van de Duitse Bondsspoorwegen en van de Duitse Bondsposterijen — die veroorzaakt is door manoeuvres en andere oefeningen, en waarvoor schadevergoeding zou moeten worden betaald ingevolge artikel 41, kan de krijgsmacht, in plaats van schadevergoeding te betalen, zelf die schade herstellen.

(ii) Indien een krijgsmacht schade aan openbare wegen zelf wenst te herstellen, raadpleegt zij de bevoegde Duitse autoriteiten en ziet zij af van haar voornemen zelf het herstel uit te voeren, indien deze autoriteiten daartegen bezwaar maken op grond van gewichtige redenen van wegebouwtechnische aard of verband houdende met de uitoefening van het politietoezicht op het verkeer. In deze gevallen en in de andere gevallen van schade, genoemd onder (i), is het niet noodzakelijk in individuele gevallen de Duitse autoriteiten te raadplegen, indien vooraf een algemene gedragslijn is vastgesteld ten aanzien van het uitvoeren van herstellingen door de krijgsmacht.

(b) Het staat de krijgsmacht vrij in andere dan de onder (a) genoemde gevallen de schade zelf te herstellen, in overleg met de benadeelde.

(c) In de onder (a) en (b) bedoelde gevallen staat het de benadeelde vrij hem eventueel toekomstige aanspraken op schadeloosstelling geldend te maken, indien hij van mening is dat de schade niet volledig of niet behoorlijk is hersteld.

3. Teneinde een snelle afwikkeling van schadeloosstellingsprocedures mogelijk te maken verdient het aanbeveling een redelijke termijn vast te stellen, binnen welke aanspraken op schadeloosstelling op de voet van artikel VIII van het NAVO-Status Verdrag, in verband met artikel 41, moeten worden geldend gemaakt. Te dien einde treft de Bondsrepubliek passende wettelijke voorzieningen.

4. De afstand van aanspraken door de Bondsrepubliek, bedoeld in artikel 41, derde lid, onder (a), is niet van toepassing op schade, voortvloeiende uit niet-nakoming van de aanvaarde verantwoordelijkheid voor herstel en onderhoud. Voorzover de betreffende overeenkomsten (Überlassungsvereinbarungen) geen voorzieningen voor de afwikkeling van zodanige schade behelzen, wordt de procedure ter afwikkeling daarvan neergelegd in administratieve overeenkomsten.

5. Voorzover eigendommen van rechtspersonen waarvan de aandelen zich in handen van de Bond (Bund) bevinden, kosteloos aan een krijgsmacht of een civiele dienst ter beschikking zijn gesteld om uitsluitend door die krijgsmacht of civiele dienst te worden gebruikt, vrijwaart de Bondsrepubliek de staat van herkomst tegen aanspraken op grond van schade aan die eigendommen in dezelfde mate als de Bondsrepubliek overeenkomstig artikel 41, derde lid, onder (a), afstand heeft gedaan van haar aanspraken op vergoeding van schade aan haar eigendommen.

6. (a) Indien in de gevallen, bedoeld in artikel 41, derde lid, onder (a), laatste volzin, en vijfde lid, laatste volzin, tussen de bevoegde Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht verschil van mening bestaat ten aanzien van de vraag of de schade al dan niet opzettelijk of door grove nalatigheid is veroorzaakt, treden de autoriteiten van beide partijen in onderhandeling.

(b) Blijft er verschil van mening bestaan, dat niet kan worden opgelost door verdere onderhandelingen tussen de partijen op hoger niveau, dan wordt de beslissing genomen door de arbiter, bedoeld in artikel VIII, tweede lid, onder (a), van het NAVO-Status Verdrag.

7. Met betrekking tot eigendommen van een Land, die aan een krijgsmacht voor gebruik ter beschikking zijn gesteld (artikel 41, vierde lid), stellen de autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse autoriteiten gemeenschappelijk vast in welke toestand die eigendommen zich bevinden op het tijdstip van inwerkingtreding van de Aanvullende Overeenkomst. Een zodanige vaststelling vindt eveneens plaats op het tijdstip waarop de betreffende eigendommen worden vrijgegeven. Eventuele vorderingen terzake van schade of verlies worden afgewikkeld op basis van de toestand waarin de eigendommen zich op genoemde tijdstippen bevonden.

8. Het Amerikaanse Rode Kruis en de Universiteit van Maryland worden niet beschouwd of behandeld als integrerende onderdelen van de krijgsmacht in de zin van artikel 41, zevende lid, en zijn met betrekking tot de afwikkeling van vorderingen terzake van schade niet onttrokken aan de Duitse rechtsmacht.

9. De administratieve overeenkomsten, bedoeld in artikel 41, derdiende lid, kunnen ook regelingen behelzen die afwijken van de procedure-regelingen, vervat in artikel VIII van het NAVO-Status Verdrag.

Ad artikel 47

In de administratieve overeenkomsten, bedoeld in artikel 47, vijfde lid onder (g), wordt de volgende clause opgenomen:

„Teneinde de Duitse autoriteiten in staat te stellen de Duitse begrotingsvoorschriften na te leven, wordt in de schriftelijke toe-

stemming, bedoeld in artikel 47, vijfde lid onder (c) van de Aanvullende Overeenkomst, de officiële verklaring opgenomen, dat de vereiste middelen op de begroting beschikbaar zijn."

Ad artikel 48

1. (a) Indien ter uitvoering van artikel 48, eerste lid onder (c), derde volzin, gebruikscontracten (Nutzungsverträge), duldingscontracten (Duldungsverträge) of dergelijke contracten gesloten worden, sluiten de Duitse autoriteiten overeenkomsten inzake de omvang van de te betalen schade-loosstelling, in overleg met de autoriteiten van de krijgsmacht of de civiele dienst, behalve in zoverre die schade-loosstelling door de Bondsrepubliek moet worden gedragen ingevolge artikel 63, vijfde lid, onder (a). Hetzelfde geldt, ingeval op grond van de wet inzake de verwerving van terreinen een onroerend goed wordt gevorderd, ten aanzien van overeenkomsten inzake de omvang van een schadeloosstelling voor voorlopige inbezitneming (Besitz-einweisungsentschädigung) of een andersoortige schade-loosstelling. Artikel 63 is onverminderd van kracht.
 - (b) De onder (a) bedoelde procedure is van overeenkomstige toepassing, indien in het kader van de wet beperking grondeigendom of de Luchtverkeerswet gebruikscontracten, duldingscontracten of dergelijke contracten worden gesloten in het belang van een krijgsmacht, of indien overeenkomsten worden gesloten inzake de omvang van schadeloosstellingen terzake van beperkingen in de eigendom van onroerende goederen (Schutzbereichentschädigungen).
2. Met betrekking tot artikel 48, tweede lid, en onverminderd de regelingen neergelegd in het vijfde lid, onder (a) en (b), van dat artikel, treden de autoriteiten van een staat van herkomst in bijzondere gevallen, op verzoek van de Bondsregering, in onderhandeling over de teruggave of omruiling van onroerende goederen die zich reeds op 5 mei 1955, te 12.00 uur, in het bezit van een krijgsmacht of een civiele dienst bevonden, teneinde rekening te houden met essentiële Duitse civiele belangen en met name met de eisen van ruimtelijke ordening en stedenbouw (Raumordnung und Städtebau), natuurbescherming en met de belangen van landbouw en economie. De autoriteiten van de staat van herkomst nemen verzoeken van de Bondsregering hierbij in welwillende overweging.
 3. Met betrekking tot artikel 48, tweede lid en vijfde lid onder (c), geldt het volgende: Ter vermijding van moeilijkheden in gevallen waarin met betrekking tot onroerende goederen die aan een krijgsmacht of civiele dienst voor gebruik ter beschikking zijn gesteld,

de rechtsverhouding met de eigenaar of andere rechthebbende eindigt, en om de Bondsrepubliek de vervulling van haar verplichting neergelegd in artikel 48, tweede lid eerste volzin, te vergemakkelijken, onderhouden de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht een voortdurend en nauw contact met elkander. De autoriteiten van de krijgsmacht lichten de Duitse autoriteiten zo vroegtijdig mogelijk in, indien in een zodanig geval de behoefte aan onroerende goederen ook na de datum waarop de rechtsverhouding eindigt, voortduurt. Teneinde de autoriteiten van de krijgsmacht in staat te stellen zich in die zin uit te spreken, stellen de Duitse autoriteiten de autoriteiten van de krijgsmacht zo vroegtijdig mogelijk en voorzover noodzakelijk er van op de hoogte, dat de rechtsverhouding met de eigenaar of andere rechthebbende eindigt onder mededeling van het tijdstip waarop dit zal geschieden; dit geldt in het bijzonder in gevallen waarin de rechtsverhouding eindigt om een andere reden dan door de afloop van een huur- of pachtcontract.

4. Als bijzonderheden in de zin van artikel 48, derde lid, onder (a), eerste volzin, met betrekking tot het gebruik van een onroerend goed worden met name aangemerkt de duur van de beschikbaarheid, de wijze van gebruik, de aansprakelijkheid voor herstellingen, onderhoud en maatregelen met het oog op de verkeersveiligheid, alsmede alle eventueel in het kader van het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst noodzakelijke financiële regelingen.

5. (a) In de op de voet van artikel 48, derde lid onder (b), te sluiten overeenkomsten hebben de gegevens inzake de inventaris van de rechten in eigendom aan de Bond of een Land toebehorende (rechtlich im Eigentum des Bundes oder eines Landes stehende) onroerende goederen — met uitzondering van onroerende goederen van de Duitse Bondsspoorwegen en de Duitse Bondsposterijen — slechts betrekking op voorwerpen voor de verwijdering waarvan op grond van artikel 50 toestemming van, of voorafgaande kennisgeving aan, de Duitse autoriteiten vereist is. De staat van onderhoud, waarin het onroerend goed verkeert, wordt op verzoek van de autoriteiten van de betrokken krijgsmacht uitgedrukt in algemene termen, zoals „goed”, „middelmatic” of „slecht”.

(b) Technische bijzonderheden en bijzonderheden inzake de procedure worden, voorzover noodzakelijk, nader geregeld bij administratieve overeenkomst.

6. De op grond van artikel 48, vierde lid, bestaande verplichting tot het uitvoeren van herstel- en onderhoudswerkzaamheden omvat niet de herbouw van een gebouw dat geheel of grotendeels is verwoest als gevolg van een geval van overmacht.

7. De onderhandelingen die ingevolge artikel 48, vijfde lid, onder (a), tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten worden gevoerd over de vraag of een onroerend goed dat door de Bondsrepubliek ter vervanging is aangeboden voldoet aan de vereisten van de krijgsmacht of de civiele dienst, strekken zich, voorzover noodzakelijk, uit tot financiële vraagstukken die in dit verband rijzen.

Ad artikel 50

1. Artikel 50 mag in geen geval zo worden uitgelegd, dat het toegestaan is goederen die geen eigendom van de Bond zijn en behoren tot de inrichting en de inboedel van een onroerend goed, zonder toestemming van de eigenaar van het ene onroerende goed over te brengen naar het andere.

2. Indien de bouwtechnische gegevens niet meer ter beschikking staan, stellen de autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse autoriteiten volgens de criteria die op gelijksoortige gebouwen toepasselijk zijn, gemeenschappelijk vast welke voorwerpen vallen onder het bepaalde in artikel 50, onder (a).

Ad artikel 51

1. Indien het oneconomisch is een voorwerp naar het grondgebied van de Bondsrepubliek terug te brengen, bijvoorbeeld indien de transportkosten de waarde van het voorwerp te boven gaan, geven de Duitse autoriteiten toestemming tot verkoop van dat voorwerp in het buitenland.

2. De overbrenging van roerende goederen, die zijn aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, van de begroting van de Bondsrepubliek of van middelen ter bestrijding van onderhoudskosten, van het grondgebied van de Bondsrepubliek naar Berlijn (West) voor het gebruik door de aldaar gelegerde strijdkrachten van de staat van herkomst, wordt niet beschouwd als verwijdering uit de Bondsrepubliek in de zin van artikel 51. Op naar Berlijn (West) overgebrachte roerende goederen zijn de bepalingen van het eerste en het tweede lid van dat artikel van toepassing. Op verdere overbrenging naar een andere plaats van bestemming dan het grondgebied van de Bondsrepubliek zijn de bepalingen van het derde en het vierde lid van dat artikel van toepassing.

3. Ongeacht de bijzondere status van Saarland op het gebied van douane, belastingen en vreemde valuta, gedurende de overgangsperiode, bedoeld in artikel 1, tweede lid en artikel 3 van het Verdrag tussen de Franse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland tot regeling van de Saarkwestie, van 27 oktober 1956, is artikel 51 van toepassing op roerende goederen die zijn aangeschaft ten laste van de middelen ter bestrijding van de bezettingskosten, van de begroting van de Bondsrepubliek of van middelen ter bestrijding van onder-

houdskosten en die zich in Saarland bevinden, evenals op de overbrenging van die goederen van Saarland naar plaatsen buiten de Bondsrepubliek. Artikel 51 is tot het einde van de bovengenoemde overgangperiode van overeenkomstige toepassing op de overbrenging van zodanige goederen van andere delen van de Bondsrepubliek naar Saarland.

4. De woorden „noodzakelijk in verband met de vervulling van de verdedigingstaak van de Noordatlantische Verdragsorganisatie”, die voorkomen in artikel 51, derde lid, mogen niet zo worden uitgelegd, dat een speciale richtlijn van de NAVO vereist is.

5. Contracten inzake het gebruik van spoorwagens, gesloten krachtens artikel 57, tweede lid, van de Aanvullende Overeenkomst, blijven, tenzij anders wordt overeengekomen, van kracht zelfs indien die wagens op grond van artikel 51, derde lid, uit het grondgebied van de Bondsrepubliek verwijderd worden.

6. De overeenkomsten bedoeld in artikel 51, vierde lid, worden gesloten in de geest van de wederzijdse hulp bedoeld in artikel 3 van het Noordatlantische Verdrag.

Ad artikel 52

Bij het bereiken van overeenstemming over de restwaarde gaan de Duitse autoriteiten uit van het militaire of economische nut, dat de achtergelaten inrichtingen, uitrustingsstukken of voorraden voor zichzelf hebben, of van de eventuele netto-opbrengst van de verkoop.

Ad artikel 53

1. Tenzij anders is bepaald, is een krijgsmacht niet gerechtigd onroerende goederen die haar voor gebruik ter beschikking zijn gesteld, te exploiteren ter verkrijging van economisch voordeel.

2. De exploitatie door de rechthebbende wordt slechts beperkt voorzover zulks noodzakelijk is om het doel, vermeld in artikel 53, eerste lid, eerste volzin, te verwerkelijken.

3. De uitdrukking „gebieden waarin de rechten van de grondeigenaar kunnen worden beperkt (Schutzbereich)” wordt overeenkomstig de Duitse wetgeving geïnterpreteerd. Met de uitdrukking „passende maatregelen” in de zin van artikel 53, zesde lid, worden alleen bedoeld die maatregelen die door de Duitse autoriteiten in het kader van hun wettelijke bevoegdheid kunnen worden getroffen.

4. Indien de Duitse wetgeving ter uitvoering van artikel 53 onvoldoende blijkt te zijn om te verzekeren, dat de verdedigingsverplichtingen van een krijgsmacht op bevredigende wijze kunnen worden vervuld, bespreken de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht de wenselijkheid of de noodzakelijkheid om een wijziging van die wetgeving te bevorderen.

5. De samenwerking tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten met betrekking tot het beheer van goederen

die door de Bondsrepubliek aan de krijgsmacht voor gebruik ter beschikking zijn of worden gesteld, strekken zich met name uit tot de volgende gebieden:

- (a) vaststelling van de grenzen van terreinen, de opstelling van situatieschetsen en kadastrale bewijsstukken van percelen land (Grundstücke);
- (b) de opstelling van lijsten vermeldende de goederen, inventarisatie, taxatie van de goederen;
- (c) de openbare orde en veiligheid, met inbegrip van brandbeveiliging, voorkoming van ongevallen en veiligheidsmaatregelen zoals die betreffende schietbanen, munitieopslagplaatsen, brandstoffendepôts en gevaarlijke inrichtingen;
- (d) gezondheidszorg (overeenkomstig artikel 54);
- (e) arbeidsinspectie (Gewerbeaufsicht);
- (f) water-, gas- en elektriciteitsvoorziening, drainering en de afvoer van afvalwater;
- (g) eigendomsbeperking, burennrecht, ruimtelijke ordening, bescherming van monumenten en natuurreservaten;
- (h) instandhouding van terreinen en gebouwen;
- (i) openbare nutsbedrijven en inrichtingen voor de levering van verwarming, indien deze bedrijven of inrichtingen niet slechts ten dienste staan van de krijgsmacht maar ook van Duitse diensten of de burgerbevolking;
- (k) gebruik van terreinen en gebouwen door de burgerbevolking of de Duitse autoriteiten voor industriële, landbouwkundige of huisvestingsdoeleinden;
- (l) exploitatie van bossen, de jacht en visserij;
- (m) exploitatie van bodemschatten;
- (n) verkeersveiligheid, evenals onderhoud en reiniging van voor het openbare verkeer openstaande wegen;
- (o) exploitatie en onderhoud van spoorwegverbindingen;
- (p) verreberichtgeving.

6. Bij de samenwerking tussen de autoriteiten van een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten wordt als volgt gehandeld:

- (a) De autoriteiten van de krijgsmacht en de Duitse autoriteiten wijzen vertegenwoordigers aan voor een of meer onroerende goederen. De vertegenwoordigers van de krijgsmacht en de Duitse vertegenwoordigers werken samen om te verzekeren dat naar behoren rekening wordt gehouden met de belangen van de krijgsmacht en de Duitse belangen. Zij komen de eventueel noodzakelijke maatregelen ter verwezenlijking van de samenwerking overeen.

- (b) De militaire commandant die voor het onroerend goed verantwoordelijk is, of een andere bevoegde autoriteit van de krijgsmacht, verleent aan de Duitse vertegenwoordigers en de door hen aangewezen deskundigen alle bijstand die redelijkerwijs noodzakelijk is om de Duitse belangen veilig te stellen, met inbegrip van toegang tot het onroerend goed, waarbij echter steeds de eisen der militaire veiligheid in aanmerking worden genomen.
- (c) Ongeacht het bepaalde onder (a) en (b) is het volgende van toepassing:
- (i) de lijsten vermeldende de goederen en de inventarissen bedoeld in het vijfde lid onder (b) worden in het algemeen opgesteld of geverifieerd bij het begin en aan het einde van de periode gedurende welke een onroerend goed voor gebruik ter beschikking is gesteld aan de krijgsmacht;
 - (ii) de samenwerking op het gebied van veiligheidsmaatregelen met betrekking tot schietbanen, munitie-opslagplaatsen en brandstoffendepôts vindt in het algemeen plaats in gemengde commissies. De bijzonderheden van deze procedure worden geregeld in administratieve overeenkomsten.

7. Indien bepalingen van de Aanvullende Overeenkomst of bijzondere NAVO-regelingen voor bepaalde onroerende goederen een andere procedure voorschrijven ten aanzien van de samenwerking op de gebieden bedoeld in het vijfde lid, prevaleren deze bepalingen of bijzondere regelingen.

Ad artikel 54, eerste lid

Indien het voor een krijgsmacht of een civiele dienst om wettelijke of technische redenen onmogelijk is tot in bijzonderheden te voldoen aan een Duits voorschrift inzake de gezondheid, komen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van de krijgsmacht onverwijld andere maatregelen overeen ter bereiking van het in het voorschrift beoogde doel.

Ad artikel 56, negende lid

1. De individuele administratieve onderdelen en inrichtingen (Betriebe) van een krijgsmacht of van een civiele dienst, zoals door de betrokken krijgsmacht omschreven, worden beschouwd als diensten in de zin van de Wet inzake de vertegenwoordiging van personeel (Personalvertretungsgesetz) van 5 augustus 1955 (Bundesgesetzblatt, Deel I, blz. 477), hierna te noemen „de Wet”. De hoofdkwartieren die administratief rechtstreeks ondergeschikt zijn aan de hoogste auto-

riteit van een krijgsmacht en waaraan andere diensten administratief ondergeschikt zijn, zijn de bemiddelingsautoriteiten.

2. Er zijn geen gemeenschappelijke ondernemingsraden (Gesamtbetriebsräte). Ondernemingsraden op hoger dan plaatselijk niveau (Stufenvertretungen) worden slechts ingesteld op het niveau van de bemiddelingsautoriteiten als districtondernemingsraden; deze raden bestaan uit niet meer dan elf leden. Voor dienstreisen van leden van een districtondernemingsraad wordt een reiskostenvergoeding toegekend overeenkomstig de tariefregelingen voor reiskostenvergoedingen voor betaalde burgerwerknemers van de krijgsmacht, doch tenminste volgens de op een na hoogste schaal.

3. Bij de besprekingen met de ondernemingsraden kan het hoofd van de dienst zich laten vertegenwoordigen door een persoon die in de leiding van de dienst een verantwoordelijke positie bekleedt. Het hoofd van de dienst is niet verplicht het kiescollege voor de verkiezing van plaatselijke ondernemingsraden aan te wijzen. Aanvragen van de vakverenigingen om vergaderingen van het personeel uit te schrijven voor de verkiezing van het kiescollege worden schriftelijk ingediend.

4. De duur van de dienstverhouding bij de dienst die vereist is om verkiesbaar te zijn voor de ondernemingsraden, is één jaar.

5. De ondernemingsraden blijven één jaar in functie.

6. Het hoofd van de dienst is niet verplicht aan leden van ondernemingsraden bescheiden over te leggen, die uit veiligheidsoverwegingen zijn geclassificeerd. Om dezelfde redenen en in overeenstemming met speciale richtlijnen, uitgegeven door de hoogste autoriteit van de krijgsmacht, kan een lid van de ondernemingsraad worden beperkt in zijn recht van toegang tot de diensten van de krijgsmacht; hetzelfde is van toepassing op andere personen die, overeenkomstig de bepalingen van de Wet, de zittingen van de ondernemingsraad kunnen bijwonen.

7. In de gevallen waarin de bepalingen van de Wet voorzien in het recht van medezeggenschap, is de samenwerkingsprocedure (Mitwirkungsverfahren) van toepassing. Overeenkomsten tot het verrichten van diensten (Dienstvereinbarungen) kunnen op basis van vrijwilligheid worden gesloten, indien zij toelaatbaar zijn op grond van de Wet, en indien het hoofd van de dienst gemachtigd is zulke overeenkomsten te sluiten. De bepalingen van de Wet inzake de gronden voor weigering van de goedkeuring voor bevordering, teruggestelling en overplaatsing zijn niet van toepassing.

8. Voorzover zulks onverenigbaar is met de vervulling van de verdedigingsverplichtingen van de krijgsmacht is het hoofd van de dienst niet verplicht ontwerpen van administratieve regelingen vóórdat zij worden uitgegeven, aan de ondernemingsraad over te leggen en met

deze raad te bespreken. Bij het onderzoek van ongevallen wordt de ondernemingsraad betrokken, tenzij voorschriften inzake de militaire veiligheid en discipline de aanwezigheid van leden van de ondernemingsraad uitsluiten.

9. De ondernemingsraad verleent zijn medewerking bij alle maatregelen betreffende de medische en gezondheidsdienst voor de werknemers, met uitzondering wat de aanwijzing van artsen betreft.

10. Indien de Wet voorziet in rechterlijke beslissingen, beslissen Duitse rechtbanken in arbeidszaken de zaken in overeenstemming met de procedure ingevolge de Duitse wetgeving (Beschlussverfahren) en de Bondsrepubliek handelt in de procedures op verzoek van een krijgsmacht of een civiele dienst in hun naam.

11. Op verzoek van een krijgsmacht of een civiele dienst maakt de door de Bondsrepubliek aangewezen dienst een strafvervolging ahangig wegens schending van geheimhouding (Verletzung der Schweigepflicht) overeenkomstig de strafbepalingen van de Wet.

12. De ondernemingsraden die op regelmatige wijze zijn verkozen en die op het moment van het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst bestaan, beëindigen hun functies uiterlijk zes maanden na die datum.

Ad artikel 57, derde lid

Gedurende de dooiperiode worden door de Duitse autoriteiten geplaatste speciale verkeerstekens, of door deze autoriteiten uitgegeven speciale voorschriften, opgevolgd, behalve in geval van ongelukken, rampen of noodtoestand.

Ad artikel 58

De militaire vervoersdiensten van een krijgsmacht kunnen in beperkte mate de door Duitse diensten in bedrijf gehouden bijzondere interne telefoonnetten blijven gebruiken, onder voorbehoud van het sluiten van administratieve overeenkomsten, mits:

- (a) het aantal bestaande aansluitingen niet wordt verhoogd;
- (b) dit aantal onmiddellijk na de inwerkingtreding van de Aanvullende Overeenkomst gemeenschappelijk wordt onderzocht en zoveel mogelijk wordt verminderd;
- (c) vervolgens het aantal aansluitingen bij wederzijdse overeenkomst in toenemende mate wordt verminderd en deze aansluitingen tenslotte worden opgeheven, zodra de technische ontwikkeling van het openbare telefoonnet of een daarvoor in de plaats tredend militair net een zodanig uitzonderlijk gebruik overbodig maakt.

Ad artikel 60

1. Indien de Duitse Bondsposterijen voornemens zijn de voorschriften inzake het gebruik van inrichtingen voor verreberichtgeving bedoeld in artikel 60, eerste lid, tweede volzin, te wijzigen of nieuwe voorschriften terzake in te voeren en een krijgsmacht daarbij is betrokken, wordt de krijgsmacht hiervan zo spoedig mogelijk in kennis gesteld en in ieder geval niet later dan één maand vóór de inwerking-treding van de bovenbedoelde voorschriften, opdat eventueel nodige besprekingen kunnen plaatsvinden. De krijgsmacht dient voldoende tijd te worden gegeven om de daardoor nodige veranderingen aan te brengen in de inrichtingen voor verreberichtgeving of de vereiste administratieve procedures.

2. Diensten ten behoeve van de luchtvaart en meteorologische diensten maken deel uit van de radiocommunicatiemiddelen vallend onder artikel 60, tweede lid, onder (b) en (c).

3. (a) Het gestelde in artikel 60, vierde lid onder (b), heeft betrekking op inrichtingen voor verreberichtgeving waarvan de installatie niet op andere wijze toegelaten is krachtens dat artikel.

(b) Indien de termijn van zes maanden vastgesteld in artikel 60, vierde lid, onder (b), overschreden wordt als gevolg van omstandigheden onafhankelijk van de wil van de krijgsmacht of van de dienst die belast is met de uitvoering (b.v. stakingen of materiaalgebrek), wordt een bijzondere overeenkomst gesloten inzake de verlenging van die termijn. De termijn van zes maanden is niet van toepassing op inrichtingen voor verreberichtgeving van de krijgsmacht tot de oprichting waarvan de Duitse Bondsposterijen zich bij contract — gesloten voor de inwerking-treding van de Aanvullende Overeenkomst — hebben verbonden. Deze inrichtingen kunnen op ieder tijdstip na de inwerking-treding van de Aanvullende Overeenkomst in gebruik worden genomen.

4. Het recht bedoeld in artikel 60, vijfde lid, onder (a), om radio- en televisiezendstations te installeren en in bedrijf te stellen heeft geen invloed op aangelegenheden betreffende auteursrecht.

5. (a) Een krijgsmacht gebruikt slechts de haar door de Duitse autoriteiten toegewezen frequenties. Toewijzingen van frequenties gedaan vóór het in werking treden van de Aanvullende Overeenkomst blijven geldig. De autoriteiten van de krijgsmacht stellen de Duitse autoriteiten in kennis van frequenties die zij niet langer nodig hebben. Indien op grond van internationale verplichtingen, internationale betrekkingen of essentiële Duitse belangen, de Duitse autoriteiten het noodzakelijk achten een toegewezen frequentie

te wijzigen of in te trekken, plegen zij, alvorens zulks te doen, overleg met de autoriteiten van de krijgsmacht.

- (b) De procedure voor de toewijzing van frequenties, voor het wijzigen of intrekken van reeds toegewezen frequenties en voor een versnelde toewijzing van frequenties ten behoeve van tijdelijk gebruik bij manoeuvres wordt vastgelegd in een bijzondere overeenkomst tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht. Een zodanige overeenkomst wordt gesloten in overeenstemming met de van kracht zijnde procedures, richtlijnen en aanbevelingen van de NAVO.
 - (c) De betrokken krijgsmacht neemt de maatregelen die nodig zijn om de bevoegde NAVO-autoriteit in staat te stellen de frequenties te beschermen. De Duitse autoriteiten nemen slechts op verzoek van de autoriteiten van de betrokken krijgsmacht maatregelen die nodig zijn om andere internationale organisaties, in het bijzonder de Internationale Vereniging voor Verreberichtgeving, in staat te stellen de frequenties te beschermen.
 - (d) De Duitse autoriteiten verstrekken andere diensten en organisaties slechts met toestemming van de autoriteiten van de krijgsmacht inlichtingen omtrent frequenties die door een krijgsmacht worden gebruikt.
 - (e) Indien radioinstallaties van een krijgsmacht radioinstallaties die buiten het grondgebied van de Bondsrepubliek zijn gevestigd storen of door dergelijke installaties zelf worden gestoord, handelen de Duitse autoriteiten overeenkomstig het op dat moment van kracht zijnde Internationale Verdrag betreffende Verreberichtgeving en de daarbij behorende Radioreglementen, tenzij bijzondere overeenkomsten zijn gesloten met de staat van herkomst die in het grondgebied van de Bondsrepubliek de betrokken radioinstallaties in bedrijf heeft.
 - (f) Een krijgsmacht is slechts gebonden aan de bepalingen vervat in Bijlage 3 en 4 van de Radioreglementen van Atlantic City 1947 of aan de bepalingen die daarvoor eventueel in de plaats treden voorzover zulks redelijkerwijs van haar kan worden verwacht met het oog op de vervulling van haar verdedigingsverplichtingen.
6. (a) Behalve met de overeenkomsten bedoeld in artikel 60, achtste lid, houdt een krijgsmacht eveneens rekening met de bepalingen van de volgende internationale overeenkomsten die de Bondsrepubliek, alhoewel zij daarbij geen partij is, toch binnen haar grondgebied toepast:

- (i) European Regional Convention for the Maritime Mobile Radio Service, Kopenhagen, 1948;
 - (ii) Frequency Allocation Plan for the Aeronautical Mobile Service and Final Act, Genève, 1948/49;
 - (iii) Final Acts of the Extraordinary Administrative Radio Conference, Genève, 1951;
 - (iv) Special Arrangements Concerning Radio Beacons in the European Zone of Region I, Parijs, 1951.
- (b) Onder voorbehoud van voorafgaande overeenstemming tussen een krijgsmacht en de Duitse autoriteiten nemen de autoriteiten van een krijgsmacht eveneens de bepalingen in acht van andere nieuwe internationale overeenkomsten op het gebied van de verreberichtgeving waarbij de Bondsrepubliek geen partij is, voorzover de Bondsrepubliek deze bepalingen binnen haar grondgebied toepast. De krijgsmacht brengt geen bezwaren in tegen de toepassing van de bepalingen van overeenkomsten van deze aard, behoudens in geval van dwingende militaire redenen.
- (c) De Duitse autoriteiten houden naar behoren rekening met de behoeften van een krijgsmacht voorzover de Bondsrepubliek binnen haar grondgebied internationale overeenkomsten op het gebied van de verreberichtgeving waarbij zij geen partij is, toepast.
- (d) Het gestelde onder (a) tot en met (c) is echter slechts van toepassing onder voorwaarde dat een krijgsmacht niet is gebonden aan de bepalingen van de daarbedoelde overeenkomsten voorzover de Duitse strijdkrachten hieraan in-gevolge interne Duitse voorschriften niet zijn onderworpen.

Ad artikel 63

1. De regeling neergelegd in artikel 63 sluit de mogelijkheid niet uit dat overeenkomsten worden gesloten inzake financiële vraagstukken tijdens besprekingen of onderhandelingen die voorzien zijn in de Aanvullende Overeenkomst of in het NAVO-Status Verdrag en waarbij financiële vraagstukken een rol spelen.

2. Goederen en diensten die ingevolge artikel 63, tweede, derde en vierde lid, onder (a) en (b), kosteloos door een krijgsmacht of een civiele dienst gebruikt of aan hen verstrekt worden, kunnen door de krijgsmacht of de civiele dienst officieel ter beschikking worden gesteld aan de gezinsleden van leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst op dezelfde wijze als zij officieel aan deze leden zelf ter beschikking kunnen worden gesteld.

3. Diensten geleverd door de Duitse strijdkrachten op het gebied van de meteorologie, topografie, en cartografie blijven aan bijzondere regelingen voorbehouden.

4. Onder goederen die rechtens eigendom zijn van de Bond of van een Land (rechtlich im Eigentum des Bundes oder eines Landes stehend) worden niet begrepen goederen die het eigendom zijn van andere rechtspersonen zelfs niet indien de aandelen hiervan in handen zijn van de Bond of van een Land.

5. De Bondsrepubliek is bereid op grond van bijzondere in individuele gevallen te sluiten overeenkomsten te verzekeren, dat bepaalde goederen in eigendom van rechtspersonen waarvan de aandelen in handen zijn van de Bond of van een Land, voor gebruik ter beschikking worden gesteld aan een krijgsmacht of een civiele dienst zonder verplichting hunnerzijds om daarvoor huur of pacht te betalen.

6. Goederen als bedoeld in artikel 63, vierde lid, onder (a) en (b), kunnen door een krijgsmacht of een civiele dienst slechts met toestemming van de Duitse autoriteiten aan een andere krijgsmacht of een andere civiele dienst worden overgedragen.

7. (a) Voor het gebruik van goederen die de Bondsrepubliek na de inwerkingtreding van de Aanvullende Overeenkomst voor andere dan verdedigingsdoeleinden verwerft, wordt, indien zulks tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht is overeengekomen, een vergoeding betaald.

(b) Voor het gebruik van goederen die een Land na de inwerkingtreding van de Aanvullende Overeenkomst voor andere dan verdedigingsdoeleinden verwerft, wordt, indien zulks tussen de Duitse autoriteiten en de autoriteiten van een krijgsmacht is overeengekomen, de staat van herkomst niet gevrijwaard tegen eventuele vorderingen die het Land heeft ingevolge de Duitse wetgeving uit hoofde van dat gebruik.

8. Onder „andere bedrijfskosten” bedoeld in artikel 63, vierde lid, onder (d), worden tevens begrepen:

(a) de kosten voor:

(i) het reinigen of het met grint of zand bestrooien van wegen, trottoirs en toegangen;

(ii) de afvoer van afvalwater en vuilnis;

(iii) de drainering;

(iv) het vegen van schoorstenen;

(v) de verplichte verzekering tegen brand en andere schade aan goederen;

voorzover krachtens de Duitse wetgeving een verplichting tot betaling van deze kosten geldt;

(b) indien van toepassing, de kosten voor:

- (i) de voorziening met elektriciteit, gas, water, verwarming en brandstoffen, hetzij tezamen met de onroerende goederen ter beschikking gesteld, hetzij afzonderlijk rechtstreeks van de daarvoor bestemde openbare diensten betrokken;
- (ii) het gebruik van liften;
- (iii) schoonmaakwerkzaamheden en het bestrijden van ongedierte;
- (iv) het onderhoud van tuinen;
- (v) de indienstneming van een conciërge.

9. Aangezien de betaling door een krijgsmacht van lopende openbare lasten op goederen en andere bedrijfskosten in sommige gevallen rechtstreekse betaling aan de leverancier van de betrokken diensten, (waarvan sommige ingevolge de Duitse wetgeving afzonderlijk moeten worden betaald en niet of niet ten volle zijn gedekt door lopende openbare lasten op het onroerende goed) en in andere gevallen de terugbetaling aan de Bondsrepubliek kan meebrengen, worden overeenkomsten gesloten voorzover zulks noodzakelijk is om te verzekeren dat geen dubbele betaling voor dezelfde dienst wordt verricht.

10. De regeling neergelegd in artikel 63, vierde lid, onder (d), en in het achtste lid van dit artikel sluit de mogelijkheid niet uit dat besprekingen worden gevoerd tussen de autoriteiten van de krijgsmacht en de plaatselijke Duitse autoriteiten inzake het verkrijgen van ontheffingen van belastingen indien zodanige diensten door de krijgsmacht zelf in plaats van door de bevoegde Duitse diensten worden geleverd.

11. De uitdrukking „herstel- en onderhoudskosten” bedoeld in artikel 63, vierde lid, onder (d), sub (i), betekent ten aanzien van onroerende goederen, kosten, die uit herstel- en onderhoudswerkzaamheden voortvloeien, bedoeld in artikel 48, vierde lid, en in het zesde lid van het artikel van het Protocol van Ondertekening dat op dat artikel betrekking heeft.

12. Schadevergoeding die ingevolge de Wet inzake de verwerving van terreinen (artikel 63, vijfde lid, onder (a), sub (i)) moet worden betaald, omvat de betalingen die in het geval van verwerving in het vrije verkeer moeten worden betaald, in het bijzonder de koopprijs en huur- en pachtrenten.

Ad artikel 68

- 1. (a) Indien een nieuwe Duitse belasting, die na het inwerking-treden van de Aanvullende Overeenkomst is ingevoerd en niet uitsluitend een uitbreiding van een bestaande Duitse belasting is, van toepassing is op leden van een krijgs-

macht of van een civiele dienst of op gezinsleden, ingevolge de bepalingen van het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst, en volgens de bepalingen van de Duitse belastingwetgeving rechtstreeks door hen moet worden betaald, onderzoekt de Bondsregering op verzoek nauwgezet of en in hoeverre die belasting door de genoemde personen betaald moet worden. De Bondsregering laat zich hierbij in het bijzonder leiden door de overweging, dat vermeden moet worden leden van een krijgsmacht of een civiele dienst of gezinsleden lasten op te leggen, die in het licht van het doel en de bijzondere voorwaarden van hun aanwezigheid in de Bondsrepubliek ongerechtvaardigd schijnen.

- (b) Dezelfde procedure wordt gevolgd, indien een op het tijdstip van het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst bestaande belasting die niet voorkomt op de in het tweede lid van deze afdeling vervatte lijst, ingevolge de bepalingen van het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst van toepassing is op leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of op gezinsleden en volgens de bepalingen van de Duitse belastingwetgeving rechtstreeks door hen moet worden betaald.
- (c) De lijst, vervat in het tweede lid van deze afdeling, behelst een opsomming van alle bestaande Bonds- en Landsbelastingen en alle andere op het tijdstip van het inwerkingtreden van de Aanvullende Overeenkomst aan de Bondsregering bekende belastingen die ingevolge de bepalingen van het NAVO-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst van toepassing zijn op leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of op gezinsleden en volgens de bepalingen van de Duitse belastingwetgeving rechtstreeks door hen moeten worden betaald. Deze lijst behelst in het algemeen niet de indirecte belastingen die in de prijs van goederen en diensten tot uitdrukking kunnen komen en waarvan leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst of gezinsleden niet zijn vrijgesteld. De in de lijst bij enkele belastingen gegeven toelichtingen geven een korte samenvatting van de omstandigheden waaronder deze belastingen van toepassing zijn.
- (d) Onder de huidige Duitse wetgeving bestaan geen belastingfaciliteiten voor leden van de Duitse krijgsmacht en hun gezinsleden; het ligt evenmin in de bedoeling zodanige faciliteiten in de toekomst te verlenen. Mochten zodanige belastingfaciliteiten evenwel worden verleend, dan zal de Bondsregering er naar streven deze ook van toepassing te

doen zijn op leden van de krijgsmachten en van de civiele diensten en op gezinsleden.

2. Lijst van Duitse belastingen

(a) *Belastingen op het inkomen*

Einkommensteuer, Lohnsteuer, Kapitalertragsteuer, Aufsichtsratsteuer, Steuerabzug von Einkünften bei beschränkt Steuerpflichtigen.

Belasting wordt slechts geheven op binnenlands inkomen, dat wil in het algemeen zeggen: inkomen verworven binnen de Bondsrepubliek, met uitzondering van salarissen en andere inkomsten die aan de leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst als zodanig betaald worden door de staat van herkomst.

(b) *Belastingen op vermogen of bezit*

Vermögensteuer, Grundsteuer, Rentenbankgrundschuldzinsen, Kirchensteuer.

Belasting wordt slechts geheven op binnenlands vermogen, dat wil in het algemeen zeggen: vermogen dat zich binnen de Bondsrepubliek bevindt, met uitzondering van roerende goederen die zich slechts in de Bondsrepubliek bevinden omdat het lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of het gezinslid tijdelijk in de Bondsrepubliek verblijft.

(c) *Successie- en schenkingsrechten*

Erbschaftsteuer.

Het recht wordt slechts geheven op binnenlands vermogen (in de zin van het bepaalde onder (b)), met uitzondering van roerende goederen die zich slechts in de Bondsrepubliek bevinden omdat het lid van een krijgsmacht of van een civiele dienst of het gezinslid tijdelijk in de Bondsrepubliek verblijft, of van de waarde van het vruchtgebruik van zodanige vermogens die door vererving of schenking verkregen worden. Indien de overledene op het tijdstip van zijn overlijden, of de schenker op het tijdstip van de schenking, zijn woonplaats of gewoon verblijf (in de zin van de belastingwetten) in de Bondsrepubliek had, wordt het recht geheven op basis van de totale waarde van de erfenis of schenking.

(d) *Verkeers- en kapitaalverkeersbelastingen*

Kapitalverkehrssteuern, Wechselsteuer, Beförderungsteuer, Versicherungssteuer, Grunderwerbsteuer (und Überpreis), Wertzuwachssteuer, Kraftfahrzeugsteuer.

Wat de verzekeringsbelasting betreft, worden die verzeke-

raars en gemachtigde vertegenwoordigers beschouwd als binnenlandse verzekeraars en gemachtigde op het grondgebied van de Bondsrepubliek gevestigde vertegenwoordigers in de zin van artikel 68, tweede lid, die hun woonplaats, zetel of hoofdzetel binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek hebben.

De motorrijtuigenbelasting op particuliere personenrijtuigen wordt slechts geheven van motorrijtuigen die van een Duits registratienummer zijn voorzien.

(e) *Heffingen in het kader van de „egalisatie van lasten”*
Lastenausgleichsabgaben.

(f) *Belastingen op jacht en visserij*
Jagdsteuer, Fischsteuer.

(g) *Bedrijfsbelastingen*

Gewerbsteuer, Umsatzsteuer, Schankerlaubnissteuer, Getränkesteuer en andere belastingen die op ondernemingen van toepassing kunnen zijn.

De belastingen worden geheven indien leden van een krijgsmacht of van een civiele dienst, naast hun werkzaamheden als lid van een krijgsmacht of civiele dienst, binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek optreden als ondernemer. Het begrip „ondernemer” („Unternehmer”) omvat de zelfstandige uitoefening van beroeps- of bedrijfs-werkzaamheden, dat wil zeggen: iedere voortdurende werkzaamheid die er op gericht is inkomsten (Einnahmen) te verkrijgen, ook indien het oogmerk om winst te behalen ontbreekt. Het begrip „omzet” (Umsatz) omvat leveranties en diensten die een ondernemer binnen het grondgebied van de Bondsrepubliek in het kader van zijn onderneming tegen betaling uitvoert.

Ad artikel 71

1. Tenzij met de Duitse autoriteiten anders is overeengekomen, mag het totaal aantal burgerwerknemers in de zin van artikel 56 van de Aanvullende Overeenkomst die bij het inwerkingtreden van die Overeenkomst doorlopend in dienst zijn in verkoopmagazijnen en clubs ten dienste van een krijgsmacht, met niet meer dan 25% verhoogd worden.

2. Niet-Duitse niet-commerciële organisaties in de zin van artikel 71, eerste lid:

(a) **Britse organisaties:**

(i) Navy, Army and Air Force Institutes (N.A.A.F.I.)

(ii) Malcolm Clubs

- (iii) Council for Voluntary Welfare Work (C.V.W.W.)
vertegenwoordigd door Young Men's Christian Association (Y.M.C.A.)
- (iv) Army Kinema Corporation
- (v) R.A.F. Cinema Corporation

(b) Canadese organisaties:

Maple Leaf Services

3. Niet-Duitse niet-commerciële organisaties in de zin van artikel 71, tweede lid:

(a) Amerikaanse organisaties:

- (i) American Red Cross

Doel: Welzijnszorg en andere hulpverlening aan leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en aan gezinsleden

- (ii) University of Maryland

Doel: Universitaire leergangen voor leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en voor gezinsleden.

(b) Britse organisaties:

- (i) De organisaties, aangesloten bij de Council for Voluntary Welfare Work (C.V.W.W.):

(aa) Church Army

(bb) The Church of Scotland Committee on Hut and Canteen Work for H. M. Forces

(cc) Catholic Women's League

(dd) British Salvation Army

(ee) Young Men's Christian Association (Y.M.C.A.)

(ff) Young Women's Christian Association (Y.W.C.A.)

(gg) Toc H

(hh) Methodist and United Board Churches

Doel: Sociale en religieuze welzijnszorg voor leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en voor gezinsleden, in het bijzonder de exploitatie van canteens, boekwinkels, bibliotheken en leesalen

- (ii) Women's Voluntary Services (W.V.S.)

Doel: Sociale welzijnszorg voor leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en voor gezinsleden in N.A.A.F.I.-canteens

- (iii) British Red Cross Society, met inbegrip van de Order of the Knights of St. John and the St. Andrew's Ambulance Association
Doel: Welzijnszorg en fysiotherapie in Brits militaire hospitalen
- (iv) Forces Help Society and Lord Robert's Workshops
Doel: Welzijnszorg voor de leden van de krijgsmacht in het bijzonder in verband met persoonlijke moeilijkheden van leden van de krijgsmacht
- (v) Soldiers' and Airmen's Scripture Readers Association
Doel: Verbreiding van de Bijbelstudie onder de leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en onder gezinsleden
- (vi) Soldiers', Sailors' and Airmen's Families Association
Doel: Welzijnszorg en ziekenverpleging ten behoeve van de gezinnen van leden van de krijgsmacht en van de civiele dienst.

(c) **Fransse organisaties:**

- (i) Association d'entr'aide
Doel: Medische en sociale diensten voor leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en voor gezinsleden, en in het bijzonder, voor wat het Franse Rode Kruis aangaat, beheer van sanatoria en van sociaal-geneeskundige verzorgingscentra
- (ii) Associations Sportives et Culturelles
Doel: Het verlenen van hulp aan de leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en aan gezinsleden op het gebied van gemeenschappelijke culturele uitvoeringen en van openluchtsport; bevordering van het contact tussen leraren en ouders van leerlingen; het organiseren van privé-cursussen en het inrichten van kleuterscholen.
- (iii) Association d'Officiers et de sous-Officiers de réserve
Doel: Bevordering van het contact tussen reserve-officieren en -onderofficieren die als lid van de civiele dienst of als gezinslid op het grondgebied van de Bondsrepubliek gelegerd zijn
- (iv) Associations d'Anciens Combattants et Victimes de la Guerre
Doel: Sociale en stoffelijke hulp aan leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en aan gezinsleden die oudstrijder of oorlogsslachtoffer zijn, en het onderhouden van nauwe contacten tussen deze personen.

(d) Belgische organisaties:**(i) Cantine Militaire Centrale (C.M.C.)**

Doel: Exploitatie van cantines en verkoopmagazijnen ten behoeve van de krijgsmacht, van leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en van gezinsleden

(ii) Associations sportives, culturelles et d'entraide sociale

Doel: Bevordering van de sportbeoefening, bevordering van het contact tussen leraren en ouders van leerlingen, het organiseren van privé-cursussen en het inrichten van kleuterscholen; het inrichten van bibliotheken; wederzijdse sociale hulpverlening ten behoeve van leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en van gezinsleden.

(e) Canadese organisaties:**Canadian Salvation Army**

Doel: Sociale en religieuze welzijnszorg voor leden van de krijgsmacht of van de civiele dienst en voor gezinsleden, in het bijzonder exploitatie van cantines

4. Voertuigen die worden gebruikt door niet-Duitse niet-commerciële organisaties, genoemd in het tweede en het derde lid van deze afdeling, worden beschouwd als dienstvoertuigen in de zin van artikel XI, tweede lid, onder (c), en het elfde lid, en artikel XIII, vierde lid, van het NAVO-Status Verdrag.

5. De Duitse voorschriften, bedoeld in artikel 71, derde lid, omvatten mede de voorschriften ten aanzien van buitenlandse maatschappijen, bedrijfsvergunningen, prijsbeheersing en winkelsluitingstijden.

Ad artikel 72

1. Niet-Duitse commerciële ondernemingen in de zin van artikel 72, eerste lid:

(a) Amerikaanse ondernemingen:

(i) American Express Co., Inc.

(ii) Chase Manhattan Bank (Heidelberg)

(b) Canadese ondernemingen:

Bank of Montreal

2. De in het eerste lid van deze afdeling genoemde banken zullen geen werkzaamheden uitoefenen die op de Duitse markt van invloed kunnen zijn; zij nemen in het bijzonder geen deel aan de Duitse kapitaalmarkt.

Dit Protocol van ondertekening vormt een integrerend onderdeel van de Aanvullende Overeenkomst.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekende vertegenwoordigers, daartoe behoorlijk gemachtigd, dit Protocol hebben ondertekend.

GEDAAN te Bonn, de 3de augustus 1959, in de Duitse, Engelse en Franse taal, zijnde de drie teksten gelijkelijk authentiek.

Voor het Koninkrijk België:

(w.g.) BARON DE GRUBEN

Voor Canada:

(w.g.) ESCOTT REID

Voor de Bondsrepubliek Duitsland:

(w.g.) A. H. VAN SCHERPENBERG

Voor de Franse Republiek:

(w.g.) FRANÇOIS SEYDOUX

Voor het Koninkrijk der Nederlanden:

(w.g.) H. VAN VREDENBURCH

Voor de Verenigde Staten van Amerika:

(w.g.) DAVID BRUCE

*Voor het Verenigd Koninkrijk van
Groot-Brittannië en Noord-Ierland:*

(w.g.) CHRISTOPHER STEEL

D. GOEDKEURING

Zie *Trb.* 1960, 37.

E. BEKRACHTIGING

De volgende Staat heeft, overeenkomstig artikel 83, eerste lid, zijn akte van bekrachtiging nedergelegd:

de Verenigde Staten van Amerika 28 juli 1961

G. INWERKINGTREDING

Zie *Trb.* 1960, 37.

J. GEGEVENS

Zie *Trb.* 1960, 37.

Voor het aldaar onder III genoemde, op 28 juli 1951 te Genève gesloten Verdrag betreffende de status van vluchtelingen zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1961, 56.

Voor het te zelfder plaatse genoemde, op 1 maart 1954 te 's-Gravenhage voor ondertekening opengestelde Verdrag betreffende de burgerlijke rechtsvordering zie ook *Trb.* 1961, 122.

Het eveneens aldaar genoemde, op 2 oktober 1947 te Atlantic City vastgestelde Reglement betreffende de radioberichterij is vervangen door een op 21 december 1959 te Genève vastgesteld Internationaal Radioreglement, waarvan de tekst is opgenomen in *Trb.* 1961, 115.

Voor de eveneens op 3 augustus 1959 te Bonn ondertekende Overeenkomst ter uitvoering van artikel 45, lid 5, van de onderhavige Overeenkomst zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1961, 120.

Voor de eveneens op 3 augustus 1959 te Bonn ondertekende Administratieve Overeenkomst ter uitvoering van artikel 60 van de onderhavige Overeenkomst zie ook, laatstelijk, *Trb.* 1961, 121.

In overeenstemming met artikel 60, lid 2, van de Grondwet is de Overeenkomst met Protocol van ondertekening, alsmede de in rubriek J. van *Trb.* 1960, 37 afgedrukte notawisseling van 3 augustus 1959 tussen de Nederlandse Regering en de Regering van de Bondsrepubliek Duitsland betreffende scholen die de Nederlandse krijgsmacht in het „Land” Noordrijnland-Westfalen onderhoudt, medegedeeld aan de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal bij brieven van 4 juni 1960 (*Bijl. Hand.* II 1959/60—5960, nr. 1).

Uitgegeven de twaalfde oktober 1961.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,
J. DE QUAY.